

**LIITEPARTIKKELIT KÄYTÖSSÄ: FUNKTIONAALINEN
MATERIAALIPAKETTI S2-OPETTAJILLE**

Viktoriia Vasileva
Maisterintutkielma
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Viktoria Vasileva	
Työn nimi Liitepartikkelit käytössä: funktionaalinen materiaalipaketti S2-opettajille	
Oppiaine Suomen kieli	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Toukokuu 2024	Sivumäärä 48 s. + 81 liites.
<p>Tiivistelmä</p> <p>Suurin osa S2-oppikirjoista ja oppimateriaaleista on suunnattu alkeis- ja keskitason oppijoille, ja harva niistä sisältää opettajan oppaan. Myös edistyneille S2-oppijoille kohdistettujen oppimateriaalien tarjonta on varsin niukkaa. Vaikka C1-C2-taitotasojen kielitaito on jo erittäin sujuvaa, moni edistynyt oppija voi silti tiedostaa ilmaisun tarkkuuden eroavan syntyperäisestä puhujasta. Siinä tapauksessa kyse on hyvin pienten kielellisten nyanssien ja merkitysvivahteiden tunnistamisesta ja tuottamisesta. Suomen kielessä osan näistä merkityksistä voi välittää liitepartikkeleilla, joihin kuuluvat kysymysliite <i>-kO</i>, sävyartikkelit <i>-hAn</i>, <i>-pA</i>, <i>-s</i>, fokuspartikkelit <i>-kin</i>, <i>-kAA</i>n ja lausumapartikkeli <i>-kA</i>. Niihin ei kuitenkaan kiinnitetä paljon huomiota S2-oppimateriaaleissa, mikä osittain selittää liitepartikkeleiden käytön horjuntaa ja epäkonventionaalisuutta jopa edistyneillä S2-oppijoilla.</p> <p>Tämän monimuototutkielman myötä syntynyt materiaalipaketti liitepartikkeleiden käytöstä on tarkoitettu S2-opettajien sovellettavaksi edistyneiden oppijoiden ryhmissä. Materiaalipaketti sijoittuu funktionaaliseen viitekehykseen, ja se on laadittu funktionaalisen kielenopetuksen periaatteita noudattaen. Materiaalipaketti tarjoaa opettajalle pedagogisia ratkaisuja, miten liitepartikkeleiden opetusta voi lähestyä käyttöpohjaisesti ja induktiivisesti. Liitepartikkeleiden merkitysten ymmärtäminen ja erotteleminen ovat keskeisessä asemassa. Materiaalipaketin sisällöt perustuvat kielitieteelliseen tietoon liitepartikkeleista sekä autenttiseen kielelliseen syöteeseen. Tehtävissä painottuvat oppijälähtöisyys sekä tarve opettajan tarjoamasta oikea-aikaisesta pedagogisesta tuesta oppijoiden ollessa lähikehityksen vyöhykkeellä. Syötteen muuttuminen affordansseiksi edellyttää oppijalta aktiivista kognitiivista osallistumista tehtäviin sekä vuorovaikutusta muiden oppijoiden ja opettajan kanssa.</p>	
Asiasanat suomi vieraana kielenä, edistynyt S2-oppija, oppimateriaalipaketti, liitepartikkelit, funktionaalinen kielenopetus	

Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto

Muita tietoja

KUVIOT

KUVIO 1	Rakenteen oppiminen funktionaalisessa kielenopetuksessa (Lauranto, 1997, viitattu lähteessä Aalto ym., 2008, s. 31).....	7
KUVIO 2	Funktionaalinen jatkumo (mukailen Aalto ym., 2008, s.31, 33)..	10

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	FUNKTIONAALINEN NÄKÖKULMA	4
2.1	Funktionaalinen näkökulma kielestä ja toisen kielen oppimisesta	4
2.2	Funktionaalisuus kieltenopetuksessa	5
2.3	Funktionaalisuus S2-oppimateriaalin lähtökohtana	8
3	SUOMEN KIELEN LIITEPARTIKKELIT	11
3.1	Liitepartikkelit tutkimuksen kohteena	11
3.2	Liitepartikkelit suomen kielen ilmiönä	12
3.2.1	Kysymysliite <i>-kO</i>	14
3.2.2	Sävypartikkelit <i>-hAn, -pA, -s</i>	15
3.2.2.1	Sävypartikkeli <i>-hAn</i>	15
3.2.2.2	Sävypartikkeli <i>-pA</i>	17
3.2.2.3	Sävypartikkeli <i>-s</i>	19
3.2.3	Fokuspartikkelit <i>-kin, -kAAAn</i>	20
3.2.4	Lausumapartikkeli <i>-kA</i>	23
3.3	Liitepartikkelit aiemmissa oppimateriaaleissa	23
4	MATERIAALIPAKETIN ESITTELYÄ	27
4.1	Materiaalipaketin lähtökohdat ja tavoitteet	27
4.2	Materiaalipaketin rakenne ja suunnittelu	29
4.2.1	Materiaalipaketin rakenne ja alkusanat	29
4.2.2	Ennakkotehtävät	30
4.2.3	Liitepartikkeleiden alustava hahmottaminen ja fraasioppiminen ..	31
4.2.4	Liitepartikkeleiden merkitysten havainnointi, analyysi ja oma käyttö	32
4.2.5	Kertaustehtäviä	34
4.2.6	<i>Siskonpeti</i> -sketsisarja käyttöesimerkkien lähteenä	35
4.3	Pohdinta	36
4.3.1	Funktionaalisten periaatteiden noudattaminen	36
4.3.2	Kohderyhmien huomioiminen	38
4.3.3	Materiaalipaketin edut ja käytettävyys	39
4.3.4	Katsaus tulevaisuuteen	40
	LÄHTEET	42

LIITTEET

Liite 1. Liitepartikkelit käytössä: materiaalipaketti S2-opettajille

Liite 2. Tiivistelmä liitepartikkeleiden käytöstä ja merkityksistä

1 JOHDANTO

Edistyneellä oppijalla tarkoitetaan henkilöä, jonka kielitaidon arvioidaan olevan C1-C2-tasolla Eurooppalaisen viitekehyksen mukaan. Edistyneen oppijan kielenkäyttö on sujuvaa ja täsmällistä, ja hän pystyy esimerkiksi ymmärtämään ja ilmaisemaan ajatuksia vaikeuksitta vaativissakin yhteyksissä (Council of Europe, 2020, s. 175). Monien etenkin kielitieteestä kaukana oleva, ajattelee, että korkeimmat kielitestiin määrittämät taitotasot toisessa tai vieraassa kielessä tarkoittavat tämän kielen käyttämistä täysin samalla tavalla kuin natiivi. Näihin taitotasoihin hyvin usein viitataan 'syntyperäisen puhujan tason' -ilmauksella, vaikka C1-C2 tasot eivät kuvaile syntyperäisen puhujan kielitaitoa (Council of Europe, 2020, s. 175). Usein myös ajatellaan C2-tason olevan kohdekielen moitteetonta osaamista; tähän täydellisyyteen usein kytketään oletukset kieliopillisesta ja rakenteellisesta virheettömyydestä sekä vieraan korostuksen puutteesta. Tämäkään ei pidä paikkaansa: ainakin C1-tason puhujalla voi olla kielipillisiä virheitä, vaikka ne ovatkin harvinaisia, vaikeasti havaittavissa ja useimmiten itse puhujan korjaamia, ja C1-C2-tason puhujalla voi myös olla muista kielistä joutuva korostusta (Council of Europe, 2020, s. 183). Edistyneiden oppijoiden ja syntyperäisten vertailu on muutenkin lähtökohtaisesti soveltumaton: oppijan kieli ei ole sama asia kuin syntyperäisen puhujan kieli (ks. esim. Ivaska, 2015; Nissilä, 2011, s. 37-42).

Edistyneiden oppijoiden vertailussa syntyperäisiin puhujiin piilottelee myös ajatus siitä, että kaikkien syntyperäisten puhujien taitotaso on poikkeuksetta täydellinen, jopa ultimaattisen korrekti kielen muoto, jonka saavuttamiseen kaikkien oppijoiden tulisi pyrkiä. Ei kuitenkaan voi väittää, että kaikki natiivit puhuvat täysin "oikeaa" kielen muotoa, tai että kaikkien syntyperäisen kielenkäyttö on samanlaista. On siis selvää, että syntyperäinenkin puhuja ei etenkään puheessaan noudata kielenhuollon normeja vaan käyttää yleiskielen normeista eroavaa puhekieltä, murretta tai slangia. Kielenkäyttö koostuu henkilön omista kielellisistä valinnoista, eli kielenkäytössä on myös yksilöllinen ulottuvuus.

Edistyneiden oppijoiden suhteellisen pienet määrät (verrattuna alkeis- ja keskitason oppijoiden määriin) (ks. Neittaanmäki & Hirvelä, 2014, s. 47) sekä heidän varma kielitaitonsa selittävät ainakin osittain C1-C2-taitotasoille suunnattujen

oppimateriaalien ja oppikirjojen pienempiä määriä verrattuna valikoimaan A1-B2 taitotasolle kohdistetuista oppimateriaaleista, joka on erittäin laaja (ks. esim. Kotilainen ym., 2022; Uusi kielemme, 2020). Syynä tähän luultavasti on, että edistyneitä oppijoita pidetään hyvin itseohjautuvina. Usein oletetaan myös, että edistyneet oppijat osaavat jo kaikki rakenteet eivätkä he siis välttämättä tarvitse oppikirjoja tai kielikursseja vaan jatkavat kielen oppimista autenttisissa kieliympäristöissä ja ”natiiveille tehtyjä” resursseja käyttäen. Ja vaikka se olisikin monen oppijan kohdalla paikkansapitävää, oma kokemukseni S2-oppijana ja S2-opettajana kertoo, että edistyneetkin oppijat saattavat tarvita opettajan ohjausta ja jäsenneltyjä oppimateriaaleja.

Usealla edistyneellä oppijalla voi olla tavoitteena mahdollisimman autenttinen, syntyperäisten puhujien lähellä oleva kielenkäyttö. Tästä muodostuu edistyneen oppijan pyrkimys jatkaa suomen kielen oppimista ja hioa omaa kielenkäyttöä. Kielellisestä sujuvuudestaan huolimatta edistyneet oppijat voivat silti kokea, että on parantamisen varaa esimerkiksi ilmaisun tarkkuuden ja sanaston kuvailevaisuuden osalta, tai tiedostavat oman puheen erottuvan syntyperäisten puheesta (Ruuska, 2020; Ruuska & Suni, 2022, s. 30–33). Näissä tapauksissa kyse on useimmiten hyvin pienistä nyansseista ja merkitysvivahteista, joista osa voidaan ilmaista esimerkiksi liitepartikkeleiden avulla (White, 2001, s. 297).

Liitepartikkeleiden käyttö onkin yksi kielenkäytön aspekteista, joka usein erottaa S2-oppijoita ja syntyperäisiä puhujia (ks. Miettola, 2016). Omien havaintojeni mukaan syntyperäiset suomen kielen puhujat käyttävät liitepartikkeleita paljon ja välittävät niiden avulla laajaa kirjoa merkityksiä ja sävyjä. Samaan aikaan S2-oppijoiden liitepartikkeleiden käyttö on jokseenkin rajatumpaa eikä aina ole johdonmukaista (Niukkanen, 2020; Toikka, 2012; Toikko, 2009).

Kaiken kaikkiaan on havaittavissa, että edistyneille S2-oppijoille suunnattujen oppimateriaalien tarjonnassa on aukko, vaikka kysyntää on (Kotilainen ym., 2022). Siitä syystä, että liitepartikkeleiden käyttöönotto voi palvella edistyneen oppijan tarvetta ilmaista itseään tarkasti ja välittää sävyjä, olen päättänyt laatia oman materiaalin juuri liitepartikkeleiden käytöstä. Lähestyn aihetta ensisijaisesti opettajan näkökulmasta, sillä se ei ole juuri läsnä nykyään saatavilla olevissa S2-materiaaleissa. Monet S2-oppikirjat ja oppimateriaalit on kohdennettu vain oppijoille, eivätkä opettajan ohjeet tai opas kuulu kaikkiin paketteihin. Tämän monimuototutkielman tavoitteena on siis kehittää liitepartikkeleiden käytöstä materiaalipaketti, jota toivon S2-opettajien hyödyntävän omassa opetuksessaan edistyneiden oppijoiden ryhmien kanssa.

Tämä monimuototutkielma koostuu viidestä osasta. Ensimmäinen osa esittelee materiaalipaketin teoreettista viitekehystä. Siinä tarkastellaan, mitä funktionaalinen näkökulma kielestä ja kielenoppimisesta tarkoittaa ja mitkä ovat sen tärkeimmät käsitteet sekä miten ne kytkeytyvät funktionaalisen kielenopetuksen periaatteisiin ja funktionaaliin S2-oppimateriaaleihin. Toisessa osassa on kolme katsausta, jotka

esittelevät liitepartikkeleita kielitieteellisen tutkimuksen kohteena, suomen kielen morfeemina sekä aiempien S2-oppimateriaalien sisältönä. Tutkielman kolmannessa osassa avataan materiaalipaketin laatimisen lähtökohdat ja tavoitteet, selostetaan sen rakenne ja suunnitteluratkaisut perusteluineen. Lopuksi pohditaan, miten materiaalipaketissa näkyvät funktionaaliset periaatteet ja miten siinä huomioidaan kohderyhmien tarpeet, arvioidaan materiaalin käytettävyyttä sekä esitetään jatkotutkimuksen aiheita ja materiaalin kehitysehdotuksia.

2 FUNKTIONAALINEN NÄKÖKULMA

Tässä luvussa kokoan yhteen funktionaaliseen kielenopetukseen kuuluvat tärkeimmät periaatteet, koska suunnittelemani oppimateriaali pohjautuu funktionaaliseen kielenopetuksen viitekehykseen. Nykyään funktionaalinen näkökulma on varsin kattava kielenopetuksen suuntaus, johon voidaan laskea kuuluvan monta sen periaatteita jakavaa teoriaa ja niihin liittyvää käsitteistöä. Tämän osion tavoitteena ei ole kattaa kaikkia funktionaaliseen näkökulmaan kuuluvia käsitteitä vaan poimia ja avata niistä tämän tutkielman ja suunnittelemani oppimateriaalin kannalta relevanteimmat.

2.1 Funktionaalinen näkökulma kieleen ja toisen kielen oppimiseen

Funktionaalisen kielenoppimisen ja -opetuksen juuret ovat funktionaalisessa kielinäkökemuksessa (ks. Halliday, 1985), johon perustuu moni toisen kielen oppimisen teoria (Mitchell ym., 2013, s. 188). Esimerkiksi sosiokulttuurisessa (Lantolf ym., 2000; Lantolf & Thorne, 2006; Vygotskij & Cole, 1978), sosiokognitiivisessa (Atkinson, 2011; Dufva ym., 2014; Dufva & Aro, 2014), ekologisessa (Kramsch & Steffensen, 2008; van Lier, 2000; van Lier, 2004) ja käyttöpohjaisessa (Tomasello, 2003) näkökulmissa on paljon yhteisiä lähtökohtia funktionaalisen viitekehyksen kanssa.

Yksi tapa hahmottaa funktionaalista näkökulmaa on sen ja formalistisen näkökulman perinteinen vastakkainasettelu (Laihiala-Kankainen, 1993, s. 12–13). Verratuna formalistiseen käsitykseen, jossa kieli nähdään koodijärjestelmänä (Rivers, 1981, s. 25–26), funktionaalinen näkökulma esittää kieltä ihmisten tarpeiden täyttämisen välineenä (ks. esim. Halliday, 1985), käytännön työkaluna, joka mahdollistaa muun muassa ihmisten välisen vuorovaikutuksen. Kielen tarkoituksena siis on merkitysten välittäminen (Mitchell ym., 2013, s. 9). Kielen funktionaalisuudella tarkoitetaan juuri sitä, miten kieltä käytetään todellisuudessa (Halliday, 1985).

Funktionaalisen näkemyksen perustana olevan käyttöpohjaisen käsityksen mukaan kielen käyttö määrittelee kielen rakennetta (Tomasello, 2003, s. 5), eli kieli on käyttöpohjainen ja rakentuu muodosta, merkityksestä ja käytöstä, jotka ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa ja käyvät läpi muutoksia yhtenäisenä kokonaisuutena (Aalto ym., 2009, s. 407; ks. myös Mustonen, 2015). Tämä ajatus liittyy myös kielen ja kielenoppimisen kontekstisidonnaisuuteen, joka tarkoittaa sanojen välittävän merkityksiä vain kontekstissa (Dufva ym., 2014, s. 23–24; Vološinov, 1972, s. 81).

Nykyajan kielitutkimuksissa dominoiva käsitys kielestä sosiaalisena ilmiönä luonnollisesti näkyy myös toisen kielen oppimisen tutkimuksissa: monen tutkimuksen mukaan kielen oppimisella on sosiokulttuurinen luonne (ks. esim. Block, 2003). Sosiokulttuurisen kielenoppimisteorian mukaan sosiaalinen todellisuus vaikuttaa kieleen, mutta myös kieli ikään kuin rakentaa sosiaalista todellisuutta. Kieltä opitaan juuri osallistumalla sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen. (ks. esim. Lantolf & Thorne, 2006.) Vuorovaikutuksen toteuttaminen kielen tärkeimpänä tehtävänä määrittelee kielen oppimisen ja opetuksen lähestymistapaa myös funktionalistisessa kehityksessä (ks. Mitchell ym., 2013, s. 9).

Funktionaalisen toisen kielen oppimisen tutkimuksessa huomion keskipisteenä on juuri sosiaalinen ulottuvuus eli kommunikatiivisten tavoitteiden saavuttaminen: miten vuorovaikutus rakentuu, miten oppija välittää tarvittavia merkityksiä ja millaisin kielellisin keinoin (Aalto ym., 2009, s. 407). Oppijan yritykset välittää merkityksiä vastaavat kieliopillisten järjestelmien kehitystä ja näin palvelevat toisen kielen oppimista (Mitchell ym., 2013, s. 188). Muoto on toissijainen merkitykseen ja funktioon nähden (Dufva ym., 2014, s. 24). Kielen muotoon eli kieliopilliseen tarkkuuteen siis kiinnitetään vähemmän huomiota kuin formalistisessa lähestymistavassa, koska tärkeintä on viestinnän lopputulos (Rivers, 1981, s. 25–26), eli onko asia ilmaistu ja ymmärretty. Toisin sanoen oppijan sosiaaliset tarpeet ikään kuin ohjaavat kielen oppimista, jonka tavoitteena on onnistunut vuorovaikutteinen tilanne. Funktionaalisen lähestymistavan mukaan oppimisen kohteena ei ole kieli systeiminä vaan kielitaito (Aalto ym., 2009, s. 405), eli mitä oppija pystyy tekemään kielellä.

2.2 Funktionaalisuus kielenopetuksessa

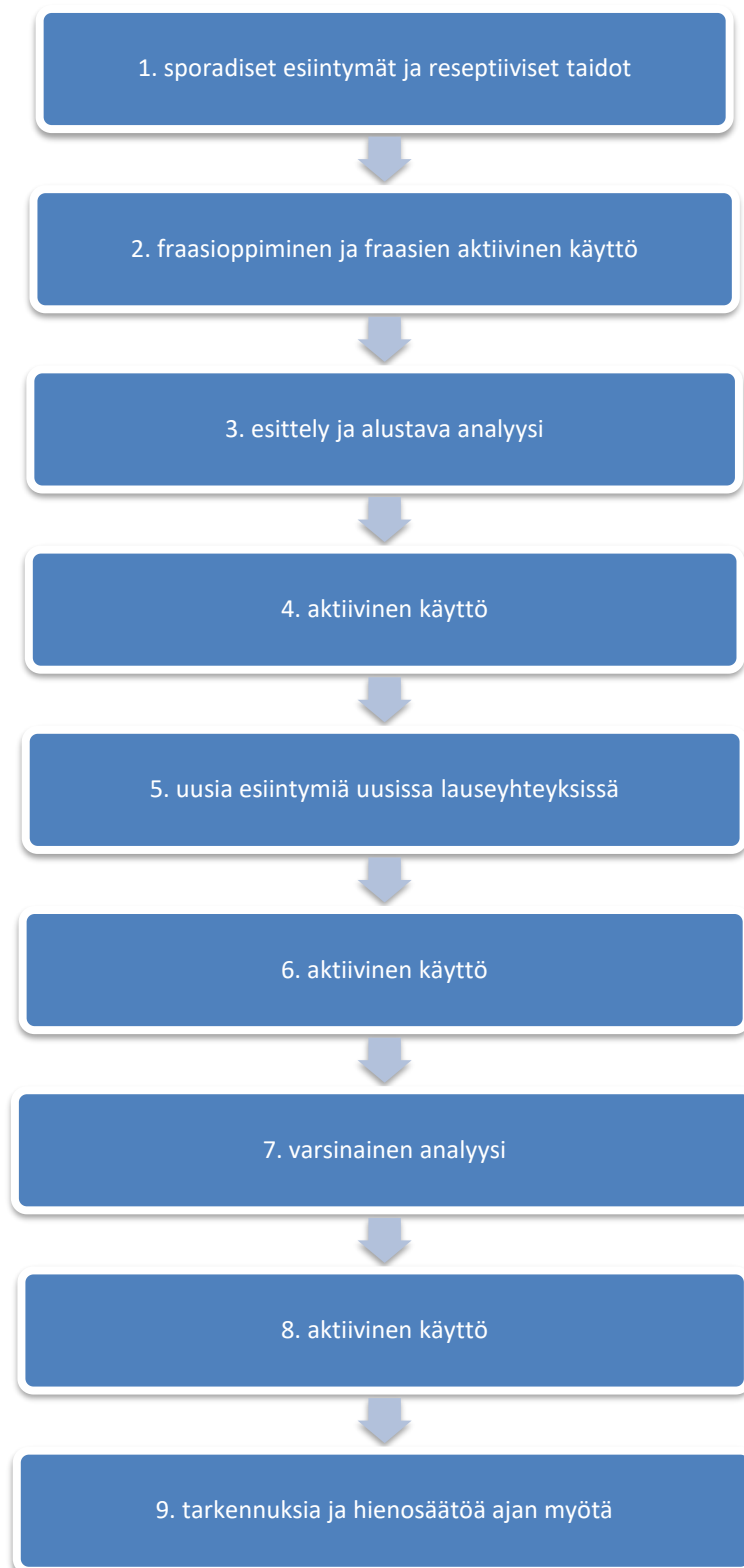
Funktionaalilla kieli- ja kielenoppimiskäsityksellä on puolestaan vaikutusta siihen, miltä funktionaalinen opetus näyttää. Ensinnäkin koska funktionaalisen näkemyksen mukaan tärkeintä on sellainen kielitaito, jolla oppija pystyy ratkaisemaan kommunikatiiviset tarpeensa, opetuksen painopisteenä pitäisi olla oppijan valmiudet toimia kohdekielellä sosiaalisessa todellisuudessa. Tämän takia opittavien sisältöjen tarpeellisuutta ja järjestystä on arvioitava suhteessa oppijan oikeaan kieliympäristöön ja

ajankohtaisiin tarpeisiin. **Oppimisympäristöllä** tässä tarkoitetaan kaikkia kieliympäristöjä, jotka mahdollistavat kielenoppimista. Oletuksena on, että kieltä opitaan ja käytetään paitsi luokassa myös muissa oppimisympäristöissä, joten opetuksen tavoitteena on tarjota oppijalle relevanttia oppimissisältöä ja sopiva oppimisjärjestys. (Aalto ym., 2009, s. 403–405.)

Koska kieli nähdään ensisijaisesti merkitysten välittämisen välineenä ja sitä aina käsitellään kontekstisidonnaisesti, kaikki opetettavat sisällöt tulisi liittää konkreettiseen tilanteeseen ja kontekstiin. (Dufva, Aro & Suni 2014, 23–24.) Sen lisäksi **kielellisen syötteen** (*input*) määrällä ja laadulla on merkitystä. Kielellisellä syötteellä tarkoitetaan kaikkea altistumista kielelle (Gass & Selinker, 2008, s. 305). Käyttöpohjaisen kielenopetuksen tutkimustulokset osoittavat, että toisen kielen oppimisessa täytyy hyödyntää mahdollisimman paljon autenttista kielellistä syötettä (Verspoor & Nguyen, 2015, s. 305–306). Termillä **autenttinen** tarkoitan tässä sellaista kielellistä sisältöä, joka on tuotettu oikeaan kommunikatiiviseen tarpeeseen eikä pedagogiseen tarkoitukseen (ks. Lee, 1995, s. 324, viitattu lähteessä Mishan, 2004, s. 12).

Funktionalistit asettavat etusijalle kielen käytön, joten kielen opetuksessa edetään **induktiivisesti** eli käyttöesimerkeistä yleistykseen (Rivers, 1981, s. 25–26.) Käytännössä ja yksinkertaistettuna se tarkoittaa sitä, että ensin oppija on saanut kieliympäristöstä riittävästi kielellistä syötettä (esimerkiksi on kohdannut saman rakenteen monta kertaa), on päättellyt kontekstista sen merkityksen ja käyttöyhteyden, mitä seuraa rakenteen omaan käyttöön ottaminen. Vasta tämän jälkeen voidaan toteuttaa tämän rakenteen analyysi, joka ei kuitenkaan perustu opettajan tai oppimateriaalin tarjoamiin valmiisiin ratkaisuihin vaan edellyttää oppijalta omaa johdonmukaisuuksien havainnointia. (Aalto ym., 2008, s. 31; funktionaalisen opetuksen vaiheista ks. tarkemmin Lauranto, 1997.) Tämän periaatteen takana on idea kielen **analogisuudesta**, jonka mukaan toistuvista konstruktioista havainnoidaan johdonmukaisuuksia ja tämän pohjalta käytetään analogisia malleja (ks. esim. Langacker, 1987).

Rakenteen oppiminen funktionaalisisä jatkumossa on pitkä ja monivaiheinen prosessi, jota Aalto ja kumppanit (2008, s. 31) esittävät Laurannon ehdottamaa kaavaa (1997) muokaten seuraavasti:

KUVIO 1. Rakenteen oppiminen funktionaalisessa kieltenopetuksessa. (Lauranto, 1997, viitattu lähteessä Aalto ym., 2008, s. 31)

Funktionaalinen näkökulma korostaa oppijan roolia kielenoppimisessa (vrt. opettajalähtöisyyteen formalistisessa lähestymistavassa): muun muassa sosiokulttuurisessa ja ekologisessa kielenoppimisteoriassa oppija on oppimisprosessin aktiivinen osallistuja eikä passiivinen tiedon vastaanottaja (van Lier, 2000, s. 246). Oppijan aktiivinen rooli ja oma vastuu oppimisprosessista ja -tuloksista on kytköksissä myös sosiokognitiiviseen näkemykseen, jossa yksilön nähdään hyödyntävän kielenoppimisessa omia kognitiivisia kykyjä. Kielenoppiminen siis tapahtuu juuri oppijan omien kognitiivisten resurssien ja kieliympäristön vuorovaikutuksessa (Dufva, 2013). Tähän liittyy **affordanssin** käsite, jonka van Lier (2000, s. 252–253) määrittelee vuorovaikutuksena oppijan ja kieliympäristön välillä. Oppijalle tarjolla oleva kielellinen syöte muuttuu affordanssiksi kolmella ehdolla: se on hänelle ajankohtaista sillä hetkellä, se vastaa hänen kielitaitoaan ja hän on itse aktiivisesti mukana sen havaitsemisessa ja käyttöönotossa (van Lier, 2004; ks. myös Lesonen, 2020, s. 126–127).

Kieliympäristön tarjoamien kielellisten resurssien käyttäminen ja näin olleen kielen oppiminen edellyttää oppijalta omaa sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta. Oppija ei kuitenkaan kannu yksinään koko vastuuta oppimisprosessista, vaan sosiokulttuurisessa kehyksessä painottuu vuorovaikutuksen ja tuen merkitys. Vygotsky (1978) kuvaa tätä **lähikehityksen vyöhyke** (*zone of proximal development, ZPD*) -termillä, joka tarkoittaa suoriutumista tehtävistä, jotka ulottuvat yksilön itsenäisen kognitiivisen osaamisen ulkopuolelle ja joiden suoriutumiseksi edellytetään **oikea-aikaista tukea** (*scaffolding*). Tätä tukea voi tarjota osaavampi osapuoli, esimerkiksi opettaja, keskustelukumppanit sekä ylipäättään kieliympäristö (Lantolf & Thorne, 2006, s. 17–18; Suni, 2008, s. 191).

2.3 Funktionaalisuus S2-oppimateriaalin lähtökohtana

Tässä osiossa hahmottelen, miten funktionaalista lähestymistapaa voi soveltaa oppimateriaalin laatimisessa. Tätä varten tiivistän funktionaalisen kielenopetuksen periaatteet, jotka voivat ohjata funktionaalisen oppimateriaalin tekijän oikeaan suuntaan:

- 1) käyttöpohjaisuus: muodot kulkevat käsi kädessä merkitysten ja käyttökontekstin kanssa, eli muotoa lähestytään sen välittämän merkityksen kannalta ja tutkitaan sitä kontekstissa;
- 2) autenttisen kielellisen syötteen riittävyys: oppijan on altistuttava riittävän paljon sellaiselle kielelliselle sisällölle, joka ei ole tehty pedagogiseen tarkoitukseen ja jolla on oikea kommunikatiivinen tavoite;
- 3) induktiivisuus: käyttöesimerkeistä edetään yleistykseen;
- 4) analogisen mallin käyttö: sääntöjen sijaan hyödynnetään analogiaa, kielellisestä ympäristöstä havaittuja kaavoja;

- 5) vuorovaikutteisuus: kieli on viestinnän väline ja kielen avulla saavutetaan kommunikatiivisia tavoitteita;
- 6) oppijälähtöisyys: oppijan tarpeet ohjaavat oppimisprosessia ja hänellä on avainasema uuden tiedon oppimisessa;
- 7) scaffolding: opettaja mahdollistaa uuden oppimista tarjoamalla oppijalle oikea-aikaista tukea.

Seuraavaksi katson, miten näitä funktionalisen opetuksen periaatteita voidaan soveltaa oppimistehtävissä ja oppimateriaaleissa. Aalto ja kumppanit (2009, s. 409) huomauttavat, että vaikka funktionaalista kieltenopetuksesta on keskusteltu paljonkin, funktionaalisten lähestymistavan käytäntöjen määrittäminen, konkreettisten mallien luominen ja niiden soveltaminen S2-opetuksessa ovat osoittautuneet haastavaksi tehtäväksi. Tämä puolestaan vaikeuttaa funktionaalisesti orientoituneen oppimateriaalin laatimista. Heidän mukaansa funktionaalisuuden painottamisen sijaan S2-oppimateriaalien tekijät ovat keskittyneet enemminkin helposti lähestyttävän pedagogisen kieliopin esittelyyn, jota on täydennetty oppijan arkielämän kannalta olennaisilla ja vuorovaikutusta edistävillä tehtävillä sekä sanastolla ja kielenkäyttöfunktiolla.

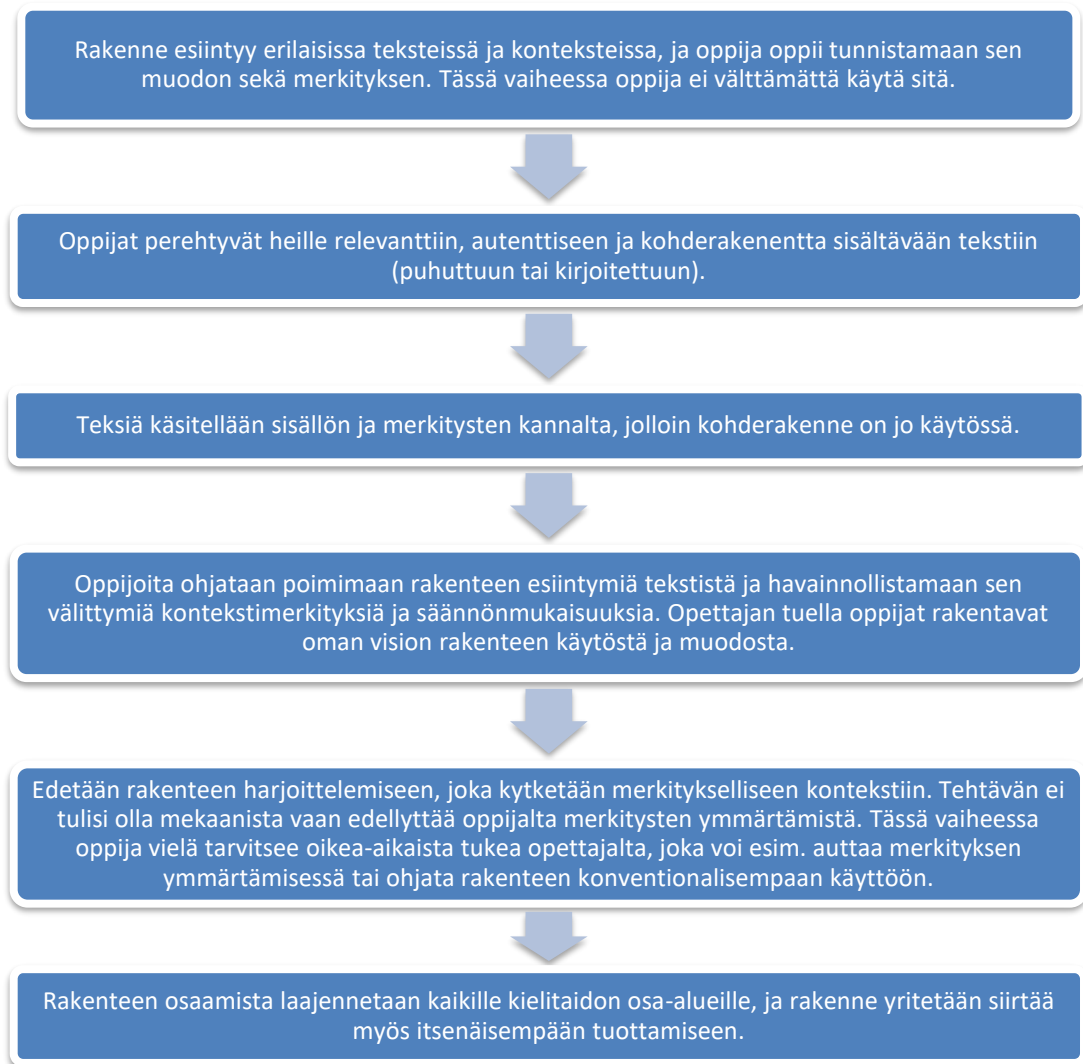
Funktionaalisen lähestymistavan periaatteita on kuitenkin yritetty soveltaa S2-oppikirjoihin (ks. Gerstler ym., 2019; Gerstler & Aho, 2020a, 2020b; Lauranto, 1995a, 1995b; Tukia ym., 2008) ja avata niitä vastaavissa opettajan oppaissa (Aalto ym., 2008; Gerstler ym. 2019; Lauranto, 1996). Näiden teosten tekijät ovat korostaneet kriittisen ajattelutavan tärkeyttä ja pohtivaa otetta sekä oppimateriaaliin että siinä esiintyvään kieleen. Niissä siis näkyy kognitiivisen oppimisen näkökulman vaikutteita sekä oppijan oman vastuun merkitys. Kyseiset oppimateriaalit näkevät oppijan tärkeimpänä oppimispolun rakentajana (ks. myös Cummins, 2006, s. 56). Sen lisäksi nämä oppikirjat ja opettajan oppaat tarjoavat alusta asti runsaasti eri rekistereihin kuuluvaa kielellistä syötettä ja ohjaavat havaitsemaan ja tutkimaan sekä erilaisia rakenteita että ylipäätään kielen vaihtelevuutta, esimerkiksi kirjakielen ja arki- tai puhekielen eroja ja eri rekisterien sopivuutta tilanteeseen. Näin oppijalle annetaan mahdollisuus kerryttää riittävästi kielellisiä esiintymiä ennen kuin edetään rakenteen analyysiin.

Yllä mainituista funktionaalista oppimateriaaleista välittyy myös opettajan rooli oppimisprosessin rakentajana ja opastajana. Opettaja auttaa oppijoita nimittäin rekisterin erottelussa ja havainnoinnista analyysiin etenemisessä sekä tarjoaa oppijoille oikea-aikaista tukea. Opettajaa myös ohjataan olemaan suvaitseva oppijoiden virheiden kohtaan. Opettajan on selitettävä oppijoille osaamisen priorisointia, eli mikä asia vaatii pelkkää ymmärtämistä ja mitä tulee osata tuottaa itsekin.

Oppimateriaaleista välittyy myös kommunikatiivisten osaamisen painoarvo: kielellistä ainesta esitellään hyvin useinkin dialogeina, ja monet tehtävät johdattavat aineiden käyttöön joissakin vuorovaikutustilanteissa. Tuoreemmissa oppimateriaaleissa kuten *No niin! suomea aikuisille. 1* (Gerstler ym., 2019), *No niin! suomea aikuisille.*

2 (Gerstler & Aho, 2020a), *Suomi 2. Minä ja media* (Tukia ym., 2008) pyritään luomaan oppijalle funktionaalisesti perusteltuja ja merkityksellisiä kielenkäyttötilanteita. Niinpä tarjolla on myös toiminnallisia harjoituksia ja luokan ulkopuolelle oppimista vieviä, soveltavia tehtäviä.

Funktionaalisen oppimateriaalin alustavana runkona voi käyttää esim. Aallon ja kumppaneiden (2008, s. 31, 33) ehdottamaa kaavaa:

KUVIO 2. Funktionaalinen jatkumo (mukaillen Aalto ym., 2008, s. 31, 33).

3 SUOMEN KIELEN LIITEPARTIKKELIT

3.1 Liitepartikkelit tutkimuksen kohteena

Liitepartikkeleita on tutkittu suhteellisen paljon niiden esiintyvyyden ja käytön kannalta muun muassa vanhan kirjasuomen teksteissä (Forsman Svensson, 1994, 2003; Lievonen, 1985) ja murteissa (Mäkelä, 1993). On myös tehty useitakin tutkimuksia liitepartikkeleiden pragmatiikasta (Hakulinen, 2001; Hietaranta, 1980; Karttunen, 1975; Raevaara, 2004; Suominen, 2013; Vilppula, 1995). Joitakin tutkijoita ovat kiinnostaneet liitepartikkeleiden diskurssit (Duvallon, 2021; Lehtinen, 2012). Laalo (2003) on tutkinut liitepartikkeleiden erityispiirteitä lapsenkielellä. Liitepartikkeleiden muille kielille kääntämisen kannalta on tehty pari pro gradu -tutkielmaa (Pankeeva, 2022; Törmäkangas, 2013).

Tämä tutkielma kuitenkin keskittyy liitepartikkeleiden käyttöön, oppimiseen ja opetukseen S2-alalla. Tästä näkökulmasta on tehty vain maisterintutkielmia, ja ne tarkastelevat liitepartikkeleita lähinnä S2-oppijoiden käytön tai käsitysten kannalta. Liitepartikkeleiden käytön tarkastelussa on hyödynnetty vain kirjallisia tuotoksia, eikä missään niistä katsota liitepartikkeleiden käyttöä osana suullista kielitaitoa. Myös liitepartikkeleita opetuksen näkökulmasta käsittelevistä tutkimuksista näyttää olevan puute.

Toikan (2012) tutkielma käsitteli suomen kielen partikkeleiden, mukaan lukien liitepartikkeleiden käyttöä edistyneiden suomenoppijoiden kirjoitelmissa. Tutkimuksessa käytetty aineisto koostuu edistyneiden suomenoppijoiden kirjoittamista tenttivastauksista sekä muiden tekstilajien teksteistä, jotka kuuluvat Turun yliopiston Edistyneiden suomenoppijoiden korpukseen. Korpuksen kirjalliset tuotokset ovat yliopiston suomen ja sen sukukielten maisteriohjelman opiskelijoiden tuottamia. Toikan tutkielma osoitti, että partikkeleiden käytössä ja esimerkiksi *-kin* ja *-kAAn* sijoittamisessa

edistyneillä oppijoilla voi olla horjuntaa sekä yksilöllisiä eroja, jotka riippuvat kirjoittajan sujuvuudesta.

Toikko (2009) on tarkastellut tutkielmassaan *-kin* ja *-kAAn* liitepartikkeleiden käytön kehittymistä suomenoppijoiden kirjoitelmissa. Tutkielman aineistona oli Yleisten kielitutkintojen suomen kielen kirjoittamisen osakokeen kirjoitelmia kolmelta eri taitotasolta. Hän on todennut, että edistyneet oppijat käyttävät *-kin* ja *-kAAn* partikkeleita useammin kuin alkeis- ja keskitason oppijat, mutta niiden oikea sijoittaminen tuottaa vaikeuksia jopa ylimmällä tasolla. Samoin valinta *-kin* ja *-kAAn* välillä tuntuu aiheuttavan ongelmia suomenoppijoille. Toikko (2009) on havainnut, että suomenoppijat käyttävät liitepartikkeleita *-kin* ja *-kAAn* etenkin merkityksessä 'myös', eikä liitepartikkeleiden käyttö juuri monipuolistu edistyneemmillä oppijoilla.

Niukkasta (2020) on kiinnostanut, miten kirjoittajien äidinkieli on vaikuttanut *-kin/-kAAn-* ja *myös-*konnektiivien käyttöön. Konnektiivi on partikkeli, jonka tehtävänä on yhdistää lauseita; sillä ei ole kiinteää sijaintia lauseessa (VISK § 820). Tutkielman aineistona oli Kansainvälinen oppijansuomen korpus, joka koostuu suomi vieraana kielenä -oppijoiden teksteistä. Niukkasen tutkielmassa on havaittu, että venäjän kielellä on vaikutusta konnektiivien käyttöön. Tämä näkyy muun muassa siinä, miten venäjänkielisten oppijoiden kirjoitelmissa on käytetty *myös-*konnektiivia: se sijoittuu usein virkkeen alkuun ja viittaa koko lauseeseen. Hänen mukaansa tämä osoittaa tarvetta konnektiivien eksplisiittisempään opetukseen.

Miettola (2016) puolestaan on keskittynyt tutkielmassaan oppijoiden käsityksiin liitepartikkeleista. Hän on katsonut, miten S2-oppijat arvioivat muun muassa liitepartikkeleita sisältävien lauseiden luontevuutta ja huomannut, että heidän käsityksensä eroavat huomattavasti syntyperäisten puhujien käsityksistä. Hän olettaa, että syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että S2-oppijoille ei ole kertynyt tarpeeksi liitepartikkeleita sisältävää syötettä. (Miettola, 2016, s. 38). Toiseksi selitykseksi hän ehdottaa liitepartikkeleiden erityistä roolia lauseen merkityksen muodostamisessa (Miettola, 2016, s. 63).

Nämä tutkielmat tarjoavat tärkeän lähtökohdan oman materiaalipaketin laatimiseksi, sillä ne sisältävät tietoa siitä, millaisia suomenoppijoiden haasteet liitepartikkeleiden merkityksen hahmottamisessa ja käytössä ovat.

3.2 Liitepartikkelit suomen kielen ilmiönä

3.2.1 Liitepartikkeleiden sijoittuminen ja luokittelu

Materiaalin laadinnan pohjaksi on tarpeen hahmottaa suomen kielen liitepartikkeleiden ominaispiirteitä, muun muassa sijoittumista lauseissa ja käyttöyhteyksiä.

Seuraava liitepartikkeleiden katsaus perustuu pääosin *Isoon suomen kielioppiin* (VISK) sekä Whiten (2001) ja Karlssonin (2013) kielioppioppaisiin, mutta käyttöesimerkit ovat itse keksimiäni. Tämän osion sisältö on esitetty tiiviimmin liitteessä 2.

Liitepartikkelit ovat sanaan loppuun eli johto- ja taivutuspäätteiden jälkeen kiinnittyviä morfeemeja (VISK § 126; Tieteen termipankki). Nykysuomessa eritellään seitsemän liitepartikkelia: *-kin, -kAAn, -kO, -hAn, -pA, -s, -kA* (VISK § 126), joista vähemmän yleisiä ovat *-kA* ja *-s* (Karlsson, 2013, s. 274).

Liitepartikkelit liittyvät aina johonkin sanaan, jota kutsutaan **isäntäsana**ksi, eivätkä ne siis ole itsenäisiä sanoja. Liitepartikkelit käyttäytyvät taivutuspäätteiden mukaisesti myös mukautumalla isäntäsanan vokaalisointuun. Isäntäsana suurimmalle osalle liitepartikkeleita voi olla lähes minkä tahansa sanaluokan, lukuun ottamatta vain tiettyihin sanaluokkiin kiinnittyviä liitepartikkeleita *-s* ja *-kA*. Isäntäsana voi olla osa lauseketta tai itsenäinen lauseke, finiittiverbin tai sen osa, ja liitepartikkelia sisältävä lauseke on **isäntälauseke** (VISK § 126). Yhdessä sanassa voi olla kaksikin liitepartikkelia, joista tavallisimmat yhtymät ovat *-kOhAn, -kOs, -pAhAn* ja *-pAs* (*mitäköhän, moneltakos, tulipahan, sanoinpas*). Samaan sanaan ei kuitenkaan ole mahdollista liittää partikkeleita *-kO, -pA* ja *-kA*, eikä myöskään partikkeleita *hAn* ja *-s* tai *-kin* ja *-kAAn*. (Karlsson, 2013, s. 277; VISK § 126–127, 131).

Kaikki liitepartikkelit esiintyvät myös leksikaalistumissa (*kumpikin, milloinkaan, kunhan, kunpa, ilmankos, sekä, kas*), ja tässä käyttökontekstissa ne ovat leksikaalistuman irrottamaton osa ja seuraavat erilaisia esiintymisehtoja verrattuna liitepartikkeleiden produktiiviseen käyttöön. (VISK § 126–127.) Olen päättänyt rajaamaan tutkielmastani pois liitepartikkelilliset leksikaalistumat ja keskittymään pelkästään liitepartikkeleiden produktiiviseen käyttöön.

Liitepartikkelit jaetaan kahteen ryhmään riippuen niiden tyypillisestä sijoittumisesta lausekkeessa: 1) ensimmäisen jäsenen liitteet *-kO, -hAn, -pA, -s* ja *-kA*, jotka tavallisesti sijoittuvat lauseen ensimmäisen lausekkeen loppuun; 2) vapaasti sijoittuvat liitteet *-kin* ja *-kAAn*, joiden paikka lauseessa voi olla muukin kuin lauseen ensimmäisen lauseke tai lausekkeen tietty sana. (VISK § 126–127.)

Liitepartikkelit voidaan luokitella myös niiden funktioiden mukaan: 1) kysymysliite *-kO*; 2) sävyartikkelit *-hAn, -pA* ja *-s*; 3) liitekonjunktio/lausumapartikkeli *-kA*; 4) fokusartikkelit *-kin* ja *-kAAn*. (VISK § 126.) Suomen kielen liitepartikkeleita käytetään ”illokutionariseen sävyn merkittävänä, lauseen tekstuaalisen funktion merkinä ym. pragmaattisiin tehtäviin” (Hakulinen & Ojanen, 1993, s. 93). Toisin sanoen liitepartikkeleiden avulla tehdään kysymyksiä, ilmaistaan lisämerkityksiä, sävyjä ja vivahteita, rinnastetaan kielteisiä lausekkeita ja vahvistetaan merkityksiä. Liitepartikkeleiden käyttötapojen ja merkitysten luokittelu on vaikeutuu sen myötä, että samalla liitepartikkelilla voi olla useampikin merkitys ja samaa merkitystä voi joskus ilmaista eri liitepartikkeleilla. Sen lisäksi niiden tulkitsemisessa on usein

huomioitava sanallisen kontekstin lisäksi muitakin merkitysten välittämisen tapoja kuten äänensävyä, ilmeitä ja eleitä. (White, 2001, s. 297; VISK § 129.)

3.2.2 Kysymysliite *-kO*

Kysymysliite *-kO* kuuluu lausumapartikkeleihin, joita käytetään muun muassa puhutussa vuorovaikutuksessa. Puhekielessä kysymyspartikkeliä *-kO* voidaan käyttää muodossa *-k(s)*. Liitepartikkeli *-kO* kiinnittyy tavallisesti lauseen ensimmäisen lausekkeen tai lausekkeen ensimmäisen sanan loppuun. Kysymyspartikkeli *-kO* sijoittuu vaihtoehtokysymyksissä lauseenalkuisen finiittiverbin loppuun. (VISK § 801–802.) Nimensä mukaisesti kysymyspartikkeliä *-kO* käytetään suorien ja epäsuorien 'kyllä/ei' kysymysten muodostamiseksi, ja se on vaihtoehtokysymysten tuntomerkki. (Karlsson, 2013, s. 274; VISK § 801–802, 1678–1679). Verbikysymyksissä se tavallisesti liittyy ensimmäiseen verbiin (1), jota voi edeltää esimerkiksi konjunktio (2) (White, 2001, s. 305):

- 1) Oletko valmis? Mennäänks yhdessä?
- 2) Mutta oliko se oikeasti näin? Ja kysyiks sä edes multa?

Kysymysliitettä *-kO* voidaan käyttää myös määrän tai intensiteetin kysymisessä: liittämällä se määränilmaukseen (3) tai korvaamalla sillä kysymyspronomini ennen mitattavaa ominaisuutta tarkoittavaa adjektiivia (4) (VISK § 1685):

- 3) Kauanko sä oot siellä Tampereella? Paljonko mä oon sulle velkaa? Moneltako mun piti olla siellä?
- 4) Vanhako sun kissa on? Pitkähkö oli se matka?

Puhutussa kielessä taas liitepartikkeli *-kO* voi sijoittua muuallekin kuin ensimmäiseen lausekkeeseen. Esimerkiksi tarkistuskysymyksissä se kiinnittyy siihen lauseeseen tai lausumaan, jonka merkitystä halutaan varmistaa (VISK § 133):

- 5) Idea oli sekö, että tästä keskustellaan huomenna palaverissa?

Tässä yhteydessä täytyy huomata, että joidenkin alueiden puhutussa kielessä toisen persoonan yksikössä olevassa verbikysymyksessä kysymysliite *-kO* tai *-k(s)* voi puuttua kokonaan (VISK § 1689):

- 6) Tuut sä mukaan? Oot sä Mari?

Kysymysliite voi liittyä myös kieltoverbiin, jolloin tehdään niin myönteisesti (7) kuin kielteisesti suuntautuvia kysymyksiä (8) (VISK § 1694):

- 7) Eikö sinulla ole se kirja? Enks mä oo jo sanonu?

8) Eikö kukaan siis ole palauttanut sitä tehtävää vielä? Eksä ehdi?

Samalla tavalla eli liittämällä kysymysliitettä kieltoverbiin voidaan tehdä liitekysymyksiä, joka liittyvät väitelauseeseen. Niiden avulla haetaan keskustelukumppanin samanmielisyyttä (VISK § 1697):

9) Mut sähän pärjääät nyt tässä, eikö niin? Tää meni hienosti, eiks vaan?

Fokusoiduissa lausekysymyksissä, joissa haetaan vahvistusta tietyistä keskustelukumppanin lausuman kohdasta, kysymysliite sijoittuu lauseen painokkaaseen saanaan (White, 2001, s. 305; VISK § 1689–1690):

10) Minunko piti vastata? Ai kahviiko sä halusit?

Puhekielessä kysymysliitettä *-kO* voi käyttää myös käskylauseissa (White, 2001, s. 305):

11) Siivoatko oman huoneesi! Lopetatko jo sen kirjoittelun.

3.2.3 Sävyartikkelit *-hAn, -pA, -s*

3.2.3.1 Sävyartikkeli *-hAn*

Nimensä mukaisesti sävyartikkeli *-hAn* tuo lausumaan sävyjä, lisämerkityksiä. Vaikka se kiinnittyikin muiden liitepartikkeleiden tapaan vain yhteen sanaan, se sävyttää koko lausuman. Erilaisia mahdollisia merkityksiä sävyartikkelilla *-hAn* on paljonkin, joten paras apu sen merkityksen ymmärtämiseksi on sanallinen käyttökontekstinsa sekä puhujan äänensävy, ilmeet ja eleet. Sävyartikkeli *-hAn* liittyy tavallisesti päälauseen tai lausuman ensimmäiseen jäseneseen, jota voi kuitenkin edeltää konjunktio tai attribuutti. (White, 2001, s. 297; VISK § 821, 829.) Sen isäntäsanana voi olla esimerkiksi interrogatiivi- tai demonstratiivipronomini (12). Sävyartikkelin *-hAn* yksi yleisimmistä tehtävistä on osoittaa, että asia on molemmalle vuorovaikutuksen osapuolelle tuttua tietoa. Tässä tehtävässä se voi olla osana sellaisia illokutionaarisia akteja kuten esimerkiksi muistutusta tai huomautusta (13), faktan, yhteisen tiedon tai tosiasian toteamista (14) sekä selitystä tai perustelua (15), eli riippuen lausuman tavoittelemasta puhefunktioista myös liitepartikkelin tulkinta voi olla erilainen. (Karls-son, 2013, s. 276; White, 2001, s. 298–99; VISK § 829–830.)

12) Mitähän opettaja sanoo? Tämähän toimii!

13) Mehän ostettiin noi liput jo viime vuonna.

14) Suomihan on hyvinvointivaltio.

15) En mä viitsi nyt lähteä ulos, siellähän sataa nyt kaatamalla.

Toinen sävyartikkelin *-hAn* tehtävä on hämmästyksen tai yllätyksen ilmaiseminen (White, 2001, s. 300; VISK § 830):

- 16) Hetkinen, siellähän näkyy joku ihminen taustalla! Sain juuri DNA-testin tulokset: tulihan se Käärijä mun sukulaiseksi!

Partikkelia käytetään myös silloin, kun puhuja on saanut äkkiseltään jonkin idean tai ajatuksen (White, 2001, s. 298; VISK § 830):

- 17) Hei, sähän voit pyytää sen kopion vaikka Mikolta!

Sävyartikkeli *-hAn* voi osoittaa myös erimielisyyttä (18) tai jopa eri mieltä olevan puhujan vihaista asennetta vastaväitteessään (19). Liiteartikkeli *-hAn* voi esiintyä myös myönnytyksissä (20), kun puhuja antaa periksi, vaikka olikin eri mieltä keskustelukumppanin kanssa. Myönnyttelevyyteen voi viitata myös pelkkä verbialkuisuus tai liiteartikkeli *-kin*. (White, 2001, s. 299–300; VISK § 830):

- 18) – Mä oon niin tyhmä, en ymmärrä tästä mitään. – Ethän ole tyhmä! Sähän oot jo vastannut kaikkiin kysymyksiin oikein!

- 19) – Kyllä se Loreen oli aika jees. – Eihän ollut! Euroviisujen typerin esitys ja tylsin biisi ikinä!

- 20) Eipä silti, olenhan mä jo ostanutkin sen kahvinkoneen. No joo, onhan noissa eroa.

Sävyartikkeli *-hAn* voi palvella myös tarkistamisen tehtävää, kun kysyjä haluaa varmistaa asian todenmukaisuutta tai hakea vastaanottajan samanmielisyyttä. Se antaa ymmärtää, että kysyjä odottaa saavansa tietyn vastauksen. Useimmiten lausuman ensimmäinen jäsen on silloin verbi, vaikka se voi olla muuhunkin sanaluokkaan kuuluva sana. Vaikka lausumassa ei olisikaan kysymysliitettä eikä kysymyssanaa, se kuitenkin tulkitaan kysymykseksi, ja kirjoitetussa muodossa se päättyy kysymysmerkkiin. (White, 2001, s. 299; VISK § 830.)

- 21) Oothan jo hakenut paketin? Ethän ole heittänyt sitä paperia roskiin?

Varsinaisissa kysymyksissä sävyartikkelin *-hAn* avulla voidaan ilmaista epävarmuutta, ihmettelemistä (22), epäilemistä asian uskottavuuden kohtaan (23) tai koheteliaisuutta (24) sekä tehdä retorinen kysymys (25). (Karlsson, 2013, s. 276; White, 2001, s. 298; VISK § 832.)

- 22) Mitähän se vois tarkoittaa? Mistähän se johtuu?

- 23) Voittaisikohan Suomi tolla laululla Euroviisut?

- 24) Olisikohan kenelläkään tietoa hyvästä autokorjaamosta? Anteeks, mistähän teillä löytyy pakastetetaikinaa?

- 25) Pitäisköhän teidän hankkia oma elämä? Eiku mietin vaan, oiskohan nyt oikeasti oikea aika puhua tästä?

Erityinen paikka partikkelilla *-hAn* on passiivi- ja imperatiivilauseissa, joissa se voi lieventää näiden direktiivisyyttä kehotuksen tai muistutuksen kuuloiseksi. Verbialkuista passiivilauseetta, jota ilman sävyartikkeli tulkitaan imperatiiviksi, voidaan pehmentää partikkelin *-hAn* avulla pyynnöksi tai ehdotukseksi (26). Imperatiivilauseet saavat partikkelin *-hAn* avulla ehdotuksen luonteisen tulkinnan (27). (Karlsson, 2013, s. 276; White, 2001, s. 300; VISK § 831, 1673.) Samoin myös toisen persoonan väitelauseet tulkitaan kohteliaiksi pyynnöiksi tai kehotukseksi, mikäli verbiin tai kieltoverbiin liitetään *-hAn*-partikkeli (28) (Lampinen, 1990, s. 86–87).

- 26) Pidetäänhän yhdessä huolta käsihygieniasta.
- 27) Menehän jo lääkäriin, saat ehkä antibiootteja tähän. Käykäähän kuuntelemassa mun uutta podcastjaksoa!
- 28) Ethän syö omia eväitä ruokalassa, kiitos. Tulethan kampukselle oireettomana.

3.2.3.2 Sävyartikkeli *-pA*

Sävyartikkelin *-hAn* tapaan myös sävyartikkeli *-pA* antaa sävyjä koko lausumalle. Sävyartikkeli *-pA* on myös lauseen ensimmäiseen jäseneseen kiinnittyvä partikkeli, ja isäntäsanan edessä voi olla konjunktio tai attribuutti. Sen avulla korostetaan muun muassa erimielisyyttä tai odotuksenvastaisuutta, jolloin sen tuoma sävy vastaa yhtä partikkelin *-hAn* merkityksistä (vrt. esimerkkeihin 18–20), ja kieltoverbin yhteydessä partikkelia *-kä* (vrt. esimerkkiin 54). (Karlsson, 2013, s. 276; White, 2001, s. 303; VISK § 829, 833.)

- 29) Sä et koskaan laita viestiä ensimmäisenä! – Laitanpa! Sä et vaan koskaan huomaa.
- 30) Kyllä mä tiän mitä sä puuhaat iltaisin. – No etpä tiiä!

Liitepartikkelin *-pA* toinen mahdollisesti tuoma merkitys on samantekeväisyyden tai myönnytyksen ilmaiseminen, jolloin partikkeli *-pA* vastaa merkitykseltään *sit(ten)*-partikkelia. Samantekeväisyys toki välittyy myös verbialkuisuudella. (VISK § 833.)

- 31) Hän ei vaan ymmärtänyt minua, sanoinpa minä englanniksi tai suomeksi. Etsinpä millä tahansa hakusanalla, ei löydy mitään relevanttia.

Sävyartikkeli *-pA* voi myös välittää ääritapauksen tulkintaa samoin kuin fokuspartikkeli *jopa*. Tällaisissa asteikon loppupäätä merkitsevissä lauseissa liitepartikkelin *-pA* lisäksi voi olla myös fokuspartikkeli *jopa*, *myös*, *vielä* tai *-kin*. (VISK § 834.)

- 32) Hän taitaa olla vähintään viisivuotias, mutta voipa olla (jopa/myös/vielä) paljon vanhempikin.

Verbialkuisissa lauseissa *-pA*-partikkeli voi tosiaan ilmetä muutamassa muussakin merkityksessä, joista oikean tulkinnan suuntaan vihjailevat verbin persoona ja modus. Esimerkiksi lausuma tulkitaan ihmettelemiseksi, yllättyneisyydeksi tai muuten emfaattiseksi, kun sävyartikkeli *-pA* kiinnittyy indikatiiviverbiin. Usein se ilmenee huudahduslauseissa (33). Toisaalta kun *-pA* liittyy konditionaaliverbiin, *jos-* tai *kun-*lausumapartikkeliin konditionaalisisessä lauseessa, se tekee lausumasta toivomuksen (34). Kun partikkelin *-pA* isäntäsanana on preesensissä olevan yksikön ensimmäisen persoonan verbi, lausuma voidaan tulkita suunnitelman esittelemiseksi, perustelevalaksi mielipiteeksi tai puhujan tekemäksi päätökseksi (35). *-pA*-liitettä sisältävä verbi ensimmäisenä lauseen jäsenenä esiintyy myös saduissa (36) ja kertomusten aloituksissa (37). (White, 2001, s. 303; VISK § 834, 1719.)

- 33) Onpa kaunis päivä tänään! Tekipä hyvää lähteä vihdoin ihmisten ilmoille.

- 34) Oispa kaljaa. Olisinpa jo eläkkeellä. Jospa se olisi totta. Kunpa osaisin laulaa.

- 35) Taidanpa tästä lähteä. Oon pitkään miettinyt, kannattaako tätä lähettää ollenkaan, mutta lähetänpä kuitenkin.

- 36) Olipa kerran ukko ja akka.

- 37) Kävipä kerran niin, että mä olin niin hirveessä kiireessä ja lähdin kotoa ilman lompakkoa ja kännykkää...

Mikäli liitepartikkeli *-pA*, jota usein voi myös seurata *-s*-partikkeli, liittyy imperatiiviverbiin, se ikään kuin pehmentää lausuman direktiivisyyttä (ks. myös *-hAn*-partikkelin lieventävästä vaikutuksesta imperatiiveihin alaluvusta 2.4.2.1). Se antaa lausumalle tuttavallisemman sävyn. Siinä tapauksessa se ei pakota toista osapuolta mihinkään vaan kuulostaa pikemminkin kohteliaalta kehotukselta tai ehdotukselta, ja toiminnan toteuttaminen on ikään kuin toisesta osapuolesta kiinni (38). Hyvin läheisen tulkinnan *-pA*-partikkeli saa, kun sitä on käytetty imperatiiviverbin yhteydessä hierarkkisessa vuorovaikutustilanteessa: esimerkiksi vanhemman tai esihenkilön käyttämä *-pA*-imperatiivi antaa ymmärtää, että kehotuksen toteuttaminen ei näyttäisi olevan vaivalloista (39). Direktiiveissä liitepartikkelin *-pA* käyttö siis osoittaa puhujan olevan ylemmässä asemassa kuin puhuttava. Sävyartikkelin *-pA* käyttö on myös vaikiintunut *me*-passiivissa, kun sen avulla kehotetaan johonkin toimintaan. (Karlsson, 2013, s. 276; White, 2001, s. 303; VISK § 835, 1672.)

- 38) Katsopa, mitä tää tekee! Mietipäs, mitä tapahtuu, jos et läpäise sitä tenttiä? Ottakaapa seurantaan tää tili.

- 39) Auttakaapas lapset siivoamaan tavarat. Tuupas testaamaan uutta versiota.

40) Katsotaanpas, mitä asialle voi nyt tehdä. Mietitäänpä asiaa.

Vastakohtaisesti *-pA*-partikkelia sisältäviä imperatiivilauseita voidaan tulkita haasteeksi (41), kun tämä on osa yhdyslausetta, tai jopa kielteiseksi imperatiiviksi merkityksessä 'ei kannata' (42). (VISK § 835.)

41) Helppo on sun sanoa, mut yritäpä ite olla suu hymyssä riehevien asiakkaiden kanssa kymmenen tuntia putkeen.

42) No menepä valittamaan sun koiralle. Ei itku markkinoilla auta.

Partikkelia *-pA* voi seurata toinen sävyartikkeli *-s* (38–40). Niiden yhdistämisen tuloksena ilmenevä partikkeli *-pAs* kantaa kuitenkin lähes kaikkia samoja käyttömerkityksiä kuin pelkkä *-pA*. (VISK § 833.)

3.2.3.3 Sävyartikkeli *-s*

Liitepartikkelin *-s* asema lauseessa on sama kuin kaikilla muillakin sävyartikkeleilla, eli se sijoittuu tavallisesti lauseen ensimmäiseen jäseneen. Se on luonteeltaan dialoginen partikkeli, sillä sen isäntäsanoina ovat useimmiten vuorovaikutusta edellyttävät sanat kuten kysymys- ja imperatiivimuotoiset. Hyvin usein se muodostaa myös seuraavia partikkeliyhdistelmiä muiden liitepartikkeleiden kanssa: *-pAs*, *-kOs* ja *-kAs*. (White, 2001, s. 306; VISK § 836.) Edellisessä alaluvussa mainittiin jo siitä, että *-s*-partikkeli liittyy *-pA*-partikkelin jälkeen muuttamatta tämän tuomaa sävyä (VISK § 833), joten partikkeliyhdistelmän *-pAs* käyttöesimerkkejä ei tässä alaluvussa avata.

Sävyartikkelia *-s* käytetään usein tiedustelevissa kysymyksissä. *-kO*-kysymyspartikkelia seuraavan *s*-partikkelin avulla viitataan johonkin yhteiseen tietoon tai tarkistetaan jotakin oletusta (43). Sama sävy partikkelilla voi olla myös silloin, kun se liittyy kysymyssanaan: kysyjä ikään kuin tietää jo vastauksen (44). Joskus sitä käytetään rutiinikysymyksissä ja rutiinivastauksissa, jolloin ei myöskään odoteta mitään yllättävää vastausta (45). Toisinaan liitettynä kysymyssanaan *s*-partikkeli vastaa merkitykseltään sanoja *oikein* tai *oikeastaan*, jolloin sitä käytetään muistelemisen osoittamiseksi (46). (VISK § 837.)

43) Kuulitkos jo tän? Siis Laukaa – eikös se ole Keski-Suomessa?

44) [Lääkäri:] Koskas teistä on viimeksi katottukaa sokeria ja tämmösiä asioita. [Asiakas hovimestarille:] Kuinkas suuri jono siin yleensä on. (VISK § 837.)

45) Mitäs kuuluu? Mitäs tässä, entäs ittelles?

46) Anteeks, mikäs sun nimi olikaan? Kuinkas tää printteri nyt toimii?

Poikkeuksena tähän on tapaus, kun *-kOs* partikkeliyhdistelmä liittyy nominaaliseen lauseen jäseneen: silloin ei ilmene yhteiseen tietoon vetoamisen merkitystä vaan

ilmaus kuulostaa pikemminkin emfaattiselta väitteeltä (47), usein kielteisellä implikaatiolla (48). (VISK § 836–837.)

47) Kalaakos siellä syödään?

48) Minäkös siitä välitän. Väliäkös sillä sitten on.

Toisinaan kysymyssanoihin liittyessään se tuo hieman tuomitsevaa sävyä, johon piiloutuu merkitys 'sitä ei kuuluisi tehdä' (49) tai kuulustelevaa sävyä (50). Verbiky-smyyksissä *s*-partikkeli voi tuoda käskevää ja uhkailevaa sävyä (51). (VISK § 837, 1672.)

49) Ja mun piti vastata kaikille, että missäs se Tarja viipyy.

50) Kukas teistä on ottanut ton sinisen kansion, joka oli mun pöydällä?

51) Menetkös siitä kuvaamasta.

Sävypartikkeli *-s* esiintyy myös direktiiveissä. Se voi liittyä imperatiivimuodossa ja passiivimuodossa olevaan verbiin. Partikkelin *-s* sisältävää lausumaa tulkitaan siten, että kehoitus tai pyyntö on tavanomainen eikä sen toteuttaminen ole vaivalloista, kyseiseen toimintaan tulisi ryhtyä välittömästi (52). Myös toisen persoonan preesensmuotoinen verbi, jota seuraa partikkeliyhdistelmä *-kOs*, voidaan tulkita direktiiviksi (53). Partikkelin *-s* sisältävät lausumat tulkitaan useimmiten siten, että puhujalla on ylempi luontainen tai tilanteinen asema. (VISK § 838, 1672.)

52) Odotas nyt hetki. Älkääs menkö tuosta. No niin katsotaas.

53) Lopetatkos jo sen kiroilun. Suljetkos suusi.

3.2.4 Fokuspartikkelit *-kin*, *-kAAAn*

Eri konteksteissa fokuspartikkelit *-kin* ja *-kAAAn* voivat saada hyvin erilaisia tulkintoja. Ne voivat liittyä lähes kaikkien sanaluokkien sanoihin, ja samoin niiden sijainti lauseessa on hyvin liikkuva. Liitepartikkeleiden *-kin* ja *-kAAAn* sijoittuminen lauseessa on sidoksissa niiden välittämään merkitykseen. (VISK § 839, 842–843.) Liitepartikkeleita *-kin* ja *-kAAAn* on tapana käsitellä polaarisenä parina, jossa partikkeli *-kAAAn* toimii partikkelin *-kin* vastineena kieltolauseissa (VISK § 1635; Karlsson, 2013, s. 275), mutta esimerkiksi kieltokysymyksissä lopulliseen valintaan *-kin* ja *-kAAAn* -partikkeleiden väliltä vaikuttaa kysymyksen suuntautuminen (VISK § 1694) (ks. esimerkit 64–65). Myös affektiivisissa lausumissa poiketaan tästä säännöstä (VISK § 1713) (ks. esimerkki 67). Partikkeliä käyttäessä kannattaa pitää mielessä, että partikkelit *-kin* ja *-kAAAn* eivät voi liittyä kieltoverbiin (Karlsson, 2013, s. 275).

Yksi keskeisistä liitepartikkeleiden *-kin* ja *-kAAn* merkityksistä on 'myös', 'ei myöskään'. Silloin liitepartikkeli liittyy korostettavaan nominiin. (White, 2001, s. 300; Karlsson, 2013, s. 275.)

54) Mäkin haluun! En välitä sun rahoista enkä lahjoistakaan.

Fokuspartikkeleiden *-kin* ja *-kAAn* nimensä mukainen tehtävä on korostaa jotta-kin kohtaa lauseessa, jolloin muut lauseen osat siirtyvät fokuksessa olevaan asiaan verrattuna huomaamattomaan asemaan. Toisaalta joissakin tapauksissa liitepartikkeleiden avulla vahvistetaan koko lause eikä vaan isäntäsanaa tai sen sisältävää lauseketta. (VISK § 839.) Liitepartikkeleita *-kin* ja *-kAAn* voi käyttää asian korostamiseksi, kun annetaan esimerkki juuri sanotun puolesta. Siinä tapauksessa fokuspartikkeli liittyy ensimmäiseen sanaan. (White, 2001, s. 302.)

55) En mä kestä sitä Juhoa. Määräileekin aina muita.

Toisena mahdollisena tulkintana on, että korostetun asian lisäksi voi olla muitakin vaihtoehtoja (56). Tässä roolissa fokuspartikkeleita *-kin* ja *-kAAn* kutsutaan inkluusiiviksi. Nämä vaihtoehdot voidaan myös sijoittaa asteikolle siten, että huomion keskipisteenä oleva asia on asteikoin ääripäässä, minkä takia fokuspartikkeleita joskus sanotaan myös asteikkopartikkeleiksi. Asteikkopartikkeleina *-kin* ja *-kAAn* -partikkelit implikoivat asteikon ääripäätä. (VISK § 839.)

56) Marco on erittäin pätevä viiniasiantuntija. Hän on käynyt viinikoulunkin Ranskassa.

Verbiin liitettynä partikkelin vaikutusala ei ole pelkästään sen isäntäsana: liitepartikkelit *-kin* ja *-kAAn* siis voivat nostaa fokukseen myös koko lauseen. Mikäli liitepartikkeli *-kin* tai *-kAAn* liittyy verbiin, se voi saada kahdenlaisia polaarisia tulkintoja: joko se vastaa odotuksia, vahvistaa puhujan oletusta tai mielipidettä (57) tai yllättää puhujaa menemällä odotusten vastaiseksi (58). (Karlsson, 2013, s. 275; White, 2001, s. 301; VISK § 842)

57) Olet tosielämässä juuri sellainen, kun ajattelin. Niin mä sanoinkin!

58) Ku ollaan puhuttu asiasta jo monta vuotta, yllätyksestä kyllä kävi kun hän sanoi ettei haluakaan muuttaa maalle. Hei, mulla oli varaus huomenna kahdelta, mutta valitettavasti en pääsekään.

Liitepartikkeleiden *-kin* ja *-kAAn* käyttö on lähellä odotuksenvastaisuuden merkitystä myös myönnytystä ilmaisevissa *vaikka*-ilmauksissa (59) (VISK § 842) ja kieltokäytöksissä (60) (VISK § 843).

59) Sain tosta kurssista kolmosen, vaikka teinkin tosi paljon töitä sen eteen.

60) Enkö olekaan tarpeeksi hyvä sulle?

Saman tulkinnan *-kin* ja *-kAAn* -partikkelit saavat direktiivisissä lauseissa: imperatiiviverbiin kiinnitetyn *-kin-* tai *-kAAn* -partikkelin avulla viitataan siihen, että ko. asiasta on puhuttu aiemmin, joten nyt sen toteuttaminen on odotuksenmukaista. Lausuma saa silloin ”jyrkän määräyksen” sävyn. (VISK § 1673.)

61) Muistakin tuoda mukaan eväät. Älkää tuokokaan omia eväitä, täällä on vaikka kuinka paljon ruokaa.

Toisaalta *-kin* tai *-kAAn* -partikkelia sisältävää imperatiiviverbiä voidaan tulkita siten, että puhuja on muuttanut mieltään ko. asiasta. Silloin *-kin* tai *-kAAn* -partikkeli kantaa merkitystä ’sittenkin’. (VISK § 1673.)

62) Hei, ostakaakin suklaakakku eikä mansikkakakku. Älä ostakaan kakkua, äiti on leiponut omenapiirakan.

Partikkelia *-kin* käytetään myös määrää kysyessä. Tässä tapauksessa määrää ilmaiseva sana ei ole kysymyksen alussa, vaan sen sijoittuminen lauseessa on sama kuin väitelauseessa ja siihen liittyy *-kin*-partikkeli. (VISK § 1685.)

63) Ootko paljonkin syönyt? Kestääkö tää vielä kauankin?

On kiintoisaa, että kieltokysymyksissä voi odotetusta vastauksesta riippuen käyttää sekä *-kin* että *-kAAn* -partikkelia. Keskustelukumppanin myönteistä vastausta ja/tai samanmielisyyttä hakiessa käytetään partikkelia *-kin* (64), kun taas kielteisesti suuntautuvissa kysymyksissä verbiin liittyy *-kAAn*-partikkeli (65). (VISK § 843, 1694)

64) Löysin tän sohvan kirppikseltä, eikö olekin nätti?

65) Ai sä oot kotona? Etkö lähtenytään salille?

Affektiivisissa lausumissa, jotka ovat muodoltaan kysymyslauseita, käytetään partikkelia *-kAAn* verbiin liitettynä vahvistamassa puhujan välittämää tunnetta. (VISK § 1713.)

66) Ja miten kauniisti se poika lauloikaan! Mikä onkaan ihanampi tunne kuin pitkän reisuun jälkeen nukkua omassa sängyssä.

Partikkeleilla *-kin* ja *-kAAn* on hyvin laajat käyttömahdollisuudet dialogisessa vuorovaikutuksessa. Silloin niiden avulla viitataan keskustelukumppanin edelliseen replikkiin tai sen yhteen kohtaan. Partikkeleita *-kin* ja *-kAAn* käytetään saman mieliteen ilmaisemiseksi ja vahvistamiseksi. (VISK § 843.)

67) – On se Maija aika rento tyyppi. – Niin onkin.

- 68) – Kun työpäivä alkaa vasta kymptä, ei se maanantai tunnu niin pahalta. – Ei tunnukaan, itsekin oon sitä mieltä, ettei kukaan järkevä ihminen pysty tekeen töitä aamu-kuudesta asti.

3.2.5 Lausumapartikkeli -kA

Liitepartikkelin -kA käyttö voidaan jakaa liitekonjunktion ja lausumapartikkelin tehtäviin. Pääosin se esiintyy liitekonjunktiona, jolloin se toimii *ja*-konjunktion kielteisenä vastineena ja sijoittuu kieltoverbiin (*enkä, etkä, eikä, äläkä* jne.) (Karlsson, 2013, s. 276). Tässä tehtävässä se auttaa osoittamaan lausekkeiden ja lauseiden välisiä suhteita ja kytkemään lausekkeitä toisiinsa. (VISK § 801, 812, 813.) Konjunktioiden käyttö kuitenkin ylittää tässä tutkielmassa tehdyn rajauksen, joten seuraavaksi katsotaan partikkelia -kA pelkästään lausumapartikkelina, jolla on muihin liitepartikkeleihin verrattuna melko niukasti käyttömahdollisuuksia.

Liittyessään kieltoverbiin partikkelin -kA avulla voidaan ilmaista vastaväitettä, erimielisyyttä tai painokasta kieltä (69). (White, 2001, s. 304.) Samoja merkityksiä voidaan välittää myös partikkelin -hAn (esimerkit 18–19) sekä partikkelin -pA avulla (esimerkit 29–30).

- 69) Sun piti olla paikalla jo kello 10! – Eikä pitänyt! Kun me sovittiin Ellan kanssa eilen, että mä tuun kahdelta!

Toinen lausumapartikkelin -kA käyttötapa on kysymyksissä, jotka ovat osa informaalia, tuttavallista vuorovaikutusta. Silloin -kA liittyy kysymyssanoihin *mihin, minne, kehen, keneen, kenelle, mille ja milloin*. (White, 2001, s. 304.)

- 70) Minnekäs se lähti? Milloinka tavataan?

3.3 Liitepartikkelit aiemmissä oppimateriaaleissa

Liitepartikkeleista ja niiden käytöstä löytyy hyvin deskriptiiviset ja luettelomaiset kuvaukset sellaisista kielioppioppaista kuten *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* (White, 2001, s. 297–306), *Suomen peruskielioppi* (Karlsson, 2009, s. 274–277) ja *Iso suomen kielioppi* (VISK). Nämä materiaalit antavat kiistatta hyvin perusteellisen kattauksen liitepartikkeleista ja kokoavat niiden käyttötavat esimerkkeineen yhteen. Näistä materiaaleista voi olla informatiivista tukea opettajalle tai erittäin kielitieteellisesti suunnatulle oppijalle, mutta ne tuskin sopivat sellaisenaan käyttövalmiiksi oppimateriaaliksi siitä yksinkertaisesta syystä, etteivät ne tarjoa harjoituksia tai mitään toimintaa liitepartikkeleiden käytön parissa.

Täytyy huomata toki, etteivät liitepartikkelit ole täysin poisjätetty aihe: niiden käytöstä ja funktioista on jonkin verran tietoa ja tehtäviä muutamassa S2-oppikirjassa.

S2-oppikirjojen katsauksen tekeminen ei kuulu tämän tutkielman tavoitteisiin, mutta näen kuitenkin tärkeänä hahmottaa, miten aihetta on jo lähestytty muissa oppimateriaaleissa ja millaisia tehtäviä niissä on tarjottu liitepartikkeleiden käytöstä.

Esimerkiksi monen S2-opettajan suosiossa olevien *Suomen mestari* (Gehring ym., 2013, 2020, 2021, 2022), *Hyvin menee!* (Heikkilä & Majakangas, 2008; Kuparinen & Tapaninen, 2008) ja *No niin!* (Gerstler ym., 2019; Gerstler & Aho, 2020a) -oppikirjasarjojen teksteistä ja dialogeista löytyy liitepartikkeleiden esiintymiä. Näissä oppija kohtaa useimmiten kysymyspartikkeliä *-kO*, jonka käyttöä myös harjoitellaan paljon, etenkin verbikysymyksissä. Teksteissä esiintyy muitakin liitepartikkeleita niin leksikaalistumissa kuin produktiivisesti käytettynä. Teksteistä löytyy esimerkiksi liitepartikkeli *-kin* liitettynä nominiin merkityksessä 'myös', mutta harvemmin verbiin liitettynä saman mielipiteen osoittamiseksi. Oppikirjojen teksteissä on myös jonkin verran sellaisia liitepartikkeleiden käyttötapoja kuin partikkelin *-hAn* käyttö tosiasiain toteamiseksi, varmistamiseksi ja ihmettelemisen ilmaisemiseksi, *-s* kysymyksissä, *-kA* konjunktiona kielteisissä lauseissa. On kiintoisaa, että liitepartikkeleita esiintyy ensimmäisistä kappaleista asti, mutta niiden käyttö lisääntyy ja monipuolistuu kappaleesta toiseen eli taitotason kasvaessa. Näin oppijalle varmasti kertyy vähitellen jonkin verran syötettä joistakin liitepartikkeleiden merkityksistä ja käyttötavoista.

Ongelmana tässä voi olla se, etteivät kaikki oppijat kiinnitä niihin huomiota omatoimisesti eikä opettaja aina koe niiden eksplisiittistä opetusta tarpeellisena, minkä takia aihe voi jäädä käsittelemättömäksi. Silloin syötteestä ei siis välttämättä tule affordansseja. Oppikirjojen tehtävät eivät myöskään ohjaa liitepartikkeleiden havainnoimiseen ja analyysiin. Toisena pulmana on liitepartikkeleiden käyttöön kohdistuvien harjoitusten vähäinen määrä, mikä nostaa liitepartikkeleiden käyttöönoton kynnystä.

Harvoin poikkeuksiin tästä kuuluu esimerkiksi *Suomen mestari 3* -kirja (Gehring ym., 2013), jossa joitakin liitepartikkeleiden merkityksiä ja käyttötapoja esitetään hyvin eksplisiittisestikin, valmiina ohjeina. Oppikirjassa avataan esimerkiksi liitepartikkelin *-pA* käyttöä toivomuksissa (Gehring ym., 2013, s. 17), partikkeleiden *-kin*, *-kAAn* ja *-hAn* käyttöä yllätyksen ilmaisemiseksi ja partikkelin *-hAn* käyttöä erimielisyyden osoittamiseksi (Gehring ym., 2013, s. 158). Oppikirja ehdottaa etenemään näiden liitepartikkeleiden merkitysten harjoittelemisen sääntöön nojaten, jolloin vastavasta kappaleesta löytyy yksi harjoitus kutakin liitepartikkelin käyttötapaa kohti. Harjoitukset ovat kuitenkin aika rutiinimaisia ja mekaanisia ("käytä partikkeliä X mallin mukaan"), eivätkä ne siis edellytä merkitysten ja kontekstin ymmärtämistä.

Harjoituksia liitepartikkeleista löytyy myös *Sainpas sanottua* -oppikirjasta (Häggblom ym., 2019, s. 224–226). Näiden tehtävien etupuolena näen niiden joustavuuden ja oppijalähtöisyyden: ensimmäinen tehtävä ohjaa oppijan tekemään omia

johtopäätöksiä liitepartikkeleiden funktioista kontekstin perusteella, ja toinen tehtävä kannustaa oppijaa kokeilemaan erilaisten liitepartikkeleiden sopivuutta samassa fraasissa ja miettimään merkityksen muutosta. Oppikirja ei siis vaadi oppijaa antamaan "ainoat oikeat" vastaukset vaan vihjaa, että liitepartikkeleiden käytössä voi olla valinnanvaraa, jota kannattaa pohtia. Oppikirja kuitenkin tarjoaa vain kaksi harjoitusta aiheesta eikä johda oppijaa sen syvempään liitepartikkeleiden analyysiin tai harjoitteluun.

Suomen kielen tikapuut: kielioppi- ja harjoituskirja. Jatkotaso 2 esittelee aihetta hyvin monipuolisesti kokoamalla kaikkien liitepartikkeleiden yleisimmät käyttötavat esimerkkeineen yhteen kappaleeseen (Kangasniemi, 2007, s. 174–185). Samasta kappaleesta löytyy myös liitepartikkeleiden eri merkityksiä havainnollistava teksti. Aiheen esittelytapa on lähinnä formalistinen: liitepartikkeleiden merkityksistä edetään sääntöpohjaisesti niiden harjoitteluun. Suurin osa tehtävistä on tyyppiä "käytä liitepartikkeliä X mallin mukaan", eli liitepartikkeleiden harjoittelu on pikemminkin drillauksia, jota tehdään merkityksiin ja kontekstiin perehtymättä. Ainoastaan yksi tehtävä ohjaa oppijaa miettimään merkityksiä (harjoitus 8: "selitä, mitä alla olevissa lauseissa käytetty liitepartikkeli ilmaisee"). Harjoituksessa olevat lauseet ovat kuitenkin laajemmasta kontekstista ja toisistaan irrallisia, joten niiden tulkinta ei ole kovin yksiselitteistä.

Verkossa on saatavilla myös muutamia muita yksittäisiä tietopaketteja ja tehtäviä, joiden avulla pystyy lähtemään liikkeelle liitepartikkeleiden opiskelussa. Useimmiten ne ovat kuitenkin suhteellisen tiiviitä selostuksia liitepartikkeleiden käyttötavoista, joiden liitteeksi tulee pari-kolme aukkotehtävää ("valitse sopiva partikkeli"). Tällaisten tehtävien autenttisuus on kyseenalaista. Toisena haittapuolena näen näiden materiaalien suppeuden ja riittämättömyyden: liitepartikkeleiden merkitysten monipuolisuutta on vaikea käydä läpi kahden harjoituksen avulla. Näistä materiaaleista puuttuu myös laajempi käyttökonteksti, mikä vaikeuttaa käyttöesimerkkien ymmärrystä. Sen lisäksi suurin osa tehtävistä edellyttää tiettyä ainoaa oikeaa vastausta eikä kannusta merkityksistä keskustelemiseen. Niissä ei harjoitella oppijan omaa liitepartikkeleiden käyttöä osana vapaampaa kirjoittamista tai puhumista.

Yhteenvedon voi todeta, että tähän mennessä julkaistut oppimateriaalit voivat tarjota suhteellisen runsasta syötettä liitepartikkeleista, vaikka eivät täysin kattavaa. Liitepartikkeleiden käyttöä harjoitellaan valikoiden ja hyvin mekaanisilla tehtävillä, usein johtamalla deduktiivisesti säännöstä harjoitukseen. Nämä oppimateriaalit eivät myöskään anna opettajalle mitään ohjeita tai vinkkejä liitepartikkeleiden jäsentelyyn tai esittämiseen.

Tarkastelemani oppikirjat ovat kuitenkin suunnattuja A1-B2 taitotasolle, mikä voi selittää liitepartikkeleiden tarkemman analyysin ja harjoittelun puutetta. Näiden oppimateriaalien tekijät ovat ottaneet huomioon näiden taitotasojen oppijoiden

ajankohtaisemmat tarpeet, joihin ei kuulu kaikkien liitepartikkeleiden merkitysten ymmärrys ja itsenäinen käyttö.

4 MATERIAALIPAKETIN ESITTELYÄ

Tähän monimuototutkielmaan kuuluu materiaalipaketti suomen kielen liitepartikkeleiden käytöstä. Materiaalipaketti on luonteeltaan opettajan opas, jonka tehtävät on suunniteltu edistyneille S2-oppijoille. Tässä osiossa esittelen materiaalipaketin lähtökohdat ja tavoitteet. Selostan myös materiaalipaketin rakennetta sekä suunnitteluvaiheessa tehtyjä ratkaisuja. Lopuksi pohdin materiaalipaketin merkitystä eri näkökulmista.

4.1 Materiaalipaketin lähtökohdat ja tavoitteet

Tämän monimuototutkielman materiaalipaketti palvelee tarvetta materiaalista, joka tarjoaa S2-opettajalle valmiita pedagogisia ratkaisuja liitepartikkeleiden käytön opetukseen. Materiaalipaketti lähestyy aihetta lähinnä opettajan näkökulmasta, joka useassa S2-oppimateriaalissa on jätetty väliin. Materiaalipaketin tarjoamien tehtävien on tarkoitus auttaa S2-oppijoita hahmottamaan, jäsentämään ja ottamaan omaan käyttöön suomen kielen liitepartikkeleita. Materiaalipaketti myös laajentaa sekä edistyneille S2-oppijoille suunnattujen että funktionaalisten S2-materiaalien valikoimaa, joka on toistaiseksi niukka, etenkin alkeis- ja keskitasolle suunnattuihin ja formalistista lähestymistapaa edustaviin materiaaleihin verrattuna.

Materiaalipaketin idea, tavoitteet ja sisällöt pohjautuvat funktionaaliseen näkökulmaan kielestä ja kielenoppimisesta, joten suunnittelussa noudatetaan funktionaalisen opetuksen periaatteita (ks. luku 2). Sisällön kannalta olen pitänyt tärkeänä sisällyttää materiaaliin relevantteja käyttöesimerkkejä, jotka havainnollistavat liitepartikkeleiden käyttötapoja ja merkityksiä. Käyttöesimerkkien on oltava autenttisia ja vuorovaikutteisia. Niiden esittely materiaalissa edellyttää myös lähdekontekstia, jonka on tarkoitus olla ajankohtainen, mielekäs ja kiinnostusta herättävä. On hyvä, jos konteksti käyttöesimerkkeineen heijastaa suomalaisen yhteiskunnan ajankohtaisia ilmiöitä.

Tärkeänä pidän myös käyttöesimerkeissä käytettyä kielimuotoa, jonka on oltava tilanteeseen sopiva. Toisin sanoen, jos kyseessä on dialoginen vuorovaikutus informaalisissa kontekstissa, materiaalipakettiin kuuluvien käyttöesimerkkien tulisi edustaa esimerkiksi puhekieltä tai arkikieltä. Samat tavoitteet ovat myös materiaalin tehtävillä. Niiden on tarkoitus olla paitsi havainnollistavia myös osallistavia ja aitoja vuorovaikutustilanteita jäljitteleviä. Olen pyrkinyt siihen, että tehtävät ohjaisivat oppijoita liitepartikkeleiden havainnoinnista ja ymmärtämisestä niiden merkitysten pohtimiseen sekä omaan tuottamiseen.

Materiaalin lähtökohdat nousevat myös kohderyhmän tarpeista. Materiaalipaketin ensisijainen käyttäjä on S2-opettaja, joka on tunnistanut tarpeen opettaa omalle ryhmälleen liitepartikkeleiden käyttöä mutta jumittunut aiheen loogiseen hahmottamiseen ja esittelyyn. Materiaalipaketin tavoitteena on tarjota opettajalle alustava johdonmukainen runko sekä resursseja ja vinkkejä, joiden avulla on mahdollista sisällyttää liitepartikkeleiden käytön opetusta omaan opetuskokonaisuuteen. Valmiiksi suunniteltujen tehtävien ja ohjeiden sekä selkeän rakenteen pitäisi auttaa opettajaa muun muassa säästämään aikaa oppituntien suunnittelussa sekä madaltaa kynnystä liitepartikkeleiden opetuksen aloittamiseen.

Materiaalipaketissa on hyvä olla sen verran tehtäviä, että niiden avulla opettajan on helppo lähteä liikkeelle liitepartikkeleiden opetukseen ilman varsinaista valmistautumista. Toisaalta materiaalipaketin ei tulisi olla liian laaja, jotta sen sisällyttäminen omaan opetuskokonaisuuteen olisi toteutettavissa. Samasta syystä materiaalin tehtävät on suunniteltu myös helposti muokattaviksi ja kaikenlaisten ryhmien tarpeisiin joustavaksi.

Tehtävien vaikeutta määritellessäni lähdin liikkeelle edistyneiden S2-oppijoiden kielitaitoprofiilit huomioiden, eli etenkin C1-C2-taitotason puhujan vahvuuksia ja kehittämisalueita pohtien. Materiaalipaketin sisällön pitäisi siis olla saavutettava ja samalla tarpeeksi haastava C1-C2-taitotason oppijoille. Oletuksena on, että edistyneen oppijan taitotaso on riittävä autenttisen sisällön yksityiskohtien ja hienojen sävyjen ymmärtämiseen (Council of Europe, 2020, s. 52–53) ja hyvin tarkkaan ilmaisuun (Council of Europe, 2020, s. 62). Toisaalta jopa C1-C2-tasoilla voi esiintyä epätarkkuuksia joidenkin rakenteiden käytössä (Martin, 2022, s. 98). Edistyneet oppijat voivat kokea itsekkin, että heidän ilmaisunsa tarkkuus ei ole samaa kuin syntyperäisten puhujien (Ruuska & Suni, 2022, s. 30–33). Silloin kyse voi olla hyvin pienistä kielellisistä nyansseista. Osan sävyistä ja merkityksistä voi välittää muun muassa liitepartikkeleiden avulla (ks. alaluku 3.2), joita syntyperäiset puhujat käyttävät automaattisesti ja joiden ymmärtäminen ja käyttö tuottaa monelle S2-oppijalle ongelmia (ks. alaluku 3.1). Tämä tarkoittaa, että yksi tapa vastata edistyneen oppijan tarpeeseen ilmaisun tarkkuuden parantamisesta on liitepartikkeleiden käyttö. Materiaalin tavoitteena oppijan näkökulmasta on siis johdattaa liitepartikkeleiden hahmottamiseen, auttaa

liitepartikkeleiden merkitysten ja sävyjen tunnistamisessa sekä antaa eväitä liitepartikkeleiden itsenäiseen käyttöön.

Materiaalin ytimessä ovat liitepartikkeleiden merkitykset, joiden esittelyssä nojaututaan kielitieteelliseen tietoon liitepartikkeleista, muun muassa jo olemassa olevaan merkitysten jäsentelyyn. Pohjana liitepartikkeleiden esittelyyn materiaalipaketissa toimii kielioppioppaiden liitepartikkeleita käsittelevien artikkeleiden katsaus (luku 3.2), josta materiaalin käyttäjän avuksi on tehty myös tiivistelmä taulukon muodossa (ks. liite 2). Materiaalipaketin tavoitteena ei ole kuitenkaan kattaa suomen kielen liitepartikkeleiden kaikkia mahdollisia merkityksiä kielioppioppaiden tapaan vaan valaista aihetta muun muassa kielitieteellisen tutkimuksen näkökulmasta sekä osoittaa liitepartikkeleiden käytön moninaisuutta. Parhaimmillaan materiaalin käytön tuloksena oppija omaksuu laajemman käsityksen liitepartikkeleiden merkityksistä ja käyttötavoista sekä saa valmiudet niiden kattavampaan oppimiseen ja käyttöön.

4.2 Materiaalipaketin rakenne ja suunnittelu

4.2.1 Materiaalipaketin rakenne ja alkusanat

Materiaalipaketti (liite 1) alkaa lyhyellä materiaalin esittelytekstillä, jossa kerrotaan materiaalin lähtökohdista. Materiaalipaketin tehtäväosa sisältää yhdeksän kappaletta. Yhdessä kappaleessa on 2-5 tehtävää. Tehtävien nimiin sisältyy liitepartikkeleita, minkä tarkoituksena on lisätä opiskeltavan morfeemin esiintymien määrä. Materiaalipaketin tehtäväosa jakautuu tehtävien tavoitteiden mukaan

- 1) ennakkotehtäviin;
- 2) liitepartikkeleiden hahmottamisen yleisellä tasolla ja fraasioppimisen tehtäviin;
- 3) kunkin liitepartikkelin käyttöä havainnollistaviin tehtäviin;
- 4) kertaustehtäviin, jotka yleistävät kaikkien liitepartikkeleiden käyttötapoja ja merkityksiä.

Materiaalipakettiin kuuluu myös liite 2, joka on sisällöllisesti tiivis kooste aluvusta 3.2 ja on tarkoitettu lähinnä opettajan avuksi.

Alkuteksti sisältää tietoa siitä, kenelle materiaali on suunniteltu. Materiaalin alkuosasta löytyy myös käyttövinkkejä, joiden on tarkoitus auttaa opettajaa materiaalin jäsentelyssä ja omaan opetuskokonaisuuteen sisällyttämisessä. Käyttövinkeillä kannustetaan opettajaa katsomaan ja soveltamaan materiaalia oman asiantuntijuuden kannalta. Tässä osassa muun muassa korostetaan, että vaikka materiaalipaketti tukee opettajaa liitepartikkeleiden käytön opetuksessa, opettajalta toivotaan oma-

aloitteisuutta tehtävien ja niiden toteuttamistapojen valinnassa. Alkuosan tekstin avulla kiinnitetään huomiota siihen, että materiaalipaketti ei ole yhtä kuin opetuksen suunnittelu, koska edellinen välittää jo tehtyjä pedagogisia ratkaisuja, ja jälkimmäinen kuuluu opettajan vastuualueeseen. Pohjana tälle on myös ajatus opettajasta oppimisprosessin ohjaajana, joka tarjoaa oikea-aikaista tukea: opettaja auttaa oppijaa kielenoppimisen haasteissa, neuvoo toimivia oppimisstrategioita sekä osoittaa suuntaa (Aalto ym., 2009, s. 419). Opettajan tehtävänä on muun muassa arvioida oman ryhmänsä tarpeita, vahvuuksia ja kehittämisalueita, saatavilla olevaa opetusaikaa sekä opiskelijoiden aikaresurssia ja voimavaroja suhteessa kotitehtävien tekemiseen. (Hypönen & Lindén, 2009, s. 11–17.) Näin opettaja pystyy soveltamaan materiaalipaketin tehtäviä ja mahdollistamaan uuden oppimista ylikuormittamatta oppijoita.

4.2.2 Ennakkotehtävät

Tehtäväosan ensimmäinen kappale on suunniteltu varsinaista opetusta edeltävään vaiheeseen. Se koostuu kahdesta ennakkotehtävästä: itsearviointilomakkeesta ja ”Bongaa liitepartikkeleita!” -tehtävästä. Ennakkotehtävien suunnittelussa lähdettiin liikkeelle ajatuksesta, että edistyneet oppijat, jotka ovat olleet tekemisissä suomen kielen kanssa luultavasti jo muutaman vuoden, ovat ilmeisesti ehtineet kohdata liitepartikkeleita monenlaisissa konteksteissa. Heillä voi olla jonkinlainen käsitys liitepartikkeleiden joistakin merkityksistä ja käyttötavoista, eli funktionaalisen kieltenopetuksen kaavan (ks. kuvio 1) mukaan he ovat sporadisten esiintymien ja reseptiivisen taidon vaiheessa. He ymmärtävät liitepartikkeleita sisältäviä ilmauksia ja suurin piirtein liitepartikkeleiden joitakin merkityksiä hyödyntäen ympäröivää kontekstia, mutta useat liitepartikkeleiden välittämät hienot sävyerot ja tarkat merkitykset jäävät huomiotta tai oppijan pelkäksi arvaukseksi.

Ennakkotehtävien tarkoituksena on johdattaa opiskelijat aiheeseen ja saada heidät pohtimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan liitepartikkeleiden ymmärtämisessään ja omassa käytössään. Opiskelijat arvioivat liitepartikkeleita sisältäviä lauseita oman kielitaitonsa näkökulmasta ja poimivat esimerkkejä autenttisista ja heille relevanteista konteksteista. Itsearviointi edistää oppijan roolia oppimisen aktiivisena osallistujana (Atjonen ym., 2019, s. 40) ja kasvattaa hänen motivaatiotansa ja tietoisuuttaan oppimisprosessin suhteen (Hayward, 2012). Samoin myös oppijan omatoiminen havainnointi kasvattaa hänen autonomisuuttaan ja omaa vastuutaan oppimisprosessista.

Itsearviointilomakkeessa olevat lauseet eivät kata kaikkia liitepartikkeleiden merkityksiä, koska muuten siitä tulisi turhan pitkä. Siihen on valittu pari-kolme jokaista liitepartikkeliä edustavaa käyttöesimerkkiä, jotka ovat havaintojeni mukaan syntyperäisten puhujien laajassa käytössä ja samalla aiheuttavat ongelmia S2-oppijoille ymmärtämisen ja/tai oman käytön tasolla. Opettaja voi halutessaan ja oman

ryhmänsä osaamisista ja kiinnostuskohdista riippuen poistaa ja/tai lisätä omat käytösesimerkkinsä. Ennakkotehtävät annetaan kotitehtäväksi ennen opetuksen alkua.

4.2.3 Liitepartikkeleiden alustava hahmottaminen ja fraasioppiminen

Tehtäväosan toinen kappale koostuu neljästä tehtävästä, ja se on omistettu liitepartikkeleiden hahmottamiseen yleisellä tasolla sekä liitepartikkeleita sisältävien fraasien oppimiseen. Tämä kappale vastaa alustavan analyysin, fraasioppimisen ja fraasin aktiivisen käytön vaiheita (ks. kuvio 1). Toisen kappaleen on suunniteltu muodostavan loogisen kokonaisuuden, jonka ehdottamaa tehtävien järjestystä on hyvä noudattaa. Ennakkotehtävien purku -tehtävän avulla kartoitetaan opiskelijoiden profiilit ja hahmotetaan, mitkä liitepartikkeleiden merkitykset ovat selviä ja mitkä merkitykset taas vaativat tarkempaa analyysia. Tämä auttaa opettajaa ymmärtämään, mihin kohtiin kannattaa kohdistaa enemmän huomiota, jotta seuraavaa opetusta suunniteltaisiin opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Opettajaa ohjataan tässä tehtävässä kirjoittamaan ylös opiskelijoiden havaintoja ja poimintoja, jotka voi lisätä seuraaviin, kunkin liitepartikkelin merkityksiä käsitteleviin tehtäviin. Tämä tekee tehtävistä opiskelijoille läheisempiä ja antaa heille vaikutusvaltaa käsiteltävien sisältöjen valinnassa.

Toisen kappaleen tehtävä 2.2 ohjaa opiskelijat keksimään löytämilleen liitepartikkeleita sisältäville fraaseille omia konteksteja. Tämä tehtävä edellyttää sitä, että opiskelijat ymmärtävät fraasien ja liitepartikkeleiden merkityksiä, joista heidän pitäisi olla perillä edellisen tehtävän lopputuloksena. Oman käyttökontekstin keksiminen madaltaa kynnystä fraasien käyttöönottoon, koska näin fraasit saavat henkilökohtaisia ja relevantteja konteksteja, mikä myös sitouttaa oppijoita paremmin omaan oppimisprosessiinsa (Richards & Farrell, 2011, s. 120–130).

Seuraavassa tehtävässä (2.3) opiskelijat käyttävät samoja fraaseja kirjoittaakseen käsikirjoitukset. Tämä tehtävä mahdollistaa jälleen kerran liitepartikkeleiden käyttöä mielekkäissä ja oppijoille relevanteissa konteksteissa. Tässä tehtävässä on hyvä muistaa, että vaikka käsikirjoituksen kirjoittaminen onkin luova tehtävä, jonka tarkoitus on muun muassa tehdä liitepartikkeleiden oppimisesta kiintoisampaa, sillä, kutein kaikilla muillakin tekstilajeilla, on omat ominaiset kirjoittamisen periaatteensa ja tekstilajipiirteensä (ks. esim. Kukkakorpi, 2022; YleGalaxi, 2017). Käsikirjoitus voi osoitautua opiskelijoille uudeksi tekstilajiksi, joten opettajan on hyvä varmistaa, että opiskelijat ymmärtävät sen kirjoittamisen periaatteet. Tämän takia materiaalipaketti ehdottaakin käsikirjoitusten mallien käyttöä sekä lyhyttä alustavaa keskustelua siitä, miltä käsikirjoitus näyttää.

Toisen kappaleen viimeinen tehtävä (2.4) ohjeistaa videoiden tekemiseen edellisessä tehtävässä kirjoitettujen käsikirjoitusten pohjalta. Tämän tehtävän tarkoitus on kierrättää liitepartikkeleita sisältäviä fraaseja uudestaan, mikä mahdollistaa fraasien oppimista mielekkäissä konteksteissa. Kun opiskelijat katsovat muiden ryhmien

tekemiä videoita, he kuulevat liitepartikkeleita muissa konteksteissa, mikä taas laajentaa heidän ymmärrystään partikkeleiden käyttötavoista ja merkityksistä. Kun opitavaa ainesta käytetään erilaisissa tilanteissa, se tukee sen parempaa oppimista. (Kristiansen, 2001, s. 105–118, viitattu lähteessä Honko, 2015, s. 7).

4.2.4 Liitepartikkeleiden merkitysten havainnointi, analyysi ja oma käyttö

Materiaalipaketin kappaleet 3–8 käsittelevät kaikkia suomen kielen liitepartikkeleita yksi kerrallaan. Tähän ratkaisuun on vaikuttanut muun muassa liitepartikkeleiden kaikkien mahdollisten merkitysten moninaisuus, jonka esittely ja käsittely samanaikaisesti tuntuu epärealistiselta ja tehottomalta. Tehtävien suunnittelu on pohjautunut funktionaaliseen lähestymistapaan. Jotta oppimista tapahtuisi, oppija johdetaan ensin aineksen omaan havainnointiin ja prosessointiin, sitten analysoidaan eri käyttöyhteyksissä ja vertaillaan, mikä loppujen lopuksi johtaa sen parempaan ymmärrykseen ja mieleen painamiseen. Suunnitteluratkaisut perustuvat myös Niitemaan (2014) ajatukseen siitä, miten sanaston oppimista tuetaan: koska oppija ei tavallisesti itse analysoi kielellisiä aineksia, opettajan on kiinnitettävä oppijan huomiota niihin eksplisiittisesti.

Liitepartikkeleiden tarkastelu ja tarkempi analyysi alkaa kysymyspartikkelilla *-kO*, koska se on kaikista liitepartikkeleista käytetyin ja opiskelijoille tutuin. Kysymyspartikkelin *-kO* käyttö konventionaalisissa verbikysymyksissä ei tuota edistyneille oppijoille vaikeuksia, mutta toisaalta on hyvin mahdollista, että *-kO*-partikkelin sijoittuminen eri lauseenjäsenissä ei kuulu oppijoiden säännöllisesti käyttämiin kielivalintoihin, eli on hyvä kiinnittää huomiota muun muassa tällaisiin tapauksiin. Samoin katsotaan myös, mitä muita kielellisiä funktioita *-kO*-partikkelilla voi olla. Ideana on siis lähteä liikkeelle oppijoille tutummasta ilmiöstä, joka on tässä tapauksessa kysymyspartikkelin *-kO* käyttö verbialkuisissa vaihtoehtokysymyksissä. Kappaleen esimerkeistä oppijat pystyvät havaitsemaan *-kO*-partikkelin muitakin käyttötapoja, jolloin kysymyspartikkeli toimii esimerkiksi tarkentavissa kysymyksissä ja pyynnöissä, sekä muita sijoittumispaikkoja, esimerkiksi sen liittämistä nominiin. Näin rakennetaan uutta tietoa jo olemassa olevan pohjalle, mikä helpottaa ilmiön jäsentämistä ja oppimista (National Research Council, 2000, s. 10–12).

Seuraava kappale käsittelee liitepartikkeleita *-kin* ja *-kAA*n ja sisällöllisesti toimii kappaleen 3 jatkona sekä ylipäätään nojaa opiskelijoiden taustatietoihin näistä liitepartikkeleista. Kappaleen 3 dialogissa esiintyi pari esimerkkiä partikkelin *-kin* käytöstä, ja sen lisäksi opiskelijoilla on jo varmasti omiakin havaintoja partikkeleiden *-kin* ja *-kAA*n käytöstä, etenkin merkityksessä 'myös', kun partikkeli liittyy nominiin. Tämän kappaleen tarkoitus onkin saada opiskelijat havaitsemaan partikkeleiden muita merkityksiä ja verbiin sijoittumista, mikä saattaa olla ongelmallisempaa muun muassa oman käytön kannalta (Toikko, 2009). Seuraavienkin kappaleiden järjestys määräytyy

monesti siihen, mitkä muut liitepartikkelit sisältyvät kohdepartikkelin lisäksi edellisen kappaleen dialogissa. Tämä tekee kappaleista loogisen jatkumon.

Kappaleissa 3–8 on samankaltainen rakenne ja identtiset tehtävätyypit. Materiaalipaketin rutiinimaisen rakenteen ansiosta oppijat saavat turvallisuuden tunteen, koska he osaavat ennakoida, mitä heidän täytyy tehdä. Tämä auttaa myös säästämään aikaa muun muassa tehtävänannon selittämisessä. Osa tehtävistä on omistettu kuulun ymmärtämiselle ja omalle havainnoinnille, osa on suunnattu ohjattuun tuottamiseen ja harjoitteluun, osa itsenäisempään tuottamiseen, ja osa on luovia. Yhden kappaleen raameissa edetään mekaanisimmista ohjatuista tehtävistä haastavampiin ja kohti vapaampaa tuotosta ohjaaviin.

Kutakin liitepartikkelia käsittelevien kappaleiden 3–8 rakenne on seuraava: ensimmäisenä tehtävänä on edellisen kappaleen dialogissa esiintyvän liitepartikkelin merkitysten ja sijoittumisen havainnointi. Näin lähestytään aihetta jo tutun pohjalta ja kartoitetaan alustavasti kappaleessa tarkasteltavan liitepartikkelin pari-kolme merkitystä. Mikäli edellisistä kappaleista ei löydy tarkasteltavan liitepartikkelin esiintymiä, kuten liitepartikkeleiden *-kA* ja *-s* kohdalla (kappaleet 6 ja 8), kappale alkaa aukkotäydennystehtävällä.

Muissa kuin 6. ja 8. kappaleessa aukkotäydennystehtävä on toinen kappaleen tehtävä, joka on morfeemien tunnistamiseen suunnattu kuuntelutehtävä. Tämän tehtävän avulla opiskelijat harjoittelevat liitepartikkeleiden erottelemista sujuvasta puheenjaksosta. Tehtävä kiinnittää oppijan huomiota myös vokaaliharmoniaan liitepartikkeleissa. Samalla näiden kuuntelutehtävien pohjana olevat sarjan kohtaukset toimivat konteksteina liitepartikkeleiden merkitysten hahmottamiseksi ja ymmärtämiseksi seuraavissa tehtävissä.

Ennen kuin edetään liitepartikkeleiden merkityksiä avaaviin tehtäviin, opettajan on varmistettava, että kuuntelutehtävän käyttöesimerkit ovat opiskelijoille selviä kontekstissaan. Tämä on edellytys liitepartikkeleiden välittämien merkitysten ja sävyjen ymmärtämiseen, mitä harjoitellaan seuraavassa tehtävässä. Siinä materiaalipaketti tarjoaa kaksi toteutustapaa: monivalintatestinä tai ryhmäpohdintana, joista edellinen on helpompi ja mekaanisempi ja jälkimmäinen edellyttää omia avoimia vastauksia ja on näin ollen haastavampi. Molemmissa toteutustavoissa on kuitenkin tarkoitus keskustella opiskelijoiden kanssa fraasien merkityksistä sekä liitepartikkeleiden roolista niissä, koska fraasien tulkinnat ovat useinkin tulkinnanvaraisia eikä tämän tyyppisissä tehtävissä ole mahdollista huomioida kaikkia tulkintoja. Tässä nojataan funktionaalisen opetuksen periaatteisiin oppijan aktiivisesta osallistumisesta oppimisprosessiin havainnoimalla ja tekemällä omia johtopäätöksiä sekä opettajan roolista oppimisprosessin ohjaajana.

Kappaleissa 3, 4, 5 ja 7 neljäs tehtävätyyppi on lauseparien yhdistäminen, jossa puolet fraaseista ovat edellisistä tehtävistä ja puolet ovat liitteestä 2. Tämän tehtävän

tarkoitus on laajentaa ymmärrystä liitepartikkeleiden merkityksistä ja käyttötavoista. Näiden tehtävien vaikeustaso on korkeampi muun muassa sen takia, että liitteen 2 käyttöesimerkit eivät ole kontekstisidonnaisia, joten niiden ymmärtäminen saattaa viedä hieman enemmän aikaa ja vaatia ponnistelua. Sen lisäksi lausepareilla on vain samassa merkityksessä käytetty liitepartikkeli, mutta lausumat sinänsä eivät ole täysin identtisiä merkityksiltään. Liitepartikkelin saman merkityksen etsiminen on sellainen tehtävä, joka ei ole koskaan käsittäkseni esiintynyt S2-oppimateriaaleissa. Oletan myös, että muun muassa liitteen 2 käyttöesimerkkien tulkinnat voivat erota minun antamistani paljonkin, joten tässä tehtävässä opiskelijoiden on äärimmäisen tärkeää päästä keskustelemaan tulkinnoistaan opettajansa kanssa.

Kappaleiden 3–8 viimeinen tehtävätyyppi ohjaa oppijoita omaan, itsenäisempään kielenkäyttöön. Liitepartikkeleiden käytön harjoittelu tässä vaiheessa on jonkin verran ohjattua. Tehtävässä ei luonteensa takia ole valmiita ratkaisuja, mutta siinä annetut vinkit ohjeistavat liitepartikkeleiden käyttöön. Tässä vaiheessa oppijoilla voi hyvin olla horjuntaa liitepartikkeleiden käytössä, jolloin tarvitaan opettajan tukea. Sitä voi tarjota muun muassa antamalla välitöntä palautetta oppijoiden vastauksista tai keskustelemalla niistä yhdessä tehtävän jälkeen.

4.2.5 Kertaustehtäviä

Kappale 9 on omistettu opitun kertaukselle. Tehtävä 9.1 opastaa vertailemaan erilaisia liitepartikkeleita keskenään minimiparilauseiden avulla. Minimiparilauseiden vertailu ja merkityseroista keskusteleminen auttaa havainnollistamaan liitepartikkeleiden käytön ominaisuuksia. Tehtävästä käy ilmi, miten joitakin liitepartikkeleita voi käyttää toisten sijaan, kun taas toiset voivat muuttaa sanoman merkitystä vastakaiseksi. Tehtävässä 9.2 kerrataan liitepartikkelin *-kin/-kAAn* sijoittumista lauseessa. Minimiparien vertailun avulla painotetaan jälleen kerran, kuinka partikkelin *-kin/-kAAn* sijoittuminen voi vaikuttaa lausuman merkitykseen.

Tehtävässä 9.3 harjoitellaan liitepartikkeleiden valintaa annetussa kontekstissa. Kontekstina on suomenkielinen meemi, johon on piilotettu liitepartikkeli tai liitepartikkeleiden yhtymä. Kontekstista oppijoiden on pääteltävä, mikä liitepartikkeli sopii aukkoon ja perusteltava valintansa selittämällä lausuman sekä liitepartikkelin kantamaa merkitystä. Tehtävä sallii useammankin vaihtoehdoisen vastauksen, minkä takia siitä voi syntyä hedelmällistä keskustelua aiheesta, mikä puolestaan edistää parempaa merkitysten ymmärrystä (Aalto ym., 2009, s. 412; Honko, 2015, s. 5).

Tehtävä 9.4 ohjaa tutkimaan liitepartikkeleiden mahdollisia yhtymiä muun muassa edellisen tehtävän käyttöesimerkkien pohjalta. Liitepartikkeleiden tyypillisiä yhtymiä ei ole paljon, joten ne ovat helposti huomattavissa. Tämän tehtävän tavoite on kiinnittää oppijoiden huomiota siihen, että liitepartikkeleita on mahdollista käyttää

liitettynä toisiinsa, mutta niiden järjestys ja yhteensopivuus seuraavat konventionaalista kaavaa (Karlsson, 2013, s. 277; VISK § 131).

Materiaalipaketin viimeinen tehtävä 9.5 sisältää kolme erilaista vaihtoehtoa, miten liitepartikkeleiden opetuksen jatkumon voi päättää. Näistä tehtävistä opettaja voi valita itse, missä muodossa olisi järkevintä tehdä lopputehtävä. Vaihtoehto 1 edellyttää synkronista opetusta opettajan läsnäollessa, mutta vaihtoehtojen 2 ja 3 toteutus voi tapahtua joko omatoimisesti, eli itsenäisesti tai ryhmätyönä, tai opettajajohtoisesti oppitunnilla. Tehtävien purun on parasta olla palautteen muodossa, joka taas voi olla opettajan antamaa, itsearviointia tai vertaisarviointia.

4.2.6 *Siskonpeti*-sketsisarja käyttöesimerkkien lähteenä

Kappaleiden käyttöesimerkit eli liitepartikkeleita sisältävät fraasit on otettu autenttisesti audiovisuaalisesta lähteestä, nimittäin sketsisarjasta. Autenttisen mediasisällön, mukaan lukien audiovisuaalisen mediasisällön käytöllä kieltenopetuksessa on todettu olevan positiivista vaikutusta muun muassa oppijoiden motivaatioon, oppimistuloksiin ja autonomisuuteen (Chan ym., 2011). Liitepartikkeleiden oppimisen kannalta pidän parempana juuri audiovisuaalista lähdettä myös siksi, että videossa näkyvät puhujan ilmeet ja eleet voivat auttaa partikkelin kantaman merkityksen ja koko lausuman tulkinnassa (White, 2001, s. 297). Sketsisarjan käyttö antaa myös mahdollisuuden käsitellä aihetta kontekstisidonnaisesti, ja – mikä on yhtä tärkeää – tällainen konteksti on ymmärrettävä, kiintoisa, mielekäs sekä havainnollistava.

Materiaalipaketin käyttöesimerkkien lähteeksi on valittu Yleisradion esittämä *Siskonpeti*-sketsisarja (Jokinen ym., 2014–2017), jossa käsitellään suomalaisen yhteiskunnan ajankohtaisia ilmiöitä ja aiheita, suomalaisen kulttuurin perinteitä ja suomalaisen mentaliteetin piirteitä. Nämä teemat tuntuvat olevan erittäin tärkeitä kohderyhmän tarpeita ajatellen. S2-oppijoiden edessä ei ole pelkästään kielen oppimisen tehtävä, vaan kyse on myös yhteisöön ja sen käytänteisiin sosiaalistumisesta, jonka välttämättömänä osana on kulttuurin ja perinteiden tuntemusta (Clarke, 2004, s. 631). Viihdeohjelmat kuten *Siskonpeti* ovatkin erityisen hyödyllisiä sekä kielen oppimisen että ”suomalaisuuteen perehtymisen” kannalta (Aikkila, 2024). Sen lisäksi *Siskonpeti*-sarjan jaksot jakautuvat suhteellisen lyhyisiin ja juoneltaan toisistaan riippumattomiin kohtauksiin. Jaksoista on siis helppo valikoida kielenkäytön kannalta sopivat eli liitepartikkeleita sisältävät kohtaukset, joista kunkin katseluaika on noin 1–4 minuuttia ja joiden ymmärtämiseksi ei edellytetä edellisten jaksoiden katsomista. Kohtausten lyhyys ja sisällöllinen riippumattomuus toisistaan onkin tärkeä etenkin, jos kohtaukset katsotaan oppitunneilla ja jos opettaja päättää edetä opetuksessaan toisessa järjestyksessä.

Materiaalipaketin käyttöesimerkit ovat pääosin sanatarkkoja, mutta joissakin tehtävissä muokattuja ja lyhennettyjä sitaatteja *Siskonpeti*-sketsisarjan (Jokinen ym., 2014–2017) eri jaksoista. *Siskonpeti*-sarjan dialogit on valittu pääsääntöiseksi käyttöesimerkkien lähteeksi myös siitä syystä, että ne edustavat pääosin informaalia vuorovai-
kutusta ja useassa dialogissa esiintyy liitepartikkeleita eri merkityksissä. Samalla sar-
jan dialogit ovat rajanneet materiaalipaketissa käsiteltävien liitepartikkeleiden käyt-
tötapoja ja merkityksiä, koska kaikkien niiden löytäminen manuaalisesti samasta läh-
teestä osoittautui hyvin haastavaksi tehtäväksi. Materiaalipakettiin sisältyy näin ollen
minun havaitsemiani liitepartikkeleita sisältäviä fraaseja *Siskonpeti*-sarjasta.

4.3 Pohdinta

4.3.1 Funktionaalisten periaatteiden noudattaminen

Materiaali oli alusta asti suunniteltu nojaamaan funktionaaliseen näkökulmaan kie-
lestä ja kielten opetuksesta. Funktionalisuuden periaatteet otettiin huomioon materi-
aalipaketin laatimisessa ideointivaiheesta viimeistelyvaiheeseen.

Yksi materiaalipaketin laatimisen ydinperiaatteista on käyttöpohjaisuus, mikä
edellyttää kaikkien esimerkkien tarkastelua sekä merkityksen että käytön kannalta.
Kielen käyttöpohjaisuus materiaalipaketissa välittyy niin käyttöesimerkkien valin-
nasta kuin tehtävistä. Materiaalipaketti ohjaa liitepartikkeleiden omaan käyttöön nii-
den merkitysten ymmärtämisen varassa. Sen lisäksi aihetta on pyritty lähestymään
kontekstisidonnaisesti, minkä takia liitepartikkelit esitetään aina lausuman osana.
Tehtävissä on hyödynnetty käyttöesimerkkien laajempaa kontekstia. Tämä konteksti
perustuu audiovisuaaliseen lähteeseen, nimittäin sketsisarjaan, joka samalla edustaa
autenttista syötettä. Tehtävät ohjaavat oppijoita pohtimaan liitepartikkeleita sisältäviä
ilmauksia kontekstiin nojaten sekä keksimään omiakin käyttökonteksteja. Materiaali-
paketissa on toki mukana myös haastavamman tason tehtäviä, joissa tehtävän tar-
joama konteksti on hyvin tiivis, vain yksi lause. Näiden tehtävien on kuitenkin ajateltu
herättävän keskustelua liitepartikkeleiden muista mahdollisista merkityksistä. Merki-
tykset ja niiden tulkinnat voivat olla subjektiivisia ja puhujasta riippuvaisia (Kangas-
niemi, 1997, s. 20–21), joten sama lausuma voi useinkin saada erilaisia tulkintoja. Sa-
masta syystä materiaalin monet tehtävät eivät sisällä ratkaisuja.

Toinen tärkeä funktionaalisen kielenopetuksen ja tämän monimuototutkielman
materiaalipaketin pohjalla oleva periaate on induktiivisuus. Induktiivisuuden peri-
aateen mukaan käyttöesimerkeistä edetään yleistyksiin (Rivers, 1981, s. 25–26). Ma-
teriaalipaketti ohjaakin opiskelijat päättelemään liitepartikkeleiden käyttötapoja ja te-
kemään yleistyksiä käyttöesimerkkien pohjalta. Tämän jälkeen opiskelijoiden oma

havainnointi yhdistyy yhdessä opettajan kanssa toteuttavaan analyysiin, jota seuraa harjoittelu. Tällainen järjestys voi vaikuttaa ensisilmäyksellä siltä, että analyysi edeltää liitepartikkeleiden käyttöön ottamista, mikä ei vastaa funktionaalisen kielennoppimisen perinteistä kaavaa (vrt. kuvioihin 1 ja 2). Tämän ratkaisun takana on materiaalipaketin lähtökohtana oleva oppijoiden kielen taitotaso. Kun materiaalipaketti otetaan avuksi liitepartikkeleiden opetukseen edistyneen tason ryhmissä, oppijat ovat jo kohdanneet liitepartikkeleita tarpeeksi paljon ja käyttäneet niitä valmiiden fraasien osana sekä omatoimisesti joissakin lauseyhteyksissä. Heille on jo kertynyt riittävän paljon esiintymiä opiskeltavasta ilmiöstä. Edistyneet oppijat ovat siis jo ylittäneet nämä ilmiön oppimisen vaiheet, mikä tarkoittaa, että heidän kanssaan voi varsinaiseen analyysiin edetä aiemmin kuin alkeis- ja keskitason oppijoiden kanssa (ks. Aalto ym., 2008, s. 31).

Induktiivisuus funktionaalisen kielenopetuksen periaatteena kytkeytyy analogisen mallin käyttöön (ks. esim. Langacker, 1987). Analoginen malli edellyttää oppijan omatoimista johdonmukaisuusien havainnointia, jonka perusteella hän pystyy ymmärtämään liitepartikkeleiden käyttöä ja näin ottamaan ne omaankin käyttöönsä. Tämän takia materiaalipaketissa ei esitellä rakennetta sääntömäisenä kuvauksena, joka edeltäisi ja ohjaisi liitepartikkeleiden oppimista; sen tyyppinen ratkaisu kuuluisi formalistiseen kielenopetukseen. Materiaalipaketin liitteestä 2 löytyy toki liitepartikkeleiden merkitysten ja käyttötapojen kattava esittely taulukkona, mutta sitä ei ole tarkoitus jakaa opiskelijoille sellaisenaan, etenkin ennen opetusta; kyseinen tiivistelmä on suunniteltu lähinnä opettajan avuksi ilmiön paremmaksi hahmottamiseksi.

Materiaalipaketti on laadittu myös oppijälähtöisesti, mikä tarkoittaa oppijan ja hänen tarpeidensa säätelevän oppimisprosessin kulkua. Materiaalipaketin sisältö perustuukin edistyneiden oppijoiden tarpeisiin, ja sitä on mahdollista muokata myös opettajan omaa ryhmää huomioiden. Monet tehtävät sallivat niiden täydentämisen opiskelijoiden löytämällä käyttöesimerkeillä. Sen lisäksi oppijälähtöisyydellä tarkoitetaan oppijan aktiivista osallistumista oppimisprosessiin: hän ei ole siis passiivinen tiedon vastaanottaja vaan panostaa itsekin opiskeluunsa etsimällä omia käyttöesimerkkejä, tekemällä omia havaintoja, vertailemalla ja pohtimalla lausumien merkityksiä jne.

Oppija ei kuitenkaan ole ainoa oppimisprosessin ohjaaja vaan myös opettajan osuus on todella tärkeä. Opettajan vastuualueeseen kuuluu varsinaisen opetuksen suunnittelun lisäksi oppijoiden osaamisen arviointi ja heidän tarpeidensa tunnistaminen. Niitä on tärkeä huomioida oppimisprosessissa. Materiaalipaketti kannustaa oppettajaa soveltamaan sisältöä oman harkinnan mukaan. Sen lisäksi opettajan odotetaan tarjoavan oppijoille oikea-aikaista tukea, etenkin liitepartikkeleiden merkitysten selvittämisessä. Tähän tarkoitukseen materiaalipakettiin sisältyy

esimerkkikysymyksiä, jotka opettaja voi kysyä oppijoilta ja näin ohjata oppijoita ymmärtämään merkityksiä.

Materiaalipaketissa heijastuu myös vuorovaikutteisuuden periaate, jonka mukaan kieltä käytetään vuorovaikutuksessa kommunikatiivisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehtävät on suunniteltu siten, että niiden tekemiseen liittyy jonkinlainen sosiaalinen komponentti, oli se sitten pari- tai ryhmätyö tai keskustelu opettajan kanssa. Materiaalipaketti toimii parhaiten, mikäli liitepartikkeleiden merkitykset saadaan selville niistä keskustelemalla eikä esimerkiksi valmiisiin tehtävien ratkaisuihin vertailemalla. Liitepartikkeleiden oppiminen tapahtuu myös vuorovaikutuksessa kieliympäristön kanssa. Tähän vuorovaikutukseen kuuluvat paitsi edellä mainittu oppimisprosessin osallistujien välinen kommunikaatio myös varsinainen materiaalipaketti käytösesimerkkeineen sekä muu saatavilla oleva kielellinen syöte. Näiden kaikkien eli oppijan oman sosiaalisen toiminnan, opettajan tuen ja kieliympäristön vuorovaikutus toimii edellytyksenä liitepartikkeleiden käytön oppimiseen. (ks. Lantolf & Thorne, 2006, s. 17-18; Suni, 2008, s. 191; Dufva, 2013.) Tämä vastaa Vygotskyn ideaa oppimisesta lähikehityksen vyöhykkeellä, jolloin oppija samalla altistuu tarpeeksi kognitiivisesti haastavalle tehtävälle, mutta selviytyy siitä vuorovaikutuksessa syntyneen tuen kautta (Lantolf & Poehner, 2014, s. 148).

4.3.2 Kohderyhmien huomioiminen

Materiaalipaketin suunnittelussa tärkeänä lähtökohtana oli myös kohderyhmien tarpeet. Tärkeimpinä tavoitteina materiaalipaketin käyttäjien kannalta oli materiaali, joka auttaa S2-opettajia jäsentämällä liitepartikkeleiden käyttöä ja tarjoamalla heille valmiita pedagogisia ratkaisuja ja joka edistää S2-oppijoiden liitepartikkeleiden ymmärrystä ja käyttöä.

Näin ollen sisältö on mietitty niin, että opettajat voivat käyttää materiaalia joustavasti osana laajempaa opetuskokonaisuutta. Materiaali on suunniteltu helposti muokattavaksi, mikä mahdollistaa sen soveltamisen monenlaisiin opetustilanteisiin ja erilaisille oppijaryhmille. Materiaalipaketti muodostaa loogisen jatkumon, joka voi olla itsenäinenkin kokonaisuus. Se sisältää tehtäviä, joissa on sekä opettajan ohjeet että oppijoille tarkoitettut sivut. Tämä siis säästää opettajalta aikaa suunnittelutyössä, koska ei tarvitse laatia omia opetusmateriaaleja, ja madaltaa kynnystä liitepartikkeleiden opetuksen aloittamiseen.

Materiaalipaketin laajuus voi tosiaan esittää haasteen opettajille, joiden opetuskokonaisuuden pituus ja siihen varattu opetusaika on tiukasti rajattu. Siinä tapauksessa, kun nousee tarve lyhentää ja muokata oman opetusjatkumon tai tämän monimuototutkielman materiaalipaketin sisältöä, opettajan on tehtävä tietynlaisia uhrauksia opiskeltavan sisällön kattavuudessa.

Samalla materiaalipaketin sisällöt vastaavat myös S2-oppijoiden tarpeita. Edistyneet S2-oppijat hyötyvät materiaalipaketista, joka on samalla saavutettava ja riittävän haasteellinen heidän kielitaitotasollaan. Materiaalipaketin avulla oppijat harjoittelevat tunnistamaan, pohtimaan ja vertailemaan liitepartikkeleiden merkityksiä. Tehtävät ohjaavat oppijoita morfeemien tarkasteluun sekä omaankin käyttöön. Materiaalin avulla oppijat voivat paremmin hahmottaa liitepartikkeleiden merkityksiä ja säävyjä, mikä on olennainen osa sujuvaa kielenkäyttöä.

Toisaalta materiaalipaketin tehtävät on suunnattu tietyille oppijaryhmälle eikä niissä ole huomioitu erilaisia yksilöllisiä eroja kielenoppimisessa. Koska materiaalin tekemisessä nojaututtiin funktionaalisen kielenopetuksen periaatteisiin, joista yksi on induktiivisuus, tehtävät edellyttävät oppijalta hyvää induktiivista kielenoppimiskykyä, eli päättelykykyä, joka toisilla oppijoilla on parempi kuin toisilla (Pietilä, 2014). Kehittyneet kognitiiviset taidot auttavat oppijaa valikoimaan sopivan merkityksen kontekstista (Niitemaa, 2014), joka pitkällä tähtäimellä vaikuttaa oppimistuloksiin, eli kuinka hyvin he ymmärtävät liitepartikkeleita ja ottavat niitä omaan käyttöön. Oppimistyylien ero voi myös vaikuttaa käyttäjien kokemuksiin materiaalipaketista: aikuiset voivat suosia deduktiivista oppimistyyliä (Pietilä, 2014), joten opettaja saattaa joutua säätelemään materiaalin pohjana oleva induktiivisuutta deduktiivisempaan suuntaan.

4.3.3 Materiaalipaketin edut ja käytettävyys

Materiaalipaketti sulkee muutaman aukon S2-oppimateriaalien valikoimassa. Materiaalipaketti on laadittu S2-opettajan oppaana, joita ei toistaiseksi löydy paljoa. Se on myös yksi harvoista edistyneistä oppijoita huomioiva materiaali. Materiaalin aihekin eli liitepartikkeleiden käyttö on katettu hyvin niukasti tämän päivän olevissa oppimateriaaleissa. Toisin sanoen materiaalipaketti tarjoaa tuoreen näkökulman liitepartikkeleiden opetukseen ja on hyvin ainutlaatuinen.

Materiaalipaketin muina etuina on sen harkittu sisältö. Ensinnäkin materiaalipaketti on rakennettu tarkasti määritellyn aiheen ympärille. Yhteen aiheeseen keskittyminen mahdollistaa sen käsittelyä mahdollisimman huolellisesti. Materiaalipaketti sisältää yhteensä 36 tehtävää, ennakkotehtävistä kertaustehtäviin, ja käsittelee myös jokaista liitepartikkeliä erikseen. Aihe eli liitepartikkeleiden käyttö ja merkitykset on valmiiksi jäsennelty, joten materiaalin käyttäjällä on alustava opetusjatkumon rakenne. Liitepartikkeleiden merkitysten luonnehdinta ja luokittelu perustuvat luotettavaan kielitieteelliseen lähteeseen, nimittäin *Isoon suomen kielioppiin*, sekä S2-kielioppioppaisiin. Käyttöesimerkit edustavat informaalia vuorovaikutusta ja ovat lähtöisin autenttisesta ja ajankohtaisesta mediasisällöstä. Materiaalipaketin sisällöt etenevät loogisesti, ja tehtävät johdattavat oppijoita ilmiön induktiiviseen hahmottamiseen, mikä luo pohjan paremmalle liitepartikkeleiden ymmärrykselle ja itsenäiselle käytölle. Tehtävät ovat kognitiivisesti haastavia edistyneille S2-oppijoille, mikä käynnistää

merkitysneuvottelua sekä tekee heistä oman oppimisprosessin aktiivisia osallistujia (ks. Aalto ym., 2009, s. 410).

Materiaalipaketti on suunniteltu olevan avoin ja helposti saavutettava. Tämän takia materiaalipaketti on tarkoitettu julkaista *Kielibuusti.fi*-nettisivustojen materiaali-pankkiin. *Kielibuusti.fi*-materiaalipankista löytyy sekä itseopiskelumateriaaleja että opetusmateriaaleja, jotka niiden tekijät ovat jakaneet alustalle. Näin kohderyhmän käyttäjät voivat löytää materiaalipaketin esimerkiksi hakusanoilla tai oppijaryhmän taitotason valikoiden, ladata sen ja ottaa omaa käyttöön. Materiaalin lataaminen muiden S2-opettajien käyttöön *Kielibuusti.fi*-nettisivustojen kautta edellyttää materiaalin *Creative Commons* -lisensointia sekä materiaalin saavutettavuutta (Kielibuusti, 2023). Materiaalipaketin vapaa saatavuus yhdistyy myös sen muokkaamisen vapauteen. Tämä mahdollistaa materiaalipaketin mahdollisimman joustavaa ja laajaa käyttöä.

Materiaalipaketin käytössä on kuitenkin muutama rajoitteensa. Ensimmäinen ja tärkein niistä on kohderyhmät. Materiaalipaketti on laadittu opettajan oppaan muodossa, eikä lainkaan sovi itseopiskelumateriaalina käyttöön. Materiaalipaketin tehtävien toteuttaminen edellyttää useinkin ryhmäkeskustelua ja/tai opettajan tukea. Tällaisella vuorovaikusta painottavalla otteella materiaalista saadaan irti enemmän hyötyä kuin omatoimista työskentelytapaa suosivalla. Sen lisäksi materiaalin sisällöt on koottu edistyneiden S2-oppilaiden taitotasoa miettien, joten materiaalin käyttö alempien taitotasojen ryhmissä on lähtökohtaisesti haasteellista. Mikäli opettaja päättää kuitenkin käyttää materiaalipakettia alkeis- ja keskitason ryhmissä, hänen on pohdittava sisältöjen sovellettavuutta ja muokattava materiaali ryhmän tason mukaiseksi.

Sen lisäksi materiaalipaketti perustuu funktionaaliseen näkemykseen kielestä ja kielenopetuksesta, mikä karsii pois formalistista lähestymistapaa suosivia käyttäjiä. Materiaalipaketista, kuten mistä tahansa oppimateriaalista, välittyy myös sen tekijänsä omia arvoja ja näkemyksiä, jotka vaikuttavat muun muassa materiaalin suunnitteluratkaisuihin. Tästä syystä materiaalipakettia ei voi pitää objektiivisena ja kaikille poikkeuksitta sopivana.

4.3.4 Katsaus tulevaisuuteen

Tässä osiossa esitän muutaman kehitysehdotuksen, jotka voivat nostaa kehittämäni materiaalipaketin hyödyllisyyttä ja syventää aiheen käsittelemistä. Ehdotan myös jatkotutkimuksen aiheita, jotka havainnollistaisivat ilmiön kielitieteellisestä näkökulmasta, muun muassa S2-tutkimuksen alalla.

Ensinnäkin materiaalipaketin voi täydentää liitepartikkeleiden fonologisilla ominaisuuksilla, esimerkiksi rajageminaatiolla, joka on ominaista lähes kaikille liitepartikkeleille, lukuun ottamatta *-s* partikkeli (VISK § 127). Sen lisäksi olisi kiinnostavaa katsoa, miten toimii kontrastiivinen painottaminen liitepartikkeleissa *-kin* ja *-kAA*n sekä kysymyspartikkelissa *-kO* (VISK § 127). Tällaiset fonologiset piirteet voivat

olla osana sekä tätä materiaalipakettia, sekä esimerkiksi suomen kielen ääntämisen kokonaisuutta. Nämä harjoitukset auttaisivat oppijoita lähestymään luontevaa ääntämistä.

Materiaalipaketissa voi huomioida yhä enemmän muitakin kielitaidon osa-alueita, nimittäin lukemista ja kirjoittamista. Liitepartikkeleiden käyttö ei kuulu pelkästään suulliseen vuorovaikutukseen, mutta niitä esiintyy myös kirjallisessa viestinnässä, kaunokirjallisissa teksteissä yms. Tämän takia materiaalipaketin voi laajentaa liitepartikkeleiden käyttöä havainnollistamalla ja harjoittavilla kirjallisilla tehtävillä. Tässä yhteydessä olisi mielekästä myös verrata liitepartikkeleiden käyttöä osana suullista ja kirjallista ilmaisua.

Murteelliset erot liitepartikkeleiden käytössä olisi myös kiintoisana täydennyksenä materiaalipakettiin. Aihetta on tutkittu toistaiseksi kielitieteellisestä näkökulmasta (partikkeleista *-kin* ja *-kAAn* suomen murteissa ks. esim. Mäkelä, 1993), mutta se ei esiinny missään S2-materiaalissa. Murteiden piirteiden tutkiminen liitepartikkeleiden käytön kannalta tarjoaisi tuoreen näkökulman suomen kielen kielellisestä variaatiosta ja nostaisi oppijoiden kielitietoisuutta.

Materiaalipaketti ja sen aihepiiri tarjoavat runsaasti jatkotutkimuksen aiheita. Mielenkiintoista olisi esimerkiksi katsoa, miten eri tasojen S2-oppijat käyttävät kaikkia liitepartikkeleita suhteellisesti toisiinsa, sekä miten liitepartikkeleiden valinnat muuttuvat oppijan edetessä kielitaitotasolla. Samoin voi tutkia S2-oppijoiden strategiat liitepartikkeleiden valinnoissa.

Kiinnostaisi myös tutkia, onko liitepartikkeleiden opetuksesta materiaalin avulla pragmaattista vaikutusta oppijoiden kielenkäyttöön. Silloin voi katsoa ja verrata, miten edistynyt oppija ymmärtää ja käyttää liitepartikkeleita ennen opetusta ja sen jälkeen. Samalla olisi havainnollistavaa kerätä sekä S2-oppijoiden näkemyksiä liitepartikkeleiden käytöstä että S2-opettajien kokemuksia materiaalipaketin käytöstä. Aihetta voi tutkia pelkästään S2-opettajien näkökulmasta, eli esimerkiksi miten liitepartikkeleita opetetaan nyt osana laajempaa kokonaisuutta ja mitkä ovat opettajien tekemät pedagogiset ratkaisut tähän suhteeseen.

LÄHTEET

Aalto, E., Mustonen, S. & Tukia, K. (2009). Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana [Functionalism as the basis for teaching a second language]. *Virittäjä*, 113(3), 402–423. <https://journal.fi/virittaja/article/view/4204>

Aalto, E., Tukia, K., Taalas, P. & Mustonen, S. (2008). *Suomi2: opettajan opas. Minä ja media*. Otava.

Aikkila, E. (30.3.2024). Siskonpeti olisi loistavaa kotouttamista, mutta valitettavasti moni maahanmuuttaja ei pysty sitä seuraamaan. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000010319460.html>

Atjonen, P. (toim.) (2019). "Että tietää missä on menossa" *Oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa* (Nro 7; Kansallinen koulutuksen arviointikeskus). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI). <http://hdl.handle.net/10138/300928>

Atkinson, D. (2011). A sociocognitive approach to second language acquisition. Teoksessa D. Atkinson (toim.), *Alternative approaches to second language acquisition* (s. 143–166). Routledge.

Block, D. (2003). *The social turn in second language acquisition*. Edinburgh University Press.

Chan, W. M., Chin, K. N., Nagami, M. & Suthiwan, T. (toim.). (2011). *Media in foreign language teaching and learning* (1. p., Vsk. 5). De Gruyter, Inc.

Clarke, K. (2004). Sisällä ja ulkona: maahanmuuttajien yhteisötutkimus. *Yhteiskuntapolitiikka*, 69(6). <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117066>

Council of Europe. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>

Cummins, J. (2006). Identity texts: The imaginative construction of self through multiliteracies pedagogy. Teoksessa O. García, T. Skutnabb-Kangas & M. E. Torres-Guzmán (toim.), *Imagining multilingual schools: Languages in education and glocalization* (s. 51–68). Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781853598968>

Dufva, H. (2013). Language learning as dialogue and participation. Teoksessa E. T. Christensen, L. Kuure, A. Mörch, & B. Lindström (toim.), *Problem-based learning for the 21st century. New Practices and Learning Environments* (s. 51-72). Aalborg University Press. [http://vbn.aau.dk/da/publications/problembased-learning-for-the-21st-century\(10e4f3a7-f023-4a43-bed2-9f33b0cf396d\).html](http://vbn.aau.dk/da/publications/problembased-learning-for-the-21st-century(10e4f3a7-f023-4a43-bed2-9f33b0cf396d).html)

Dufva, H. & Aro, M. (2014). Dialogical View on Language Learners' Agency: Connecting Intrapersonal with Interpersonal. Teoksessa P. Deters, X. Gao, E. Miller & G. Vitanova (toim.), *Theorizing and Analyzing Agency in Second Language Learning*:

Interdisciplinary Approaches (s. 37-53). *Multilingual Matters*.
<https://doi.org/10.21832/9781783092901-005>

Dufva, H., Aro, M. & Suni, M. (2014). Language learning as appropriation: how linguistic resources are recycled and regenerated. *AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia*, (6), 20–31. <https://journal.fi/afinla/article/view/46278>

Duvallon, O. (2021). -kin-liitteen semantiikasta ja diskursiivisista tehtävistä. *Eesti Ja Soome-Ugri Keeleteaduse Ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics*, 12(1), 41–78. <https://doi.org/10.12697/jeful.2021.12.1.02>

Forsman Svensson, P. (1994). 1600-luvun tekstien liitepartikkelit. *Virittäjä*, 98(3), 377–405. <https://journal.fi/virittaja/article/view/38721>

Forsman Svensson, P. (2003). Tuleppas siihen nenäilemään: Pragmaattiset liitepartikkelit 1600- ja 1700-luvun diskurssissa. Teoksessa P. Forsman Svensson (toim.), *Suomen kielen syntaksin kehitystä 1600-luvulta 1800-luvun alkupuolelle* (s. 52–82). Helsingin yliopiston kielikeskus.

Gass, S. M. & Selinker, L. (2008). *Second language acquisition: an introductory course* (3rd ed). Taylor & Francis.

Gehring, S., Heinzmann, S. & Lindfors, J. (2020). *Suomen mestari: suomen kielen oppikirja aikuisille. 1* (Uudistetun laitoksen 1. painos). Finn Lectura.

Gehring, S., Heinzmann, S., Peltomäki, A.-M., Päivärinne, S., Udd, T. & Lindfors, J. (2022). *Suomen mestari: suomen kielen oppikirja aikuisille. 2* (Uudistetun laitoksen 1. painos). Finn Lectura.

Gehring, S., Heinzmann, S., Päivärinne, S., Udd, T. & Lindfors, J. (2021). *Suomen mestari: suomen kielen oppikirja aikuisille. 4* (1.-3. painos). Finn Lectura .

Gehring, S., Udd, T., Heinzmann, S., Päivärinne, S. & Lindfors, J. (2013). *Suomen mestari: suomen kielen oppikirja aikuisille. 3*. Finn Lectura.

Gerstler, S. & Aho, H. (2020a). *No niin! suomea aikuisille. 2* (1. painos). Finn Lectura.

Gerstler, S. & Aho, H. (2020b). *No niin! suomea aikuisille. 2: Opettajan opas* (1. painos). Finn Lectura.

Gerstler, S., Aho, H. & Willberg, H. (2019). *No niin! suomea aikuisille. 1: Opettajan opas* (1. painos). Finn Lectura.

Gerstler, S., Aho, H., Willberg, H. & Junkala, J. (2019). *No niin! suomea aikuisille. 1* (1. painos). Finn Lectura.

Hakulinen, A. (2001). Liitepartikkelin -han/-hän syntaksia ja pragmatiikkaa. Teoksessa A. Hakulinen, L. Laitinen, P. Nuolijärvi, M.-L. Sorjonen, M. Vilku (toim.), *Lukemisto: kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä* (s. 44–90). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hakulinen, A. & Ojanen, J. (1993). *Kielitieteen ja fonetiikan termistöä* (3. p). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Halliday, M. A. K. (1985). *An introduction to functional grammar*. Arnold.

Hayward, L. (2012). Assessment and learning: the learner's perspective. Teoksessa J. Gardner *Assessment and Learning* (2 ed., s. 125–139). SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446250808>

Heikkilä, S. & Majakangas, P. (toim.). (2008). *Hyvin menee! suomea aikuisille*. 1 (Uud. laitoksen 1. p). Otava.

Hietaranta, P. (1980). kaan, -kään -liitepartikkelin pragmatiikkaa. *Virittäjä*, 84(3), 250–254. <https://journal.fi/virittaja/article/view/37555>

Honko, M. (2015). Kohti vahvempaa sanastonhallintaa – Ajatuksia sanastonhallinnasta ja sanaston omaksumisen tukemisesta. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 6(2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-huhtikuu-2015/kohti-vahvempaa-sanastonhallintaa-ajatuksia-sanastonhallinnasta-ja-sanaston-omaksumisen-tukemisesta>

Hyppönen, O. & Lindén, S. (2009). *Handbook for teachers: course structures, teaching methods and assessment*. Helsinki University of Technology.

Ivaska, I. (2015). *Edistyneen oppijan suomen konstruktiopiirteitä korpusvetoisesti: avainrakennanalyysi* [väitöskirja, Turun yliopisto]. UTUPub-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6204-4>

Jokinen, J., Sääntti, J. & Leinonen, S.-R. (tuottajat). (2014-2017). *Siskonpeti* [sketsisarja]. Yellow Film & TV; Yle Areena. <https://areena.yle.fi/1-3025926>

Kangasniemi, H. (1997). *Sana, merkitys, maailma: katsaus leksikaalisen semantiikan perusteisiin*. Finn Lectura.

Kangasniemi, H. (2007). *Suomen kielen tikapuut: kielioppi- ja harjoituskirja*. Jatkotaso 2. Tampere University Press.

Karlsson, F. (2013). *Suomen peruskielioppi* (4., laajennettu ja uud. p, korjattu lisäp.). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Karttunen, F. (1975). *More Finnish clitics: syntax and pragmatics*. Indiana university linguistics club.

Keskiluokkajuttuja [@vainkeskiluokkajutut]. (ei pvm.) *Julkaisut* [Instagram-profiili]. Instagram. Viitattu 07.04.2024. <https://www.instagram.com/vainkeskiluokkajutut/>

Kielibuusti. (25.4.2023). *Lataa opetusmateriaalia*. <https://www.kielibuusti.fi/fi/suomenopettajat/opetusmateriaalipankki/lataa-opetusmateriaalia>

Kotilainen, L., Sundvall, E., Komppa, J., Niinivaara, J. & Udd, T. (2022). Edistyneen suomenoppijan digitaaliset oppimateriaalit – nykytilanne ja uusia suuntia. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2022/edistyneen-suomenoppijan-digitaaliset-oppimateriaalit-nykytilanne-ja-uusia-suuntia>

Kramsch, C. & Vork Steffensen, S. (2008). Ecological perspectives on second language acquisition and socialization. Teoksessa P. A. Duff & N. H. Hornberger (toim.),

Encyclopedia of Language and Education, 2. p. (s. 17-29). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-0-387-30424-3_194

Kristiansen, I. (2001). *Tehokkaita oppimisstrategioita: esimerkkinä kielet*. WSOY.

Kukkakorpi, M. (21.9.2022). Käsikirjoitus – malli kirjoittamiseen. *Epilogi – Jälkisanat*. <https://jalkisanat.com/2022/09/21/kasikirjoitus-malli-kirjoittamiseen/>

Kuparinen, K. & Tapaninen, T. (toim.). (2008). *Hyvin menee! suomea aikuisille*. 2. Otava.

Laalo, K. (2013). Liitepartikkelien erikoisuuksia lapsenkielessä. *Puhe ja kieli*, 23(3), 145–152. <https://journal.fi/pk/article/view/64469>

Laihiala-Kankainen, S. (1993). *Formaalinen ja funktionaalinen traditio kieltenopetuksessa: kieltenopetuksen oppihistoriallinen tausta antiikista valistukseen* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8022-1>

Lampinen, A. (1990). Suomen kielen kohteliasuusstrategiat. *Sananjalka*, 32(1), 77–92. <https://doi.org/10.30673/sja.86526>

Langacker, R. W. (1987). *Foundations of cognitive grammar. Vol. 1: Theoretical prerequisites*. Stanford University Press.

Lantolf, J. P. (toim.). (2000). *Sociocultural theory and second language learning*. Oxford University Press.

Lantolf, J. P. & Poehner, M. E. (2014). *Sociocultural theory and the pedagogical imperative in L2 education: Vygotskian praxis and the research/practice divide*. Routledge.

Lantolf, J. P. & Thorne, S. L. (2006). *Sociocultural theory and the genesis of second language development*. Oxford University Press.

Lauranto, Y. (1995a). *Elämän suolaa: suomen kielen alkeita*. 1 (3. täydennetty p). Korkeakoulujen kielikeskus.

Lauranto, Y. (1995b). *Elämän suolaa: suomen kielen alkeita*. 2. Korkeakoulujen kielikeskus.

Lauranto, Y. (1996). *Elämän suolaa: suomen kielen alkeita. Opettajan opas*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Lauranto, Y. (1997). *Ensi askeleita paikallissijojen käyttöön: espanjankielisten suomenoppijoiden sisä- ja ulkopaikallissijat konseptuaalisen semantiikan näkökulmasta*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

Lee, W. Y. (1995). Authenticity revisited: Text authenticity and learner authenticity. *ELT Journal*, 49(4), 323–328.

Lehtinen, M. (2012). *Episteemisen auktoriteetin ja yhteisen ymmärryksen konstruointi kokouskeskustelussa: fokuksessa -hAn-lausumat* [väitöskirja, Aalto-yliopisto]. Aalto University. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-4543-6>

Lesonen, S. (2020). *Valuing variability: Dynamic usage-based principles in the L2 development of four Finnish language learners* [väitöskirja, University of Groningen]. University of Groningen. <https://doi.org/10.33612/diss.124923644>

Lievonen, M. (1985). *Mikael Agricolan teosten liitepartikkelit*. [pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto]. HELDA-julkaisuarkisto. <http://hdl.handle.net/10138/148566>

Martin, M. (2022). Käyttötaajuus ja tarkkuus toisen kielen kehityksessä. Teoksessa L. Aarikka, K. Priiki, & I. Ivaska (toim.), *Soveltavan kielitieteilijän sormenjälkiä etsimässä : kielen rakenteet ja niiden käyttäjät Kirsti Siitosen tutkimuksellisina kiintopisteinä*, (14), 81-102. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. <https://doi.org/10.30660/afinla.111254>

Miettola, L. (2016). *Edistyneiden S2-puhujien käsityksiä suomen lauserakenteiden luonteuvuudesta* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201606133037>

Mishan, F. (2004). *Designing Authenticity into Language Learning Materials*. Intellect Books.

Mitchell, R., Myles, F. & Marsden, E. (2013). *Second Language Learning Theories* (3rd ed). Routledge.

Mustonen, S. (2015). *Käytössä kehittyvä kieli : paikat ja tilat suomi toisena kielenä -oppijoiden teksteissä* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6213-5>

Mäkelä, M. (1993). *Suomen murteiden kin ja kaan, kään -liitteet: morfologia ja leksikko* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

National Research Council. (2000). *How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School: Expanded Edition*. National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/9853>

Naisten Foorumi [@naistenfoorumi]. (ei pvm.) *Julkaisut* [Instagram-profiili]. Instagram. Viitattu 07.04.2024. <https://www.instagram.com/naistenfoorumi/>

Neittaanmäki, R. & Hirvelä, T. (2014). Yleisten kielitutkintojen osallistujat taustatietojen valossa. Teoksessa T. Leblay, T. Lammervo & M. Tarnanen (toim.), *Yleiset kielitutkinnot 20 vuotta* (s. 46–60). Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/yleiset-kielitutkinnot-20-vuotta>

Niitemaa, M.-L. (2014). Kuinka vieraan kielen sanoja opitaan ja opetetaan. Teoksessa P. Pietilä & P. Lintunen (toim.), *Kuinka kieltä opitaan : opas vieraan kielen opettajalle ja opiskelijalle*. Gaudeamus.

Nissilä, L. (2011). *Viron kielen vaikutus suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen* [väitöskirja, Oulun yliopisto]. OuluREPO-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:9789514296161>

Niukkanen, E. (2020). *-kin/-kaan- ja myös-konnektiivien käyttö venäjänkielisten ja muunkielisten teksteissä* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202011196691>

Pankeeva, N. (2022). *-hAn-liitepartikkeli ja sen venäjänkieliset käännösostaineet* [pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto]. HELDA-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202209063423>

Pari muuttujaa [@parimuuttujaa]. (ei pvm.) *Julkaisut* [Instagram-profiili]. Instagram. Viitattu 07.04.2024. <https://www.instagram.com/parimuuttujaa/>

Pietilä, P. (2014). Yksilölliset erot kielen oppimisessa. Teoksessa P. Pietilä & P. Lintunen (toim.), *Kuinka kieltä opitaan : opas vieraan kielen opettajalle ja opiskelijalle*. Gaudeamus.

Raevaara, L. (2004). »Mitäs me sovittais». S-partikkelin sisältävien hakukysymysten tehtävistä. *Virittäjä*, 108(4), 531–558. <https://journal.fi/virittaja/article/view/40366>

Richards, J. C. & Farrell, T. S. C. (2011). *Practice Teaching: A Reflective Approach*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139151535>

Rivers, W. M. (1981). *Teaching foreign-language skills* (2nd edition). University of Chicago Press.

Ruuska, K. (2020). *At the nexus of language, identity and ideology: Becoming and being a highly proficient second language speaker of Finnish* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8366-6>

Ruuska, K. & Suni, M. (2022). Omaa paikkaa etsimässä : edistyneisyys suomea toisena kielenään puhuvien kokemana. Teoksessa *Soveltavan kielitieteilijän sormenjälkiä etsimässä: kielen rakenteet ja niiden käyttäjät Kirsti Siitosen tutkimuksellisia kiinnostuskohteita*, (14), 19-39. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. <https://doi.org/10.30660/afinla.111374>

Suni, M. (2008). *Toista kieltä vuorovaikutuksessa : kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. Jyväskylä studies in humanities. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3209-1>

Suomilife [@suomilife]. (ei pvm.) *Julkaisut* [Instagram-profiili]. Instagram. Viitattu 07.04.2024. <https://www.instagram.com/suomilife/>

Suominen, S. (2013). Niistäpä niistä, sävypartikkeleista. *Kielikello* (3). <https://kielikello.fi/niistapa-niista-savypartikkeleista/>

Toikka, A. (2012). *Partikkelit, niiden käyttö ja paikka lauseessa edistyneiden suomenoppijoiden kirjoituksessa* [pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto]. UTUPub-julkaisuarkisto. <http://www.utupub.fi/handle/10024/86303>

Toikko, M. (2009). *Liitepartikkeleiden -kin ja -kAAn käyttö ja käytön kehittyminen suomenoppijoiden kirjoitelmissa* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo-julkaisuarkisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/80595>

Tomasello, M. (2003). *Constructing a Language*. Harvard University Press.

Tukia, K., Mustonen, S., Aalto, E. & Taalas, P. (toim.). (2008). *Suomi2. Minä ja media*. Otava.

Törmäkangas, S. (2013). *Sävyttävä liitepartikkeli -hAn ja sen kääntämisen problematiikkaa Tuntemattoman sotilaan kahdessa saksannoksessa* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201311151598>

Uusi kielemme. (24.8.2020). OVERVIEW of all Finnish Textbooks: Books for Learning Finnish. *Uusi Kielemme*. Viitattu 28.04.2024. <https://uusikielemme.fi/language-levels/textbooks/overview-of-finnish-textbooks-books-for-learning-finnish>

van Lier, L. (2000). From input to affordance: Social-interactive learning from an ecological perspective. Teoksessa J. P. Lantold (toim.), *Sociocultural theory and second language learning* (s. 245–260). Oxford University Press.

van Lier, L. (2004). *The ecology and semiotics of language learning: a sociocultural perspective*.

Verspoor, M. & Nguyen, H. T. P. (2015). A Dynamic Usage-based Approach to Second Language Teaching. Teoksessa T. Cadierno & S. W. Eskildsen (toim.), *Usage-based perspectives on second language learning* (s. 305–328). De Gruyter Mouton.

Vilppula, M. (1995). Monimielinen kin. *Kielikello* (1), 18–20.

VISK = *Iso suomen kielioppi* (2004). Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. ja Alho, I. (toim.). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkoversio. Viitattu 19.02.2024. <http://scripta.kotus.fi/visk>

Vološinov, V. N. (1972). *Marksizm i filosofija Jazyka / Marxism and the Philosophy of Language*. De Gruyter Mouton.

Vygotskij, L. S. & Cole, M. (1978). *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

White, L. (2001). *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* (4. uud. p). Finn Lectura.

YleGalaxi. (26.10.2017). *Käsikirjoituskoulu osa 5: FORMAATTI*. Viitattu 04.04.2024. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/10/26/kasikirjoituskoulu-osa-5-formaatti>

LIITTEET

LIITE 1: LIITEPARTIKKELIT KÄYTÖSSÄ: MATERIAALIPAKETTI S2-OPETTAJILLE

Alkusanat

Tämän materiaalipaketin takana on – yllätys yllätys – tekijän kiinnostus kiinnostus aihetta kohtaan. Kiinnostus ei ole tietenkään syntynyt tyhjän päälle: olen niin sanotusti ollut kummassakin veneessä, sillä olen itsekin opiskellut ja opettanut suomea toisena ja vieraana kielenä jo muutaman vuoden. Näiden vuosien varrella olen ehtinyt havaita muutaman hämmennystä aiheuttavan asian, joihin lukeutuvat liitepartikkeleiden merkitykset ja käyttö.

Kun liitepartikkelit putkahtavat syntyperäisen puhujan suusta, S2-oppija joko ei kiinnitä niihin sen isompaa huomiota ja näin jättää niiden kantamat merkitykset tulkitsematta, tai sitten jää arvailemaan niiden sävyjä omin voimin. Vain harva S2-oppija hyödyntää liitepartikkeleiden laajaa käyttökirjoa omassa puheessa. Syitä siihen voi olla paljonkin: liitepartikkeleiden merkitykset ja käyttötavat eivät ole niin yksiselitteisiä kuin muiden suomen kielen morfeemien, eikä niihin tavallisesti käytetä paljon aikaa S2-oppikirjoissa ja S2-kursseilla, ja tavanomainen S2-puhuja pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan ilman niitäkin. Kuitenkin mitä korkeammalla tasolla S2-puhuja on, sitä useammin ilmenee tarve ymmärtää ja välittää hienompiakin sävyjä – juuri silloin on korkea aika nostaa liitepartikkelikissa pöydälle.

Materiaalipaketista on hyötyä opettajalle, joka kaipaa jäsennystä ja valmiita pedagogisia ratkaisuja liitepartikkeleiden opetukseen edistyneiden S2-oppijoiden ryhmissä. Materiaalipaketin avulla opettaja voi ohjata S2-oppijoita suomen kielen liitepartikkeleiden (-kO, -kin/-kAAn, -hAn, -kA, -pA, -s) merkitysten hahmottamiseen ja omaan käyttöönnottoon, mikä puolestaan auttaa S2-oppijaa parantamaan ymmärtämisen ja ilmaisen tarkkuutta.

Vinkit materiaalin käyttöön

Luonteeltaan materiaali on lähinnä opettajan opas, sillä tehtävät ja niiden ohjeet on suunniteltu lähtökohtaisesti opettajan käyttöön. Vaikka materiaalipaketista löytyy käyttövalmiita tehtäviä ja ohjeita niiden toteuttamiseen, toivon materiaalipaketin käyttäjän hyödyntävän myös omaa luovuuttaan ja kriittistä ajatteluaan – sillä kukapa muukaan tuntee opiskelijat, heidän mieltymyksensä ja tarpeensa paremmin kuin heidän oma opettajansa?

Oman ryhmän parhaiten tuntevana opettajana voit soveltaa materiaalin tehtäviä myös oman kurssisi sisällöstä ja laajuudesta riippuen. Samoin kuin englannin sanonta *the world is your oyster* rohkaisee tarttumaan kaikkiin mahdollisuuksiin kiinni, kannustan opettajaa ottamaan kaiken hyödyn irti tästäkin materiaalipaketista – kuvittelepa siis tämän paketin olevan *sinun osterisi*, jota voit paistaa, grillata, muhentaa, lisätä riisottoon – ja muistathan olla syömättä kuoria (tai no... niillekin löytyy oma käyttö – vaikkapa kirjahyllyn koristeena). Tarkoitin nimittäin, että valmiiden ohjeiden ja tehtävien lisäksi materiaalipaketti tarjoaa johdonmukaisen rungon, jota voit noudattaa – tai olla noudattamatta – omannäköisen opetuskokonaisuuden rakentaessasi tai

omaan kurssiin sisällyttäessäsi: joko teettämällä kaikki ehdotetut tehtävät, jättämällä pois osan niistä, korvaamalla muilla tehtävillä, siirtämällä tehtävät --- lempialustoillesi... konstit on monet.

Vaikka materiaalipaketti saattaa näyttää jo aika laajalta, siihen hyvin vielä mahtuu opettajan ja opiskelijoiden löytämiä käyttöesimerkkejä. Tämän takia ehdotankin, että liitepartikkeleiden hahmottamisen vaiheessa keräät opiskelijoiden löytöjä ja havainnot ja sisällytät niitä seuraaviin tehtäviin. Tämä auttaa tekemään oppimistehtävistä persoonallisempia ja merkityksellisempiä.

Mukana materiaalipaketissa on myös muutama opiskelijoille tarkoitettu tehtävä, jotka on merkitty keltaisella. Jos kurssi toteutetaan livenä, voit tulostaa näitä sivuja ja jakaa ne opiskelijoille sellaisinaan. Mikäli kyseessä on verkkokurssi, kaikista tehtävistä pystyt helposti tehdä verkkotehtäviä parilla klikkauksella kopioi-liitä toiminnoilla: esimerkiksi itsearviointi-lomakkeesta voit tehdä Google Forms -kyselyn, aukkotäydennystehtävät voit siirtää vaikka Wordwalliin, ryhmätehtäviin kuten merkitysten pohjimiseen voit käyttää Padletia tai Flingaa, ja monivalintatehtävistä tulee helposti Kahoot-tietovisoja.

Monet tehtävät ovatkin sellaisia, että opiskelijat pystyvät tekemään niitä itsenäisesti esimerkiksi kotitehtävänä. Kehotan opettajaa kuitenkin valitsemaan mieluummin vuorovaikutteisempia toteutusmuotoja kuten pari- tai ryhmätyöskentelyä. Luokassa toteutettavan ryhmätyöskentelyn vaihtoehtoiseksi materiaalipaketin tehtävät voi tehdä myös palapelimenetelmää hyödyntäen tai ryhmätutkimuksina (riippuen opiskelijoiden määrästä): liitepartikkelit jaetaan opiskelijoiden tai ryhmien kesken, kukin opiskelija tai ryhmä tutustuu yhden liitepartikkelin käyttöesimerkkeihin ja mahdollisiin merkityksiin muun muassa tekemällä materiaalipaketin tehtäviä ja etsimällä tietoa netistä, jonka jälkeen opettaa liitepartikkelin käyttöä muille opiskelijoille.

Tehtävät on suunnattu edistyneille eli C1-C2-taitotasolla oleville (EVK:n mukaan) S2-oppijoille. Edistyneet oppijat ovat jo kiistatta hyvin autonomisia, mutta liitepartikkeleiden sävyjen ja niiden merkitysten hahmottaminen sekä omien käyttöesimerkkien keksiminen ovat mitä todennäköisemmin opiskelijoiden lähikehityksen vyöhykkeellä, jolloin nousee tarve opettajan oikea-aikaisesta tuesta. Tällaiset tehtävät siis vaativat opettajan ohjausta, observointia ja palautetta, joten ne on hyvä tehdä yhdessä. Tosiaan opettajan harkinnan mukaan tehtävät ovat käytettävissä myös B2-taitotason oppijoiden ryhmissä, jolloin opettajan tuen tarve ulottuu myös esimerkiksi sisällön ymmärtämiselle.

1 Ennakkotehtävät

Ennakkotehtävät annetaan kotitehtäväksi ennen opetuksen alkua. Näiden avulla opiskelijat arvioivat omaa osaamistaan liitepartikkeleiden ymmärtämisessä ja käytössä, ja opettaja saa käsityksen siitä, mihin liitepartikkeleiden merkityksiin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota jatkossa.

Opettaja voi oman ryhmänsä osaamisten ja kiinnostuskohtien mukaan poistaa itsearviointilomakkeessa ehdotettuja käyttöesimerkkejä tai ehdottaa omia esimerkkejään.

💡 Suosittelemme tehtävään 1.1 toteuttamista esim. Google Forms-lomakkeen avulla

💡 Tehtävään 1.2 voi siirtää esim. Flinga tai Padlet-tyyppisille alustoille

1.1 Itsearviointilomake

🧐 Tämän lomakkeen avulla arvioit omia vahvuuksiasi ja kehittämisalueitasi liitepartikkeleiden ymmärtämisessä ja käytössä.

Lue liitepartikkeleita sisältävät esimerkkilauseet ja valitse väite, joka kuvaa omia taitojasi parhaiten.

1. - *Ei mulla oo mitään hajua.*
- *No ei mullakaan. Tehdään silti.*

Ymmärrätkö, mitä *-kaan*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
 En ole varma, mutta konteksti auttaa
 Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-kaan*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
 Käytän vain, kun puhun
 Käytän vain, kun kirjoitan
 Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

2. *Hei, mä en valitettavasti pääsekään huomenna.*

Ymmärrätkö, mitä *-kään*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
 En ole varma, mutta konteksti auttaa
 Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-kään*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
 Käytän vain, kun puhun
 Käytän vain, kun kirjoitan
 Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

3. - *Toi kaapeli ei ole riittävän pitkä, tarvitaan pidempi.*
- *Niin mä sanoinkin!*

Ymmärrätkö, mitä *-kin*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
 En ole varma, mutta konteksti auttaa
 Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-kin*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
 Käytän vain, kun puhun
 Käytän vain, kun kirjoitan
 Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

4. *Löysin tän sohvan kirppikseltä, eikö olekin nätti?*

Ymmärrätkö, mitä *-kin*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
 En ole varma, mutta konteksti auttaa
 Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-kin*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
 Käytän vain, kun puhun
 Käytän vain, kun kirjoitan
 Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

5. *Idea oli sekö, että tästä keskustellaan huomenna palaverissa?*

Ymmärrätkö, mitä *-kö*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-kö*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

6. *Lopetatko jo sen kirjoittelun.*

Ymmärrätkö, mitä *-ko*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-ko*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

7. *Eiku mietin vaan, oiskohan nyt oikeasti oikea aika puhua tästä?*

Ymmärrätkö, mitä *-han*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-han*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

8. *Mistähän teillä löytyy pakastetetaikinaa?*

Ymmärrätkö, mitä *-hän*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-hän*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

9. *Mehän ostettiin noi liput jo viime vuonna.*

Ymmärrätkö, mitä *-hän*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-hän*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

10. *Katsopa, mitä tää tekee!*

Ymmärrätkö, mitä *-pa*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-pa*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

11. *Tekipä hyvää lähteä vihdoin ihmisten ilmoille.*

Ymmärrätkö, mitä *-pä*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-pä*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

12. *- Mitäs kuuluu?*
- Mitäs tässä, entäs ittelles?

Ymmärrätkö, mitä *-s*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-s*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

13. *No niin katsotaas.*

Ymmärrätkö, mitä *-s*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-s*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

14. *- Siis sä just sanoit sen.*
- Enkä sanonut!

Ymmärrätkö, mitä *-kä*-liitepartikkeli tarkoittaa tässä?

- Ymmärrän kontekstista
- En ole varma, mutta konteksti auttaa
- Ymmärrän helposti

Käytänkö itse *-kä*-liitepartikkeliä samalla tavalla?

- Käytän harvoin/joskus
- Käytän vain, kun puhun
- Käytän vain, kun kirjoitan
- Käytän sekä kun puhun että kun kirjoitan

1.2 Bongaa liitepartikkeleita!

🔍 Poimi liitepartikkeleita sisältäviä lauseita (esim. kavereiden välisestä keskustelusta, kirjoista, sarjakuvista, uutisista, podcasteista, elokuvista, sarjoista)

📌🔗 Kirjoita ne ylös tai tallenna linkit, jos kyseessä ovat esim. videot.

Yritä löytää ainakin pari-kolme esimerkkiä jokaisesta liitepartikkelista:

-kin:

- 1)
- 2)
- 3)

-han / -hän:

- 1)
- 2)
- 3)

-kaan / -kään:

- 1)
- 2)
- 3)

-pa / -pä:

- 1)
- 2)
- 3)

-ko / -kö:

- 1)
- 2)
- 3)

-s:

- 1)
- 2)
- 3)

-ka / -kä:

- 1)
- 2)
- 3)

★ ★ Oletko myös havainnut kaksi partikkeliä peräkkäin samassa sanassa?

Kirjoita tällaiset esimerkit alle:

- 1)
- 2)
- 3)

? Näyttävätkö liitepartikkelit aina samoilta puhutussa ja kirjoitetussa kielessä?

? Voiko partikkelin ulkoasu muuttua?

? Mitä liitepartikkeleilla mielestäsi ilmaistaan ja mitä varten niitä käytetään?

? Muuttuuko sinun mielestäsi viestin merkitys tai sävy, jos liitepartikkeliä ei ole?

? Entä muuttuuko merkitys tai sävy, jos liitepartikkelin sijalla on toinen partikkeli?

2 Liitepartikkeleiden hahmottaminen

2.1 Ennakkotehtävien purku

Aluksi keskustellaan opiskelijoiden kanssa itsearviointilomakkeesta ja siitä, mitä ajatuksia aihe herättää. Tämä on hyvä mahdollisuus ns. "kurkata opiskelijoiden päähän sisään" ja ymmärtää, mitkä kohdat heistä tuntuvat vaikeilta ja mitkä taas eivät vaadi tarkkaa käsittelyä jatkossa.

💡 Esim. kysymyspartikkelin -kO käyttö edistyneillä oppijoilla on mitä todennäköisimmin hyvin hallussa eikä siihen kannata kaivoautua sen syvemmälle. Myös partikkelin -kin/-kaan käyttö merkityksessä "myös" voi olla edistyneelle oppijalle itsestänselvyyttä, mutta sen oikean sijoittamisen kanssa voi olla jonkin verran horjuntaa, joten tätä asiaa katsotaan myöhemmin.

Tässä vaiheessa asioita ei vielä tuoda analyysin tasolle, vaan tarkoitus on kartoittaa lähtökohtia ja opiskelijoita askarruttavia kysymyksiä. On hyvä idea kirjoittaa ylös myös opiskelijoiden arvaukset ja pohdinnat, joihin voi palata analyysin vaiheessa ja tarkastella yhdessä niiden osuvuutta.

Seuraavaksi katsotaan yhdessä opiskelijoiden poimimat liitepartikkelit. Kaikkia käyttöesimerkkejä ei tarvitse käydä läpi vaan jokaisen partikkelin kohdalla katsotaan 3-4 eri käyttöä edustavaa esimerkkiä. Opiskelijat esittävät omia arvauksiaan liitepartikkeleiden mahdollisista merkityksistä annetuissa lauseissa. Nämä lauseet otetaan mukaan seuraaviin tehtäviin (2.2-2.3).

💡 Flingaan tai Padlettiin voi kopioida läpikäytyt käyttöesimerkit. Näillä voi täydentää seuraavat tehtävät tai palata niiden käsittelyyn opetuksen loppuvaiheessa.

Keskustellaan myös pohdintakysymyksistä (tehtävän 1.2 lopussa): huomasivatko opiskelijat esim.

- partikkeleiden erilaisia ääntämistapoja tai kirjoitusasuja (-kO VS. -ks, -kin VS. -kkin)
- partikkeleiden yhtymiä (-kOhAn, -kOs, -pAhAn, -pAs)
- saman partikkelin erilaisia merkityksiä (no ei mullakaan oo mitään hajuja VS. mä en valitettavasti pääsekään)
- joidenkin partikkeleiden käyttötapojen samankaltaisuuksia (No niin katsotaas VS. No niin katsotaanpa).

2.2 Mitähän tässä tapahtuu?

Tämän tehtävän tavoite on keksiä käsiteltäville fraaseille mielekkäitä konteksteja. Opiskelijat keksivät itse jonkin käyttökontekstin liitepartikkeleita sisältävien fraasien ympärille. Tämän tehtävän avulla opiskelijat luovat omia, oppijalähtöisiä käyttöyhteyksiä liitepartikkeleille, mikä puolestaan edistää fraasien mieleen painumista.

Opiskelijat jaetaan kahden-kolmen hengen ryhmiin. Opettaja jakaa läpikäytyt lauseet ryhmien kesken näin, että jokaisessa ryhmässä on 3 käyttöesimerkkiä erilaisista liitepartikkeleista. Lauseet voi jakaa samalla alustalla (Flingassa/Padletissa jne.) tai vaihtoehtoisesti voi pyytää oppijoita kirjoittaman fraasit ylös esim. paperilapuille.

Tehtävä toteutetaan aivoriihen muodossa. Ryhmässä opiskelijat keksivät jokaisen käyttöesimerkin ympärille tilanteen taustakontekstin ja jatkokontekstin. Lauseen merkityksen pohjalta opiskelijat keksivät, missä ja miksi jotakin tapahtuu, kuka sanoo sen ja kenelle, mitä hän saa vastaukseksi sekä miten tilanne loppuu/jatkuu.

Malli:

Lause (käyttöesimerkki): *Mistähän teillä löytyy pakastetetaikinaa?*

Missä voi kuulla sen? – *Prismassa*

Mikä on edeltänyt tätä? /Mikä on sanoman tausta? Miksi/missä tilanteessa voi kuulla sen? – *Vaimo on löytänyt mustikkakakun reseptin Instagramista ja lähettänyt miehen kauppaan ruokaostoksille. Ostoslistalla on muun muassa pakastetaikina sekä mustikoita. Mies ei käy usein kaupassa eikä tiedä missä kaikki on, joten hän joutuu kysymään apua kaupan työntekijältä.*

Kuka sanoo sen? – *Hämmmentynyt mies*

Kenelle hän sanoo sen? – *Kaupan työntekijälle*

Mitä hän saa vastaukseksi? – *“Se on tuolla paistopisteen oikealla, ylemmällä hyllyllä”.*

Miten tarina loppuu/jatkuu? – *Mies palaa kotiin pakastetaikinan kanssa, mutta mustikat jäivät ostamatta. Vaimo on ärsyntynyt.*

Opiskelijat kirjoittavat 3 tilannetta (yksi tilanne kutakin käyttöesimerkkiä kohden) muistiinpanoina (esim. Flingaan/Padlettiin/Google docsiin/kännykän muistiinpanoihin). Ohjeista opiskelijat pitämään ideoidut tilanteet tallessa seuraavia tehtäviä varten.

2.2 Mitähän tässä tapahtuu?

Sinun ryhmälläsi on 3 fraasia liitepartikkeleiden kanssa. Keksikää jokaiselle fraasille mahdollinen tilanne.

Miettikää ensin, mitä lause tarkoittaa. Sitten ideoikaa yhdessä, missä ja miksi se tapahtuu, kuka sanoo sen ja kenelle, mitä hän saa vastaukseksi sekä miten tilanne loppuu/jatkuu.

Lause (käyttöesimerkki)	<i>“Mistähän teillä löytyy pakastetataikinaa?”</i>			
Miksi/missä tilanteessa voi kuulla sen? (Kuka sanoo sen ja kenelle? Missä paikassa?)	<i>Prismassa asiakas kysyy apua kaupan työntekijältä, koska ei voi löytää tuotetta itse.</i>			
Mikä on ilmauksen tausta eli mitä on tapahtunut ennen sitä?	<i>Vaimo on löytänyt mustikkakakun reseptin Instagramista ja lähettänyt miehen kauppaan ruokaostoksille. Ostoslistalla on muun muassa pakastetataikina sekä mustikoita. Mies ei käy usein kaupassa eikä tiedä missä kaikki on, joten hän joutuu kysymään apua kaupan työntekijältä.</i>			
Mitä hän saa vastaukseksi tuohon ilmaukseensa?	<i>“Se on tuolla paistopisteen oikealla, ylempällä hyllyllä”.</i>			
Miten tilanne loppuu/jatkuu?	<i>Mies palaa kotiin pakastetataikinan kanssa, mutta mustikat jäivät ostamatta. Vaimo on ärsyyntynyt.</i>			

2.3 Minustako käsikirjoittaja?

Tässä tehtävässä opiskelijoiden ideoista syntyy kohtausten käsikirjoituksia (yksi tilanne = yksi kohtaus). Käsikirjoitusta kirjoittaessa opiskelijat saavat luopua alkupe-
räisistä ideoistaan ja muuttaa tilanteen. Tärkeintä on pitää fraasit liitepartikkeleiden
kanssa mukana: tämän avulla saadaan aikaan fraasien toisto.

Dialogin pituus riippuu tilanteesta, mutta optimaalinen pituus on 2-4 repliikkiä (eli
1-2 repliikkiä per hahmo). Jos opiskelijat käyttävät samassa dialogissa enemmän
kuin yksi esimerkkilause, dialogi voi olla pidempikin.

Ohjeista opiskelijat, että käsikirjoitus on sinänsä helppo luettava teksti, jossa tär-
keintä on ytimekäs tapahtumien esittäminen. Käsikirjoituksessa ei käytetä siis pitkiä
virkkeitä eikä monimutkaisia rakenteita, vaan tarkoitus on kertoa kohtauksen tapah-
tumista mahdollisimman selkeästi.

Käsikirjoituksen ohjeet ja malli on muokattu Ylen Galaxin artikkelin sekä *Epilogi –
Jälkisanat* -blogin pohjalta. Siellä olevat mallit voi jakaa myös opiskelijoille.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/10/26/kasikirjoituskoulu-osa-5-formaatti>

<https://jalkisanat.com/2022/09/21/kasikirjoitus-malli-kirjoittamiseen/>

2.3 Minustako käsikirjoittaja?

Käsikirjoituksen pohja

[kuvaus PAIKASTA: 1-2 virkettä]

[kuvaus HENKILÖSTÄ 1: kuka hän on, minkälainen ihminen. Voi käyttää pelkkiä adjektiiveja]

[kuvaus HENKILÖSTÄ 2: kuka hän on, minkälainen ihminen. Voi käyttää pelkkiä adjektiiveja]

[kuvaus TILANTEESTA, joka johtaa vuorovaikutukseen: 1-3 virkettä]

HENKILÖ 1

[mitä hahmo sanoo? repliikki]

HENKILÖ 2

[mitä hahmo sanoo? repliikki]

HENKILÖ 1

[mitä hahmo sanoo? repliikki]

HENKILÖ 2

[mitä hahmo sanoo? repliikki]

[kuvaus TILANTEESTA, joka päättää vuorovaikutukseen: 1-3 virkettä]

2.4. Oisinpa tähti!

Tässä tehtävässä opiskelijoiden on esittävä tehtävän 2.3 käsikirjoitukset videoiden muodossa. Toisen ryhmän käsikirjoitukset toimivat ohjeina kohtausten näyttelemiseen.

Jokainen ryhmä saa toisen ryhmän käsikirjoitukset. Ensin opiskelijat lukevat toisen ryhmän käsikirjoitukset ja varmistavat tarvittaessa epäselviä seikkoja tekijäryhmältä. Tällöin voi myös muokata käsikirjoituksia.

Tämän jälkeen ryhmät tekevät jokaisesta käsikirjoituksesta noin minuutin pituisen videon, eli tehtävän lopussa jokaisella ryhmällä on kolme valmista videota.

Videot ladataan yhteiseen kansioon (esim. Google Driveen).

Muiden ryhmien videoiden katsominen annetaan kotitehtäväksi.

3 Kysymyspartikkeli -kO

3.1 Kotitehtävän purku

Keskustele opiskelijoiden kanssa, millaisia ajatuksia muiden ryhmien tekemät videot herättivät. Vaihtoehtoisesti voi pyytää opiskelijoita antamaan vertaispalautetta.

(Vertais)palautteen antamista voi tukea seuraavilla kysymyksillä:

- Mikä videossa oli erittäin onnistunutta? Valitse kohta, joka toimi mielestäsi parhaiten. Perustele.
- Mitä voisi parantaa ja miten?
- Olivatko liitepartikkeleiden välittämät merkitykset ymmärrettävissä?

Liitepartikkeleita sisältävät fraasit videoista on hyvä tuoda näkyviin esim. taululle tai näytölle.

3.2 Tästäkö on kyse?

Tässä tehtävässä hahmotetaan kysymyspartikkelin *-kO* erilaisia käyttötapoja. Samalla luodaan alustava pohja partikkeleiden *-kin/-kAAn* käytön tutkimiselle.

Opiskelijat katsovat [Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) -jakson kohdan 6:07 – 8:42 ja täydentävät aukot kuulemansa mukaan.

Opiskelijat lukevat kirjoittamansa ääneen ja vastaukset tarkistetaan yhdessä. Lauseet voi näyttää myös taululla (tai näytöllä), jotta esim. vokaaliharmonia (*-ko/-kö*) olisi kunnossa:

1. - Öö... Tota siis, tämänkö?
2. - Mua nykyään ärsyttää koirapiireissä ja koko yhteiskunnassakin sellanen nuoruuden palvonta.
3. - Anteeks, mutta eikö [/eiks] hän ole aika huonossa kunnossa?
4. - Ei ihmisillekään tulla sanomaan, että jos ei jaksa enää tehdä kyykkyhypyjä...
5. - Pitäskö sut päästää tuskista? Että voidaanko me mennä jo kehään?
6. - Jukka, tuutko käymään?
7. - Jos mummo on kuollut, eikö hänen kanssaan voi enää kahvitella?
8. - Me lähdetäänkin [lähetäänkin] tästä jo kehään.
9. - Pepihän asuu nykyään isällään.

Tehtävän 3.2 fraasien pohjalta keskustele opiskelijoiden kanssa seuraavista kysymyksistä:

Mikä liitepartikkeli esiintyi tässä kohtauksessa useimmin? (*kysymyspartikkeli -kO*)

Mitä huomaat liitepartikkelin *-kO* sijoittumisesta lauseessa? (*lauseen ensimmäisen lausekkeen tai lausekkeen ensimmäisen sanan loppuun, jota voi edeltää konjunktio tai attribuutti*)

Mihin sanoihin kysymyspartikkeli *-kO* liittyy? (*useimmiten verbiin, mutta myöskin kieltoverbiin sekä esim. nominiin*)

3.2 Tästäkö on kyse?

  Katso [Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) -jakson kohta 6:07 – 8:42 ja täydennä aukot kuulemasi mukaan.

1. - Öö... Tota siis, tämän___?
2. - Mua nykyään ärsyttää koirapiireissä ja koko yhteiskunnassa___sellanen nuoruuden palvonta.
3. - Anteeks, mutta ei___ hän ole aika huonossa kunnossa?
4. - Ei ihmisille___ tulla sanomaan
5. - Pitäs___ sut päästää tuskista? Että voidaan___ me mennä jo kehään?
6. - Jukka, tuut___käymään?
7. - Jos mummo on kuollut, ei___ hänen kanssaan voi enää kahvitella?
8. - Me lähdetään___ tästä jo kehään.
9. - Pepi___ asuu nykyään isällään.

3.3 Niin olikse kysymys?

Tässä tehtävässä opiskelijat pohtivat, mitä voi ilmaista partikkelilla *-ko*. Sarjan kohtaus katsotaan uudelleen yhdessä ja pysähdytään video seuraavissa kohdissa niin, että opiskelijat kuuntelevat kysymyksen ja sitten pohtivat sen merkitystä.

★ *Helpompi versio*: vastausten vaihtoehdot voi esittää suullisesti, näyttää näytöllä tai muokata tietovisa-tyyppiseksi (esim. Kahoot-peli).

★ ★ *Haastavampi versio*: opiskelijat esittävät omat tulkintansa lauseiden piilomerkityksistä ilman valmiiksi annettuja vaihtoehtoja.

1. Tota siis, tämänkö?
 - a) Järjestäjä on ihmeissään ja varmistaa, että juuri tämä koira osallistuu ki-soihin.
 - b) Järjestäjä odottaa kiel-teistä vastausta
2. Anteeks, mutta eikö [/eiks] hän ole aika huonossa kunnossa?
 - a) Järjestäjä on sitä mieltä, että koira on huonossa kunnossa, ja odottaa koi-ran omistajalta samaa mielipidettä
 - b) Järjestäjä on sitä mieltä, että koira on hyvässä kunnossa, ja odottaa koi-ran omistajalta samaa mielipidettä
3. Pitäskö sut päästää tuskista?
 - a) Koiran omistaja kysyy kohteliaasti, haluaisiko järjestäjä, että hänet pääs-tettäisiin tuskista.
 - b) Koiran omistaja on suut-tunut järjestäjälle. Kysy-mys on retorinen
4. Että voidaanko me mennä jo ke-hään?
 - a) Koiran omistaja kysyy, voivatko he aloittaa jo ki-san.
 - b) Koiran omistaja varmista-a, ymmärsikö hän oi-kein, että he voivat jo aloittaa kisat.
5. Jukka, tuutko käymään?
 - a) Tämä on epävarmuutta. Järjestäjä ei tiedä, mitä Jukka vastaa tähän: kyllä vai ei.
 - b) Tämä on pyyntö/käsky. Järjestäjä haluaa, että Jukka tulisi auttamaan.
6. Jos mummo on kuollut, eikö hä-nen kanssaan voi enää kahvi-tella?
 - a) Kysyjä varmistaa, ym-märsikö hän oikein.
 - b) Kysyjä esittää retorisen kysymyksen.

**1a, 2a, 3a, 4a, 5a, 6a
RATKAISUT!**

Kysy opiskelijoilta, mikä auttaa ymmärtämään lauseiden (piilo)merkitykset (*puhujan intonaatio, ilmeet, sanallinen konteksti, visuaalinen konteksti, jokin muu...?*)

3.4 Löydätkö parit?

Vasemmassa sarakkeessa ovat käyttöesimerkit tehtävästä 3.2, oikeassa sarakkeessa ovat muut esimerkit, suurin osa on otettu liitteestä 2 (Tiivistelmä liitepartikkeleiden käytöstä ja merkityksistä). Opiskelijat yhdistävät lauseet, joissa liitepartikkelin avulla välitetään samankaltaista merkitystä.

Keskustelkaa lauseiden merkityksistä sekä liitepartikkelin tehtävistä niistä.

1. Tota siis, tämän <u>kö</u> ?	a) Siivoat <u>ko</u> oman huoneesi!
2. Anteeks, mutta eikö hän ole aika huonossa kunnossa?	b) Eikö kukaan siis ole palauttanut sitä tehtävää vielä?
3. Pitäskö sut päästää tuskista?	c) Olisikö aika jo herätä todellisuuden?
4. Voidaanko me mennä jo kehään?	d) Oletko valmis?
5. Jukka, tuutko käymään?	e) Idea oli sekö, että tästä keskustellaan huomenna palaverissa?
6. Jos mummo on kuollut, eikö hänen kanssaan voi enää kahvitella?	f) Enkö mä oo jo sanonu?

1e, 2b, 3c, 4d, 5a, 6f

RATKAISUT:

3.5 Tekisitkö tän, kiitos

Opiskelijat keksivät omat *-ko*-lauseet ohjeiden mukaan.

1. Pankin työntekijä on antanut sinulle lomakkeen, joka sinun pitää allekirjoittaa. Siinä on muutama kohta, joissa täytyy allekirjoittaa. Varmista pankin työntekijältä kohdat, joissa allekirjoitusta tarvitaan.

vinkki: -ko-partikkeli liittyy esim. demonstratiivipronominiin tai substantiiviin

2. Keskustelet ystävän kanssa elokuvasta. Sinun mielestä elokuvan loppu oli pettymys. Kysyt kaverin mielipidettä ja toivot, että olette samaa mieltä.

vinkki: -ko-partikkeli liittyy esim. kieltoverbiin

3. Olet mukana ryhmätyössä, ja yksi ryhmän jäsenistä ei ole tehnyt osuuttaan. Toinen jäsen on hänelle vihainen ja esittää passiivis-aggressiivinen kysymyksen, joka vihjailee, että aikaa tehdä sitä on ollut tarpeeksi.

vinkki: -ko-partikkeli liittyy esim. konditionaaliverbiin

4. Olet järjestämässä juhlaa ja tarvitset lisää tuoleja varastosta. Pyydät ystävääsi auttamaan.

5. Keskustelet työkavereiden kanssa lounastauolla, ja he valittavat uudesta työpolitiikasta. Käytät retorista kysymystä ilmaistaksesi skeptisyytesi.

4 Liitepartikkelit -kin ja -kAAn

4.1 Huomasinkin, ettei tässäkään ole mitään

Liikkeelle lähdetään tehtävässä 3.1 mainituista käyttöesimerkeistä. Tässä vaiheessa tärkeintä on hahmottaa liitepartikkelin *-kin* polaarisuus (tavallisesti: *-kin* positiivisissa lauseissa, *-kAAn* negatiivisissa lauseissa, pois lukien pari poikkeusta: ks. liite 2 Tiivistelmä liitepartikkeleiden käytöstä ja merkityksistä) sekä sijoittuminen (liittyy sekä nominiin että verbiin, jolloin sen välittämä merkitys muuttuu).

Nämä voi esittää kahtena parina: polaarisuutta hahmotetaan esimerkkien 1 ja 2 avulla, kun taas erilaista sijoittumista esimerkkien 1 ja 3 avulla. On varmistettava, että opiskelijat näkevät ja ymmärtävät eron *-kin* ja *-kAAn* välillä esimerkeissä 1 ja 2. Tämän jälkeen voi verrata esimerkkejä 1 ja 3 kysymällä opiskelijoilta, mitä he huomaavat liitepartikkelin sijoittumisesta.

1. - Mua nykyään ärsyttää koirapiireissä ja koko yhteiskunnassakin sellanen nuoruuden palvonta.
2. - Ei ihmisillekään tulla sanomaan, että jos ei jaksa enää tehdä kyykkyhypyjä...
3. - Me lähdetäänkin [lähetäänkin] tästä jo kehään.

4.2 En huomannutkaan, että tässäkin on jotain

Tässä tehtävässä hahmotetaan liitepartikkeleiden *-kin* ja *-kAAn* erilaisia käyttötapoja. Samalla luodaan alustava pohja partikkeleiden *-hAn* ja *-s* käytön tutkimiselle.

Opiskelijat katsovat kaksi *Siskonpeti*-sarjan kohtaa ja täydentävät aukot kuulemansa mukaan.

[Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) 16:05-17:02

1. Et todellakaan heitä! Et varmana heitä. Todellakaan.
2. Voi ku sä oot kiva. Ihan kamala. Milloinkohan tekin erootte?
3. No, eipä tarvi sitä nähä, kun tää selkä tappaa mut sitä ennen.
4. Ei niitä lapsenlapsiakaan pääse näkemään ku te ette oo vieläkään niitä tehneet.

[Siskonpeti K2, J2: Valta](#) 20:16-23:26

5. Pirä ny hauskaa sitte. Hääpäiväkin.
6. Tukkaskin on miten sattuu.
7. Eiks täällä vieläkään nukuta?
8. Ihanaa, vihdoinkin!
9. – Nehän nukkuu. – No ei ne enää nuku. Sun vaimos kolautti autonoven niin kovaa. Nehän heräs siihen heti. Millos tuutte takas?
10. Ootas nyt.
11. No missäs ootte?
12. Lapsethan on vaan hetken pieniä. Sehän on hyvä muistaa.

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 1:52-4:39

Opiskelijat lukevat kirjoittamansa ääneen ja vastaukset tarkistetaan yhdessä. Lauseet voi näyttää myös taululla (tai näytöllä), jotta esim. vokaaliharmonia (*-ko/-kö, -kaan/-kään, -han/-hän, -pa/-pä*) olisi kunnossa.

13. Vuosien saatossa. Eihän ne vastenmieliset piirteet sillä tavalla heti lähdä.
14. Yhtäkkiä sitä katsoo omaa kumppania ja mieltii, että herrajestas miten se onkin niin vastenmielinen.
15. Teitkö sinäkin Anna suhteen alkuvaiheessa virheen, että sanoit kumppanillesi että rakastat häntä sellaisena kuin hän on?
16. Luulisi, että hän itsekin kärsii tuollaisesta vastenmielisyydestä.
17. Niin, varmaan että.. Onhan siitä ystävätkin jo huomautellut.
18. Entäpä Antti? Miltä tää sinusta kuulostaa? – Onhan tossa aika paljon... – Paljon asiaa.

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 6:16-8:40

19. Olen, että en ihan malttaisi odottaakaan.
20. Siis eihän... Miten susta on tehty noin ihanan näköinen?
21. Antti! Täähän on uskomatonta!
22. Näin. Kannattaa aina miettiä, ovatkö oman rakkaan tavat vastenmielisiä vai sittenkin sitä tuttua ja turvallista arkea.

4.2 En huomannutkaan, että tässäkin

  Katso kaksi alla mainittua Siskonpeti-sarjan kohtaa ja täydennä aukot kuulemasi mukaan.

[Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) 16:05-17:02

1. Et todella___ heitä! Et varmana heitä. Todella___.
2. Voi ku sä oot kiva. Ihan kamala. Milloin___ te___erootte?
3. No, ei___ tarvi sitä nähä, kun tää selkä tappaa mut sitä ennen.
4. Ei niitä lapsenlapsia___ pääse näkemään ku te ette oo vielä___ niitä tehneet.

[Siskonpeti K2, J2: Valta](#) 20:16-23:26

5. Pirä ny hauskaa sitte. Hääpäivä___.
6. Tukkas___ on miten sattuu.
7. Eiks täällä vielä___ nukuta?
8. Ihanaa, vihdoin___!
9. - Ne___ nukkuu. - No ei ne enää nuku. Sun vaimos kolautti autonoven niin kovaa. Ne___ heräs siihen heti. Millo___ tuutte takas?
10. Oota___ nyt.
11. No missä___ ootte?
12. Lapset___ on vaan hetken pieniä. Se___ on hyvä muistaa.

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 1:52-4:39

13. Vuosien saatossa. Ei___ ne vastenmieliset piirteet sillä tavalla heti lävähdä.
14. Yhtäkkiä sitä katsoo omaa kumppania ja miettii, että herrajestas miten se on___ niin vastenmielinen.
15. Teit___ sinä___ Anna suhteen alkuvaiheessa virheen, että sanoit kumppanillesi että rakastat häntä sellaisena kuin hän on?
16. Luulisi, että hän itse___ kärsii tuollaisesta vastenmielisyydestä.
17. Niin, varmaan että.. On___ siitä ystävät___ jo huomautellut.
18. Entä___ Antti? Miltä tää sinusta kuulostaa? - On___ tossa aika paljon... - Paljon asiaa.

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 6:16-8:40

19. Olen, että en ihan malttaisi odottaa___.
20. Siis ei___... Miten susta on tehty noin ihanan näköinen?
21. Antti! Tää___ on uskomatonta!
22. Näin. Kannattaa aina miettiä, ovat___ oman rakkaan tavat vastenmielisiä vai sitten___ sitä tuttua ja turvallista arkea.

4.3 Tässä onkin kaikenlaista

Tässä tehtävässä tarkoitus on pohtia liitepartikkeleiden *-kin* ja *-kAAn* erilaisia merkityksiä. Käyttöesimerkit otetaan tehtävistä 4.1 ja 4.2 ja keskustellaan lauseiden merkityksistä sekä liitepartikkeleiden *-kin* ja *-kAAn* tuomista merkityksistä.

Sarjan kohtaukset katsotaan uudelleen yhdessä ja video pysähdytään seuraavissa kohdissa niin, että opiskelijat kuuntelevat fraasin ja sitten pohtivat sen merkitystä.

★ *Helpompi versio:* vastausten vaihtoehdot voi esittää suullisesti, näyttää näytöllä tai muokata tietovisa-tyyppiseksi (esim. Kahoot-peli).

★ ★ *Haastavampi versio:* opiskelijat esittävät omat tulkintansa ilman valmiiksi annettuja vaihtoehtoja.

[Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) 6:35 – 7:58

1. Mua nykyään ärsyttää koirapiireissä ja koko yhteiskunnassakin sellanen nuoruuden palvonta.

- a) Puhuja lisää toisen asian
- b) Puhuja muistuttaa tosiasian

2. Ei ihmisillekään tulla sanomaan, että jos ei jaksakaan tehdä kyykkyhypyjä...

- a) Puhuja lisää toisen esimerkin (=ei myöskään ihmisille)
- b) Puhuja korostaa omaa mielipidettä esimerkillä

3. Me lähdetäänkin [lähetäänkin] tästä jo kehään.

- a) Puhuja ilmaisee olevansa samaa mieltä keskustelukumppanin kanssa
- b) Puhuja ilmaisee lähtevänsä riippumatta keskustelukumppanin suostumuksesta

[Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) 16:24-16:54

4. Voi ku sä oot kiva. Ihan kamala. Milloinkohan tekin erootte?

- a) Puhujan sanoista voi päätellä, että hänen mielestä myös tämä pariskunta joskus eroaa
- b) Puhuja antaa esimerkin juuri sanotun puolesta

5. Ei niitä lapsenlapsiakaan pääse näkemään ku te ette oo vieläkään niitä tehneet.

- a) Puhuja ei pääse näkemään lastenlasten lisäksi muita sukulaisia
- b) Puhuja korostaa, että hän ei edes pääse näkemään lapsenlapsiaan

[Siskonpeti K2, J2: Valta](#) 20:16-20:55

6. Pirä ny hauskaa sitte. Hääpäiväkin.

- a) Puhuja korostaa, että on tärkeää pitää hauskaa, koska on hääpäivä
- b) Puhuja lisää, että hauska ilta on myös hääpäivä

7. Tukkaskin on miten sattuu.

- a) Puhuja on yllättynyt, että poikansa tukka ei ole siistitty
- b) Puhuja tuomitsee poikaansa muun muassa siitä, miltä hän näyttää

b) Kumppanin vastenmielisyys tulee yllätyksenä puhujalle

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 1:52-4:39

8. Yhtäkkiä sitä katsoo omaa kumppania ja miettii, että herrajestas miten se onkin niin vastenmielinen.

a) Puhuja vahvistaa ennako-odotuksia kumppanin vastenmielisyydestä

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 6:16-8:40

9. Olen, että en ihan maltaisi odottaakaan.

a) Puhuja vahvistaa keskustelukumppanin sanoman
b) Puhuja on muuttanut mieltä

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

💡 Seuraavissa käyttöesimerkeissä *-kin/-kAAn* partikkeli liittyy pikkusanaan (toiseen partikkeliin) ja vahvistaa sen isäntäpartikkelin perusmerkitystä. Tällaisia tapauksia ei ole tarkoitus käydä läpi, mutta niiden avulla voi valaista liitepartikkeleiden polaarisuutta esim. pyytämällä opiskelijat tekemään positiivisista lauseista negatiivisen ja päinvastoin.

[Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) 16:24-16:54

- Et todellakaan heitä! Et varmana heitä. Todellakaan.
- Ei niitä lapsenlapsiakaan pääse näkemään ku te ette oo vieläkään niitä tehneet.

[Siskonpeti K2, J2: Valta](#) 20:16-20:55

- Eiks täällä vieläkään nukuta?
- Ihanaa, vihdoinkin!

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 6:16-8:40

- Näin. Kannattaa aina miettii, ovatko oman rakkaan tavat vastenmielisiä vai sittenkin sitä tuttua ja turvallista arkea.

4.4 Tämäkin ja tuokin

Vasemmassa sarakkeessa ovat käyttöesimerkit tehtävästä 4.2, oikeassa sarakkeessa ovat muut esimerkit, suurin osa on otettu liitteestä 2 (Tiivistelmä liitepartikkeleiden käytöstä ja merkityksistä). Opiskelijat yhdistävät lauseet, joissa liitepartikkelin avulla välitetään samankaltaista merkitystä ja liitepartikkelia on käytetty samankaltaisella tavalla.

Keskustelkaa lauseiden merkityksistä sekä liitepartikkelin tehtävistä niissä.

1. Mua nykyään ärsyttää koirapiireissä ja koko yhteiskunnassakin sellanen nuoruuden palvonta.
 - a. Hei, ostakaakin suklaakakku eikä mansikkakakku.
2. Ei ihmisillekään tulla sanomaan, että jos ei jaksakaan enää tehdä kyykyhyppyjä...
 - b. Marco on erittäin pätevä viiniasiantuntija. Hän on käynyt viinikoulunkin Ranskassa.
3. Me lähdetäänkin tästä jo kehään.
 - c. En välitä sun rahoista enkä lahjoistakaan.
4. Voi ku sä oot kiva. Ihan kamala. Milloinkohan tekikin erootte?
 - d. En mä kestä sitä Juhoa. Määräileekin aina muita.
5. Pirä ny hauskaa sitte. Hääpäiväkin.
 - e. Mäkin haluun!
6. Yhtäkkiä sitä katsoo omaa kumppania ja miettii, että herrajestas miten se onkin niin vastenmielinen.
 - f. – Kun työpäivä alkaa vasta kymppiltä, ei se maanantai tunnu niin pahalta. – Ei tunnukaan.
7. – Oletko sä valmis ottamaan vastaan uudistuneen Antin? – Olen, en ihan malttaisi odottaakaan.
 - g. Hei, mulla oli varaus huomenna kahdelta, mutta valitettavasti en pääsekään.

**RATKAISUT:
1c, 2d, 3a, 4e, 5b, 6g, 7f**

4.5 Tässä on tekemistäkin

Opiskelijat keksivät omat lauseet liitepartikkeleiden *-kin* ja *-kAAn* kanssa ohjeiden mukaan.

1. Valitat kaverille kahdesta asiasta, jotka ärsyttävät sinua esim. sinun työssäsi

vinkki: sen sijaan, että käytät sanoja myös(kin) tai myös(kään), käytä -kin tai -kAAn partikkelia. Liitepartikkeli liittyy vain toiseen sinua ärsyttävään asiaan, joka on ilmaistu demonstratiivipronominilla tai substantiivoilla

2. Olet perheillallisella ja keskustelunaiheena on terveellinen ruokavalio. Kerro oma mielipiteesi aiheesta.

vinkki: aloita perustelu sanomasi puolesta lauseella, jossa -kin tai -kAAn liittyy ensimmäiseen sanaan

3. Olit aluksi vakuuttunut, että et halua osallistua maratonille, mutta ystäväsi innostus saa sinut harkitsemaan uudelleen. Kerro kaverille, että olet muuttanut mieltäsi.

vinkki: käytä -kin tai -kAAn liitepartikkelia liitettynä verbiin

4. Olet keskustelemassa kollegan kanssa työvastuun jakamisesta. Et ole tyytyväinen siihen, kuinka paljon vastuuta itselläsi on verrattuna muihin.

vinkki: käytä -kin tai -kAAn partikkelia liitettynä nominiin

5. Olet puhunut pitkäkestoisen kumppanisi kanssa samasta asiasta (esim. lasten hankkimisesta tai omistusasunnon ostamisesta) monta kertaa ja ajattelit, että olette tästä kysymyksestä samalla aaltopituudella. Eilen kumppani yhtäkkiä ilmoitti olevansa toista mieltä asiasta. Valita kaverillesi siitä.

vinkki: käytä -kin tai -kAAn partikkelia liitettynä verbiin

6. Kaverisi kertoo mielipiteensä esim. jostakin elokuvasta tai kirjasta. Olet samaa mieltä.

vinkki: käytä -kin tai -kAAn partikkelia liitettynä verbiin tai kieltoverbiin

5 Liitepartikkeli *-hAn*

5.1 Missähän se on?

Liikkeelle lähdetään tehtävässä 4.2 mainituista käyttöesimerkeistä. Tämän tehtävän tarkoitus on kiinnittää opiskelijoiden huomiota lähinnä liitepartikkelin *-hAn* sijoittumiseen, mutta samalla aloitetaan jo sen merkitysten kartoittamista, jota jatketaan seuraavissa tehtävissä.

Tarvittaessa voi katsoa kohdat uudestaan. Keskustele opiskelijoiden kanssa, mitä he huomaavat liitepartikkelin *-hAn* sijoittumisesta (*lauseen ensimmäisessä sanassa, voi liittyä muun muassa kysymyssanaan sekä nominiin; seuraavasta tehtävästä löytyy myös verbiin liitettynä*) sekä mitä mahdollisia merkityksiä se voi välittää (*esimerkissä 1: retorinen kysymys tai ihmettelemistä, esimerkeissä 2-4: huomautus tai faktan muistutus, esimerkissä 5: selitys tai perustelu, esimerkissä 6-7: hämmästyminen tai yllätys*).

[Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) 16:05-17:02

1. Voi ku sä oot kiva. Ihan kamala. Milloinkohan han tekin erootte?

[Siskonpeti K2, J2: Valta](#) 20:16-23:26

2. – Nehän nukkuu. – No ei ne enää nuku. Sun vaimos kolautti autonoven niin kovaa. Nehän heräs siihen heti.
3. Lapsethan on vaan hetken pieniä. Sehän on hyvä muistaa.

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 1:52-4:39

4. Vuosien saatossa. Eihän ne vastenmieliset piirteet sillä tavalla heti lävähdä.
5. Niin, varmaan että.. Onhan siitä ystävätkin jo huomautellut.
6. Entäpä Antti? Miltä tää sinusta kuulostaa? – Onhan tossa aika paljon... – Paljon asiaa.

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 6:16-8:40

7. Antti! Täähän on uskomatonta!

5.2 Sehän on selvä

Tässä tehtävässä hahmotetaan liitepartikkelin *-hAn* erilaisia käyttötapoja. Samalla opiskelijat laajentavat ymmärrystään muiden liitepartikkeleiden käytöstä (*-pA* ja *-kin/-kAAAn*): näistäkin voi keskustella, mikäli jää aikaa.

Opiskelijat katsovat kolme *Siskonpeti*-sarjan kohtaa ja täydentävät aukot kuulemansa mukaan.

[Siskonpeti K2, J5: Kulttuuri](#) 12:15-14:14

1. Kukapa muukaan teitä voisi löytää kuin juuri te toisenne?
2. Sitähän ei toinen ihminen voi ollenkaan ymmärtää, että mikä on se voima, mikä kahta ihmistä pitää yhdessä.
3. Esimerkiksi uskonnostahan moni voisi ajatella, että ei voi tulla toimeen.
4. No, Ishmirhän ei ota ollenkaan! Mutta.. Otetaan me muut.

[Siskonpeti K1, J1: Keho](#) 5:01-6:05

5. Mä oon liian miehekäs. (...) Ja tosi lihaksikas. (...) Oon sunkin mielestä? Kiitos, Pirjo, tästä tuesta.
6. Ethän sä oo siis mikään mies. Että.. Onhan sulla... no rinnat.
7. Siis mullahan oli nuorena aivan ihanat rinnat.

[Siskonpeti K1, J1: Keho](#) 8:54-9:43

8. Eihän se ole normaalia, että liha liikkuu eri suuntaan kuin luusto.

9. Eihän afrikkalaisilla lapsilla ole diabetestä.
10. Eihän se ole ilmiö siellä ollenkaan.

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 13:52-15:02

11. Morsiamelle on ihan älytön paine, että onnistuuhan tässä hänen elämänsä ainoassa merkittävässä päivässä.
12. Oiskohanhan tässä niin nyt vaan se, et sua ei oo kosittu?
13. Pitäiskö hautajaisetkin järjestää ihan spontaanisti?
14. Jaahaa? – Voihan se olla, ettei ole aito tunne läsnä.

[Siskonpeti K2, J8: Kilpailu](#) 17:25-17:57

15. Mä näin et joillain on punaset. Eihän se oo yhtään kiva.
16. Hyvin se menee se matsi. Ketäs vastaan meillä olikaan se seuraava matsi?
17. Niin sehän olikin italialaisia vastaan.

Opiskelijat lukevat kirjoittamansa ääneen ja vastaukset tarkistetaan yhdessä. Lauseet voi näyttää myös taululla (tai näytöllä), jotta esim. vokaaliharmonia (*-han/-hän, -kaan/-kään, -pa/-pä*) olisi kunnossa.

5.2 Sehän on selvä

  Katso alla mainitut Siskonpeti-sarjan kohdat ja täydennä aukot kuulemasi mukaan.

[Siskonpeti K2, j5: Kulttuuri](#) 12:15-14:14

1. Kuka___ muu___ teitä voisi löytää kuin juuri te toiseenne?
2. Sitä___ ei toinen ihminen voi ollenkaan ymmärtää, että mikä on se voima, mikä kahta ihmistä pitää yhdessä.
3. Esimerkiksi uskonnosta___ moni voisi ajatella, että ei voi tulla toimeen.
4. No, Ishmir___ ei ota ollenkaan! Mutta.. Otetaan me muut.

[Siskonpeti K1, J1: Keho](#) 5:01-6:05

5. Mä oon liian miehekäs. (...) Ja tosi lihaksikas. (...) Oon sun___ mielestä? Kiitos, Pirjo, tästä tuesta.
6. Et___ sä oo siis mikään mies. Että... On___ sulla... no rinnat.
7. Siis mulla___ oli nuorena aivan ihanat rinnat.

[Siskonpeti K1, J1: Keho](#) 8:54-9:43

8. Ei___ se ole normaalia, että liha liikkuu eri suuntaan kuin luusto.
9. Ei___ afrikkalaisilla lapsilla ole diabetestä.
10. Ei___ se ole ilmiö siellä ollenkaan.

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 13:52-15:02

11. Morsiamelle on ihan älytön paine, että onnistuu___ tässä hänen elämänsä ainoassa merkittävässä päivässä.
12. Oisko___ tässä niin nyt vaan se, et sua ei oo kosittu?
13. Pitäiskö hautajaiset___ järjestää ihan spontaanisti?
14. Jaahaa? - Voi___ se olla, ettei ole aito tunne läsnä.

[Siskonpeti K2, J8: Kilpailu](#) 17:25-17:57

18. Mä näin et joillain on punaset. Ei___ se oo yhtään kiva.
19. Hyvin se menee se matsi. Ketä___ vastaan meillä oli___ se seuraava matsi?
20. Niin se___oli___ italialaisia vastaan.

5.3 Eihän minun ole pakko taas arvata?

Tässä tehtävässä tarkoitus on pohtia liitepartikkelin *-hAn* erilaisia merkityksiä. Käytösesimerkit otetaan tehtävistä 5.1 ja 5.2 ja keskustellaan lauseiden merkityksistä sekä liitepartikkelin *-hAn* tuomista merkityksistä.

Sarjan kohtaukset katsotaan uudelleen yhdessä ja video pysähdytään seuraavissa kohdissa niin, että opiskelijat kuuntelevat fraasin ja sitten pohtivat sen merkitystä.

★ *Helpompi versio*: vastausten vaihtoehdot voi esittää suullisesti, näyttää näytöllä tai muokata tietovisa-tyyppiseksi (esim. Kahoot-peli).

★ ★ *Haastavampi versio*: opiskelijat esittävät omat tulkintansa ilman valmiiksi annettuja vaihtoehtoja.

[Siskonpeti K2, J5: Kulttuuri](#) 12:15-14:14

1. Sitähän ei toinen ihminen voi ollenkaan ymmärtää, että mikä on se voima, mikä kahta ihmistä pitää yhdessä.
 - a. Puhuja selittää edellistä sanomaa
 - b. Puhuja on yllättynyt
2. Esimerkiksi uskonnostahan moni voisi ajatella, että ei voi tulla toimeen.
 - a. Puhuja esittää uutta tietoa
 - b. Puhuja vetoaa yhteiseen tietoon
3. No, Ishmirhän ei ota ollenkaan! Mutta.. Otetaan me muut.
 - a. Puhuja toteaa kaikille kuuntelijoille tutun tiedon
 - b. Puhuja esittää äkkiseltään tulleen oivalluksen

[Siskonpeti K1, J1: Keho](#) 5:01-6:05

4. Ethän sä oo siis mikään mies. Että.. Onhan sulla... no rinnat.
 - a. Puhuja on samaa mieltä toisen kanssa
 - b. Puhuja on eri mieltä toisen kanssa
5. Siis mullahan oli nuorena aivan ihanat rinnat.
 - a. Puhuja on hämmästynyt
 - b. Puhuja kertoo faktan itsestään

[Siskonpeti K1, J1: Keho](#) 8:54-9:43

6. Eihän se ole normaalia, että liha liikkuu eri suuntaan kuin luusto. Eihän afrikkalaisilla lapsilla ole diabetestä. Eihän se ole ilmiö siellä ollenkaan.
 - a. Puhuja toteaa tosiasiat
 - b. Puhuja ilmaisee erimielisyyttä kohteliaasti

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 13:52-15:02

7. Morsiamelle on ihan älytön paine, että onnistuuhan tässä hänen elämänsä ainoassa merkittävässä päivässä.
- Puhuja selittää edellistä kohtaa
 - Puhuja ilmaisee olevansa eri mieltä
8. Oiskohan tässä niin nyt vaan se, et sua ei oo kosittu?
- Tämä on epävarmuutta ilmaiseva kysymys
 - Tämä on kohtelias kysymys, jonka avulla puhuja ilmaisee erimielisyyttä
9. Jaahaa? – Voihan se olla, ettei ole aito tunne läsnä.
- Puhuja muistuttaa faktan
 - Puhuja antaa periksi, vaikka oli eri mieltä

[Siskonpeti K2, J8: Kilpailu](#) 17:25-17:57

10. Mä näin et joillain on punaset. Eihän se oo yhtään kiva.
- Puhuja toteaa yleisen mielipiteen todeksi
 - Puhuja on eri mieltä
11. Hyvin se menee se matsi. Ketäs vain vastaan meillä olikaan se seuraava matsi? Niin sehän olikin italialaisia vastaan.
- Puhuja antaa periksi, vaikka on eri mieltä
 - Puhuja muistaa faktan

1a, 2b, 3a, 4b, 5b, 6a, 7a, 8b, 9b, 10a, 11b

RATKAISUT:

5.4 Olisikohan tässä pareja?

Vasemmassa sarakkeessa ovat käyttöesimerkit tehtävistä 5.1 ja 5.2, oikeassa sarakkeessa ovat muut esimerkit, suurin osa on otettu liitteestä 2 (Tiivistelmä liitepartikkeleiden käytöstä ja merkityksistä). Opiskelijat yhdistävät lauseet, joissa liitepartikkelin avulla välitetään samankaltaista merkitystä ja liitepartikkeliä on käytetty samankaltaisella tavalla.

Keskustelkaa lauseiden merkityksistä sekä liitepartikkelin tehtävistä niistä.

1. Voi ku sä oot kiva. Ihan kamala. Milloinkohan tekin erootte?

2. Lapsethan on vaan hetken pieniä. Sehän on hyvä muistaa.

3. Sitähän ei toinen ihminen voi ollenkaan ymmärtää, että mikä on se voima, mikä kahta ihmistä pitää yhdessä.

4. Eihän afrikkalaisilla lapsilla ole diabetestä. Eihän se ole ilmiö siellä ollenkaan.

5. Ethän sä oo siis mikään mies. Että.. Onhan sulla... no rinnat.

6. Jaahaa? – Voihan se olla, ettei ole aito tunne läsnä.

7. Oiskohan tässä niin nyt vaan se, et sua ei oo kosittu?

a) Mehän ostettiin noi liput jo viime vuonna.

b) Suomihan on hyvinvointivaltio.

c) Pitäisköhän teidän hankkia oma elämä?

d) No joo, onhan noissa eroa.

e) En mä viitsi nyt lähteä ulos, siellähän nyt sataa kaatamalla.

f) Mä oon niin tyhmä, en ymmärrä tässä mitään. – Ethän ole tyhmä!

g) Mistähän se johtuu?

RATKAISUT:
1g, 2a, 3e, 4b, 5f, 6d, 7c

5.5 Onhan tässä tekemistä

Opiskelijat keksivät omat lauseet liitepartikkelin *-hAn* kanssa ohjeiden mukaan.

1. Olet juuri sanonut ystävällesi, että päätit vaihtaa työpaikkaa. Toisessa lauseessa kerrot päätöksesi taustalla olevat syyt ja tunteet.
vinkki: käytä -hAn partikkelia liitettynä ensimmäiseen sanaan: verbiin tai pronominiin
2. Keskustelet perheenjäsenten kanssa siitä, kuinka tärkeää on syödä yhdessä illallista. Haluat tuoda esiin, että yhteiset ateriat ovat tärkeitä perhesuhteiden vahvistamiseksi.
vinkki: käytä -hAn partikkelia liitettynä ensimmäiseen sanaan: verbiin tai pronominiin
3. Olet ravintolassa kaverien kanssa. Yksi ystäväsi jättää oliivit syömättä, koska hänellä on allergia, josta oli puhetta teidän edellisellä tapaamisellanne. Toinen ystävä ei ilmeisesti muista tätä, koska ihmettelee toisen kaverin jättäneen oliivit reunalle. Muistuta hänelle ystävän allergiasta.
vinkki: käytä -hAn partikkelia liitettynä ensimmäiseen sanaan: verbiin tai pronominiin
4. Kaverisi on hyvin järkyttynyt juuri saamastaan tukan leikkauksesta. Hän ei tykkää siitä ollenkaan ja on tosi vihainen kampaajalle. Olet kuitenkin sitä mieltä, että uusi tukka sopii hänelle tosi hyvin ja että kampaaja on tehnyt hyvän työn. Kerro sinun mielipiteesi kaverillesi.
vinkki: käytä -hAn partikkelia liitettynä negatiiviseen verbiin
5. Menet lenkille tutun kanssa. Kun olette juosseet pari kilometriä, kaveria alkaa hengästyttää, mutta sinusta juoksu tuntuu aivan liian kevyeltä. Tuttusi ihmettelee, miten jaksat juosta noin pitkään. Kerrot kaverille, että olet käynyt lenkillä säännöllisesti jo kymmenen vuotta.
vinkki: käytä -hAn partikkelia liitettynä ensimmäiseen sanaan: verbiin tai pronominiin
6. Riitelet puolittutusi kanssa terveellisistä elämäntavoista. Hän ei ymmärrä, miksi hän ei voi laihtua, mutta keskustelussa käy ilmi, ettei hän oikein harrasta mitään liikuntaa, kulkee vain autolla ja syö paljon epäterveellistä ruokaa. Kerro hänelle, mitä tavallisesti ei tehdä, kun halutaan laihtua.
vinkki: käytä -hAn partikkelia liitettynä negatiiviseen verbiin
7. Olet perheillallisella, ja keskustelu kääntyy siihen, miksi et ole vielä hankkinut autoa, vaikka useimmat sukulaisesi ajattelevat sen olevan välttämätöntä. Haluat kohteliaasti ilmaista, että et näe autoa niin välttämättömänä itsellesi.
vinkki: käytä -hAn partikkelia osana retorista kysymystä
8. Keskustelet ystävän kanssa siitä, onko perinteinen koulutusjärjestelmä ainoa tie menestykseen elämässä. Vaikka olet vahvasti sitä mieltä, että muitakin polkuja on, ystäväsi näkemykset alkavat vaikuttaa sinuun.
vinkki: aloita lausumasi verbillä ja käytä -hAn partikkelia liitettynä ensimmäiseen sanaan

6 Liitepartikkeli -kA

6.1 Eikä! Skumppa vs. samppanja

Tässä tehtävässä hahmotetaan liitepartikkelin -kA käyttötapoja.

Opiskelijat katsovat *Siskonpeti*-sarjan kohdan ja täydentävät aukot kuulemansa mukaan.

[Siskonpeti K1, J10: Suomalainen nainen](#) 2:41-3:22

1. Samppanja kans on kuohuviiniä, mutta se on.. Se siis tulee Champagnen maakunnasta. Mitä? - No eikä ole.
2. Miten niin? - No eikä ole.
3. No, on on on. - Eikä ole.

Kysy opiskelijoilta, minkä liitepartikkelin he ovat kuulleet tässä kohdassa. Keskustelkaa, mitä sen avulla puhuja tekee (*ilmaisee erimielisyyttä, epäilystä toisen sanoman kohtaan, esittää vastaväitettä*).

Kysy myös, mistä käyttöyhteyksistä liitepartikkeli -kA on ennestään tuttu (*epäuskoa/yllättyneisyyttä ilmaiseva huudahdus "Eikä!"*; -kA liitekonjunktiona "En sanonut enkä kirjoittanut"). Tämän oppimateriaalin puitteissa ei käydä läpi liitepartikkelin -kA käyttöä liitekonjunktiona, mutta tarpeen mukaan sitä voi katsella erikseen.

6.1 Skumppa vs. samppanja

  Katso Siskonpeti-sarjan kohta ja täydennä aukot kuulemasi mukaan.

[Siskonpeti K1, J10: Suomalainen nainen](#) 2:41-3:22

1. Samppanja kans on kuohuviiniä, mutta se on.. Se siis tulee Champagnen maakunnasta. Mitä? - No ei___ ole.
2. Miten niin? - No ei___ ole.
3. No, on on on. - Ei___ ole.

6.2 Enkä tee!

Keksi vastaukset, joissa ilmaiset erimielisyyttä liitepartikkelin *-kA* avulla, joka liittyy kieltopartikkeliin.

4. Olette keskustelemassa erilaisista ruokavalioista ja niiden vaikutuksista terveyteen. Keskustelukumppanisi sanoo: "Hiilihydraatit ovat terveydelle haitallisia, niitä pitäisi välttää kokonaan." Vastaa hänelle.
5. Keskustelet kaverin kanssa uudesta elokuvasta, jonka te molemmat olette nähneet. Elokuvan loppu oli ristiriitainen. Kaverisi sanoo: "Se päähahmo oli vissiin jo niin kyllästynyt kaikkiin, että päätti muuttaa pois". Sinä kuitenkin ajattelet, että päähahmo tuli hulluksi ja päätyi psykiatriseen sairaalaan.
6. Luokassasi käydään keskustelua siitä, voiko koiria pitää lemmikkeinä kerrostaloissa. Yksi opiskelija väittää: "Kaikki koirarodut tarvitsevat aina paljon tilaa, joten ne eivät sovi kerrostaloon." Kumoa hänen väitteensä.
7. Vanhempasi syyttävät sinua siitä, että et ole siivonnut huonettasi, vaikka olit luvannut tehdä niin. "Sanoit, että siivoaisit huoneesi tänään, mutta se on edelleen sotkuinen." Sinä muistat asian toisin.
8. Olette ystäväsi kanssa sopineet tapaavanne kello 14, mutta hän ei ilmesty paikalle sovittuna aikana. Myöhemmin hän väittää, että kerroit tapaamisajankohdan väärin. "Sanoit, että tapaamme klo 15." Kumoa hänen väitteensä.

7 Liitepartikkeli -pA

7.1 Onpa kummaa!

Liikkeelle lähdetään tehtävissä 4.2 ja 5.2 mainituista käyttöesimerkeistä. Tässä vaiheessa tärkeintä on hahmottaa liitepartikkelin -pA sijoittuminen (*liittyy lauseen ensimmäiseen sanaan*). Keskustele opiskelijoiden kanssa myös siitä, mitä seuraavissa käytöyhteyksissä liitepartikkelin -pA avulla ilmaistaan (*esimerkki 1: puhuja esittää samantekeväisyyttä, "ei sitten tarvi nähä"; esimerkki 2: emfaattinen lausuma, retorinen kysymys; esimerkki 3: tuttavallinen kysymys*).

[Siskonpeti K2, J3: Kasvatus](#) 16:05-17:02

1. No, eipä tarvi sitä nähä, kun tää selkä tappaa mut sitä ennen.

[Siskonpeti K2, J5: Kulttuuri](#) 12:15-14:14

2. Kukapa muukaan teitä voisi löytää kuin juuri te toisenne?

[Siskonpeti K2, K9: Arki](#) 1:52-4:39

3. Entäpä Antti? Miltä tää sinusta kuulostaa? – Onhan tossa aika paljon... – Paljon asiaa.

7.2 Katotaanpa lisää!

Tässä tehtävässä hahmotetaan liitepartikkelin *-pa* erilaisia käyttötapoja. Samalla opiskelijat laajentavat ymmärrystään liitepartikkelin *-kin* käytöstä: näidenkin merkityksistä voi keskustella, mikäli jää aikaa.

Opiskelijat katsovat *Siskonpeti*-sarjan kohdan ja täydentävät aukot kuulemansa mukaan.

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 17:45-19:45

1. Peremmälle vaan. Täällä onkin kaikki valmista.
2. Onpa upeeta taas! Kyllä sä oot niin ylittänyt ittes.
3. Kattokapa lapset tota kakkua! Vau!
4. Minullapa on teille, miksei aikuisillekin, pieni yllätys!
5. Kukapa haluaa nähdä tuhman Kissimirri Hutikaisen keppihevossuoritusn?

Opiskelijat lukevat kirjoittamansa ääneen ja vastaukset tarkistetaan yhdessä.

7.2 Katotaanpa lisää!

  Katso Siskonpeti-sarjan kohta ja täydennä aukot kuulemasi mukaan.

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 17:45-19:45

1. Peremmälle vaan. Täällä on____ kaikki valmista.
2. On__ upeeta taas! Kyllä sä oot niin ylittänyt ittes.
3. Kattokaa____ lapset tota kakkua! Vau!
4. Minulla____ on teille, miksei aikuisille____, pieni yllätys!
5. Kuka____ haluaa nähdä tuhman Kissimirri Hutikaisen keppihevossHOW'n?

7.3 Mietipä vähän

Tässä tehtävässä tarkoitus on pohtia liitepartikkelin *-pA* erilaisia merkityksiä. Käytösesimerkit otetaan tehtävästä 7.2 ja keskustellaan lauseiden merkityksistä sekä liitepartikkelin *-pA* tuomista merkityksistä.

Sarjan kohtaukset katsotaan uudelleen yhdessä ja video pysähdytään seuraavissa kohdissa niin, että opiskelijat kuuntelevat fraasin ja sitten pohtivat sen merkitystä.

★ *Helpompi versio*: vastausten vaihtoehdot voi esittää suullisesti, näyttää näytöllä tai muokata tietovisa-tyyppiseksi (esim. Kahoot-peli).

★ ★ *Haastavampi versio*: opiskelijat esittävät omat tulkintansa ilman valmiiksi annettuja vaihtoehtoja.

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 17:45-19:45

1. Onpa upeeta taas! Kyllä sä oot niin ylittänyt ittes.
 - a. Puhuja ihmettelee
 - b. Puhuja esittää vastaväitettä
2. Kattokaapa lapset tota kakkua! Vau!
 - a. Puhuja kehottaa tuttavallisesti katsomaan
 - b. Puhuja varoittaa lapsia katsomasta
3. Minullapa on teille, miksei aikuisillekin, pieni yllätys!
 - a. Puhuja esittää haasteen
 - b. Puhuja selostaa suunnitelmaansa
4. Kukapa haluaa nähdä tuhman Kissimirri Hutikaisen keppihevossuoritusn?
 - a. Puhuja ilmaisee samantekeväisyyttä
 - b. Puhuja esittää tuttavallisen kehotuksen

RATKAISUT:
1a, 2a, 3b, 4b

7.4 Etsikäpä parit

Vasemmassa sarakkeessa ovat käyttöesimerkit tehtävistä 5.1 ja 5.2, oikeassa sarakkeessa ovat muut esimerkit, suurin osa on otettu liitteestä 2 (Tiivistelmä liitepartikkeleiden käytöstä ja merkityksistä). Opiskelijat yhdistävät lauseet, joissa liitepartikkelin avulla välitetään samankaltaista merkitystä ja liitepartikkeliä on käytetty samankaltaisella tavalla.

Keskustelkaa lauseiden merkityksistä sekä liitepartikkelin tehtävistä niistä.

1. No, eipä tarvi sitä nähä, kun tää selkä tappaa mut sitä ennen.
 - a) Tekipä hyvää lähteä vihdoin ihmisten ilmoille.
2. Onpa upeeta taas! Kyllä sä oot niin ylittänyt ittes.
 - b) Etsinpä millä tahansa hakusanalla, ei löydy mitään relevanttia.
3. Kattokaapa lapset tota kakkua! Vau!
 - c) Tuupas testaamaan uutta versiota.
4. Minullapa on teille, miksei aikuisillekin, pieni yllätys!
 - d) Taidanpa tästä lähteä.

RATKAISUT:
1b, 2a, 3c, 4d

7.5 Oispa tekemistä

Opiskelijat keksivät omat lauseet liitepartikkelin *-pA* kanssa ohjeiden mukaan.

1) Katsot ystäväsi kanssa auringonlaskua rannalla, ja hetki on poikkeuksellisen kaunis. Kerro tästä.

vinkki: aloita lause verbillä ja käytä liitepartikkelia -pA, joka liittyy verbiin

2) Olette perheen kanssa retkellä luonnossa, ja huomaat harvinaisen linnun lähellä polkua. Kiinnitä perheesi huomiota siihen.

vinkki: aloita lause imperatiivi-verbillä ja käytä liitepartikkelia -pA, joka liittyy verbiin

3) Olet järjestämässä työpaikan virkistyspäivää ja olet päättänyt järjestää yllätysaktiviteetin, josta kukaan ei vielä tiedä. Aloita aktiviteetista kertominen niin, että aloituksesi herättää innostusta.

vinkki: aloita lause nominilla ja käytä liitepartikkelia -pA, joka liittyy nominiin

4) Olet vapaaehtoisena lastentapahtumassa, jossa on erilaisia esityksiä ja aktiviteetteja lapsille. Haluat innostaa lapsia osallistumaan seuraavaan esitykseen.

vinkki: aloita lause kysymyssanalla ja käytä liitepartikkelia -pA, joka liittyy kysymyssanaan

8 Liitepartikkeli -s

8.1 Mitäs mitäs

Tässä tehtävässä hahmotetaan liitepartikkelin -s erilaisia käyttötapoja. Samalla opiskelijat laajentavat ymmärrystään liitepartikkelin -kin/-kAAn käytöstä: sen merkityksistä eri käyttöyhteyksissä voi keskustella, mikäli jää aikaa.

Opiskelijat katsovat *Siskonpeti*-sarjan kohdan ja täydentävät aukot kuulemansa mukaan.

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 8:57-10:52

1. Missäs tota... meidän juhlakalu on?
2. Siis nää juhlat... Lakkikin on täällä.
3. No niin.. Otetaas meidän Annelle malja!
4. Ottakaas kahvia kaikki!
5. Nyt on kahvi kaadettuna täällä! Tulkaas ottamaan!
6. Jos mä kaadan tästä... Ai, sulla onkin jo. Sullakin on jo.

[Siskonpeti K2, K8: Kilpailu](#) 6:34-8:04

7. Huomenta. Mikäs tää on?
8. Prinsessakutsut. Tänne on vanhemmatkin tervetulleita.
9. Lisää vieraita. Kukaas sieltä tulee?
10. Kukaas sä olitkaan?

Opiskelijat lukevat kirjoittamansa ääneen ja vastaukset tarkistetaan yhdessä.

8.1 Mitäs mitäs

  Katso Siskonpeti-sarjan kohta ja täydennä aukot kuulemasi mukaan.

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 8:57-10:52

1. Missä___ tota... meidän juhlakalu on?
2. Siis nää juhlat... Lakki___ on täällä.
3. No niin... Otetaa___ meidän Annelle malja!
4. Ottakaa___ kahvia kaikki!
5. Nyt on kahvi kaadettuna täällä! Tulkaa___ ottamaan!
6. Jos mä kaadan tästä... Ai, sulla on___ jo. Sulla___ on jo.

[Siskonpeti K2, K9: Kilpailu](#) 6:34-8:04

7. Huomenta. Mikä___ tää on?
8. Prinsessakutsut. Tänne on vanhemmat___ tervetulleita.
9. Lisää vieraita. Kuka___ sieltä tulee?
10. Kuka___ sä olit___?

8.2 Katotaas

Tässä tehtävässä tarkoitus on pohtia liitepartikkelin -s merkityksiä. Käyttöesimerkit otetaan tehtävästä 8.1 ja keskustellaan lauseiden merkityksistä sekä liitepartikkelin -s tuomista merkityksistä.

Sarjan kohtaukset katsotaan uudelleen yhdessä ja video pysähdytään seuraavissa kohdissa niin, että opiskelijat kuuntelevat fraasin ja sitten pohtivat sen merkitystä.

★ *Helpompi versio*: vastausten vaihtoehdot voi esittää suullisesti, näyttää näytöllä tai muokata tietovisa-tyyppiseksi (esim. Kahoot-peli).

★ ★ *Haastavampi versio*: opiskelijat esittävät omat tulkintansa ilman valmiiksi annettuja vaihtoehtoja.

[Siskonpeti K2, J6: Juhla](#) 8:57-10:52

1. Missäs tota... meidän juhlakalu on?
 - a. Puhuja tiedustelee ("missä oikein meidän juhlakalu on?")
 - b. Puhuja tuomitsee ("hänen pitäisi olla paikalla")
 2. No niin.. Otetaas meidän Annelle malja!
 - a. Tämä on uhka
 - b. Tämä on tuttavallinen kehotus
 3. Ottakas kahvia kaikki!
 - a. Tämä on uhka
 - b. Tämä on tuttavallinen kehotus
 4. Nyt on kahvi kaadettuna täällä! Tulkas ottamaan!
- a. Tämä on uhka
 - b. Tämä on tuttavallinen kehotus
- [Siskonpeti K2, K9: Kilpailu](#) 6:34-8:04
5. Huomenta. Mikäs tää on?
 - a. Puhuja ihmettelee
 - b. Puhuja yrittää muistaa
 6. Lisää vieraita. Kukas sieltä tulee?
 - a. Puhuja ihmettelee
 - b. Puhuja kuulustelee
 7. Kukas sä olitkaan?
 - a. Puhuja kuulustelee
 - b. Puhuja yrittää muistaa

1a, 2b, 3b, 4b, 5a, 6a, 7b
RATKAISUT:

8.3 Onpas kivaa!

Opiskelijat keksivät omat lauseet liitepartikkelin -s kanssa ohjeiden mukaan.

1. Olette ryhmäretkellä luonnossa ja huomaat, ettei yksi ystäväsi ole mukana. Haluat tiedustella ryhmältä, missä hän mahtaa olla.
vinkki: käytä liitepartikkelia -s, joka liittyy kysymyssanaan tai kysymysverbiin
2. Olet juuri valmistanut aamupalan perheellesi ja haluat, että kaikki tulevat syömään ennen kuin ruoka jäähtyy.
vinkki: käytä liitepartikkelia -s liitettynä imperatiiviverbiin
3. Olette lähdössä ystäväporukalla ulos viettämään iltaa. Yksi ystävästä ehdottaa, että ottaisitte ryhmäkuvan ennen lähtöä.
vinkki: käytä liitepartikkelia -s liitettynä imperatiiviverbiin tai passiiviverbiin
4. Työpaikallasi on juuri saatu päätökseen suuri projekti, ja tiimisi jäsenet ovat kokoontuneet keskustelemaan projektin tuloksista. Haluat rohkaista kaikkia jakamaan omat näkemyksensä.
vinkki: käytä liitepartikkelia -s liitettynä imperatiiviverbiin tai passiiviverbiin
5. Näet tapahtumassa tutut kasvot, mutta et muista satavarmasti, kuka tuo henkilö. Menet kysymään hänen nimensä.
vinkki: käytä liitepartikkelia -s liitettynä kysymyssanaan + käytä liitepartikkelia -kAAn liitettynä verbiin

9 Kertaustehtäviä

9.1 Eihän tässä mitään eroa oo?

Tässä tehtävässä kootaan kaikki liitepartikkelit yhteen ja katsotaan, kuinka eri liitepartikkeleiden käyttö muuttaa lauseen/sanomien merkitystä. Samalla katsotaan myös, voiko samaa merkitystä välittää eri liitepartikkeleiden avulla.

Tässä tehtävässä on käytetty edellisten tehtävien alkuperäisiä käyttöesimerkkejä, joiden vaihtoehdoksi tarjotaan sama lausuma toisten liitepartikkeleiden kanssa.

Opiskelijat lukevat lauseet pareittain ja keskustelevat lauseparien merkityseroista.

Keskustele opiskelijoiden kanssa heidän havainnoistaan

💡 Joissakin lausepareissa merkitysero on suuri, joissakin varsinaista eroa ei ole. Joskus on mahdollista, että lause saa useamman erilaisen merkityksen liitepartikkelista.

1	Öö... Tota siis, tämän <u>kö</u> ?	Öö... Tota siis, tämän <u>kin</u> ?
2	Jukka, tuut <u>ko</u> käymään?	Jukka, tuuth <u>an</u> käymään?
3	Pepih <u>än</u> asuu nykyään isällään.	Pepi <u>kin</u> asuu nykyään isällään.
4	Milloin <u>kohan</u> tek <u>in</u> erootte?	Milloin <u>kas</u> tek <u>in</u> erootte?
5	No, eip <u>ä</u> tarvi sitä nähä, kun tää selkä tappaa mut sitä ennen.	No, eip <u>äs</u> tarvi sitä nähä, kun tää selkä tappaa mut sitä ennen.
6	Miss <u>ä</u> ootte?	Miss <u>ähän</u> ootte?
7	Kukap <u>a</u> muu <u>kaan</u> teitä voisi löytää kuin juuri te toisenne?	Kukah <u>an</u> muu teitä voisi löytää kuin juuri te toisenne?
8	Sit <u>ähän</u> ei toinen ihminen voi ollenkaan ymmärtää.	Sit <u>äkään</u> ei toinen ihminen voi ollenkaan ymmärtää.
9	Eth <u>än</u> sä oo mikään mies.	Etk <u>ä</u> sä oo mikään mies.
10	Onh <u>an</u> sulla rinnat.	Onp <u>as</u> sulla rinnat.
11	Eih <u>än</u> afrikkalaisilla lapsilla ole diabetestä.	Eip <u>ä</u> afrikkalaisilla lapsilla ole diabetestä.

12	Pitäiskö hautajaiset <u>kin</u> järjestää ihan spontaanisti?	Pitäiskö hautajaiset järjestää <u>kin</u> ihan spontaanisti?
13	Samppanja kans on kuohuviiniä, mutta se tulee Champagnen maakunnasta. - No eik <u>ä</u> ole.	Samppanja kans on kuohuviiniä, mutta se tulee Champagnen maakunnasta. - No eip <u>ä</u> ole.
14	On <u>pa</u> upeeta!	On <u>han</u> upeeta!
15	Minull <u>pa</u> on teille pieni yllätys!	Minull <u>ahan</u> on teille pieni yllätys!
16	Oteta <u>s</u> meidän Annelle malja!	Otetaan <u>pa</u> meidän Annelle malja!

9.2 Välillä järjestyksellä(kin) on(kin) väliä

Tässä tehtävässä on edellisten tehtävien käyttöesimerkit liitepartikkelin *-kin/-kAAn* kanssa. Vasemmalla on alkuperäinen lause *Siskonpeti*-sarjasta (joskus lyhennetty tai muokattu), oikealla on sama lause, mutta liitepartikkeli sijoittuu eri sanaan.

Anna opiskelijoille aikaa tutustua lausepareihin itsenäisesti, ja keskustelkaa sitten, miten lauseen merkitys muuttuu, kun liitepartikkeli *-kin/-kAAn* liittyy toiseen sanaan.

1	Mua nykyään ärsyttää koirapiireissä ja koko yhteiskunnassakin sellanen nuoruuden palvonta.	Muakin nykyään ärsyttää koirapiireissä ja koko yhteiskunnassa sellanen nuoruuden palvonta.
2	Ei ihmisillekään tulla sanomaan, että jos ei jaksakaan enää tehdä kyykkyhyppyjä	Ei ihmisille tulla sanomaan, että jos ei jaksakaan enää tehdä kyykkyhyppyjäkään
3	Me lähdetäänkin tästä.	Me lähdetään tästäkin.
4	Mä oon liian miehekäs. (...) Ja tosi lihaksikas. (...) Oon sunkin mielestä? Kiitos, Pirjo, tästä tuesta.	Mä oon liian miehekäs. (...) Ja tosi lihaksikas. (...) Oonkin sun mielestä? Kiitos, Pirjo, tästä tuesta.
5	Peremmälle vaan. Täällä onkin kaikki valmista.	Peremmälle vaan. Täälläkin on kaikki valmista.
6	Minulla on yllätys aikuisillekin!	Minulla onkin yllätys aikuisille!
7	Lakkikin on täällä.	Lakki onkin täällä.
8	Jos mä kaadan tästä... Ai, sulla onkin jo.	Jos mä kaadan tästä... Ai, sullakin on jo.
9	Yhtäkkiä sitä katsoo omaa kumppania ja miettii, että herrajestas miten se onkin niin vastenmielinen.	Yhtäkkiä sitä katsoo omaa kumppania ja miettii, että herrajestas miten sekin on niin vastenmielinen.
10	Teitkö sinäkin Anna suhteen alkuvaiheessa virheen, että sanoit kumppanillesi että rakastat häntä sellaisena kuin hän on?	Teitkö sinä Anna suhteen alkuvaiheessakin virheen, että sanoit kumppanillesi että rakastat häntä sellaisena kuin hän on?
11	Luulisi, että hän itsekin kärsii tuollaisesta vastenmielisyydestä.	Luulisi, että hän itse kärsiikin tuollaisesta vastenmielisyydestä.
12	Niin, varmaan että.. Onhan siitä ystävätkin jo huomautellut.	Niin, varmaan että.. Onhan siitäkin ystävätkin jo huomautellut.

9.3 Oho, tässä onkin meemejä!

Ennakkovalmistautuminen: Siirrä meemikuvat alustalle, jolla pystyt lisäämään kuvia ja tekstiä sekä siirtämään niitä (esim. Miro). Peitä sana, johon liittyy liitepartikkeli, ja kirjoita sen päälle teksti, joka sisältää saman sanan ilman liitepartikkelia.

Meemit ovat avoimien Instagram-meemitilien julkaisut ja näin ollen ovat vapaasti saatavilla. Linkit julkaisuihin avautuvat niin Instagramin mobiilisovelluksessa kuin tietokoneen selaimessa (ei vaadi kirjautumista tai omaa Instagram-tiliä).

Tässä tehtävässä opiskelijat pohtivat, mikä liitepartikkeli sopii meemin tekstin saan.

Kerro opiskelijoille ennen tehtävää, että joskus useampikin vaihtoehto sopii ja että on mahdollista liittää kaksi liitepartikkelia peräkkäin. Opiskelijat ehdottavat sopivia liitepartikkeleita ja selittävät niiden tuoman merkityksen.

Tämän jälkeen opettaja siirtää sivulle vihreän tekstin ja näyttää meemin alkuperäisen tekstin. Vertailkaa meemien tekstejä opiskelijoiden ehdotuksiin ja pohtikaa meemin tekstissä käytetyn liitepartikkelin merkitystä.

2

“Onpas kaunis täys kuu tänä yönä!”

Instagram-tili @parimuuttujaa
https://www.instagram.com/p/Cu9blA_o2R8/

Meemin teksti:

Onpas kaunis täys kuu tänä yönä!

3

Meillä kaikilla on se yks kaveri joka sanoo:
“Ootas, teen vähän tilaa..”
kun olet hyppäämässä sen kyytiin...

Instagram-tili @parimuuttujaa <https://www.instagram.com/p/CsDtUN-oabG/>

Meemin teksti:

Meillä kaikilla on se yks kaveri joka sanoo: “Ootas, teen vähän tilaa..” kun olet hyppäämässä sen kyytiin...

4

Parturi: "Miltäs näyttää?"

Minä: "Joo täydelliset hiukset tuli"

Minä matkalla kotiin:

Instagram-tili @parimuuttujaa <https://www.instagram.com/p/Ch9ctvqjN0y/>

Meemin teksti:

Parturi: "Miltäs näyttää?"

Minä: "Joo täydelliset hiukset tuli"

Minä matkalla kotiin:

5

Instagram-tili @parimuuttujaa <https://www.instagram.com/p/Chrr8GRjEdR/>

Meemin teksti:

Aion nauttia tästä kesästä kunnolla
Heinäkuu
Elokuu
Olipahan hyvä kesä

6

Kun työs onkin paljon
vaativampaa kuin ajattelit

Instagram-tili @parimuuttujaa <https://www.instagram.com/p/Cfk9fsljhzx/>

Meemin teksti:

Kun työs onkin paljon vaativampaa kuin ajattelit

7

Kun heräät yöllä juomaan lasin vettä mutta hommat lähteekin aivan käsistä

Instagram-tili @parimuuttujaa https://www.instagram.com/p/CdK_I5xjYza/

Meemin teksti:

Kun heräät yöllä juomaan lasin vettä mutta hommat lähteekin kin aivan käsistä

Hän: Miettiiköhän se jotain toista?

Minä: Miksi kilistellessä sanotaan aina gin gin muttei koskaan tonic tonic?

Instagram-tili @vainkeskiluokkajutut <https://www.instagram.com/p/Cyx8Tt1IdEi/>

Meemin teksti:

Hän: Miettiiköhän se jotain toista?

Minä: Miksi kilistellessä sanotaan aina gin gin muttei koskaan tonic tonic?

9

Kun käyt purkamassa tuntojasi paikkakunnan puskaradioryhmään saatesanoilla "ylläpito voi poistaa" ja ne poistaakin sinut

Instagram-tili @vainkeskiluokkajatut <https://www.instagram.com/p/Cx8zCnmNJXW/>

Meemin teksti:

Kun käyt purkamassa tuntojasi paikkakunnan puskaradioryhmään saatesanoilla "ylläpito voi poistaa" ja ne poistaakin sinut

Huhuu

Onko siellä
kaiku?

Olipa pitkä päivä
töissä, mä oon
ihan naatti!

Hei, on tässä kuule
muillakin ollu vähän
rankkaa ku vaan sulla!

Instagram-tili @vainkeskiluokkajutut <https://www.instagram.com/p/Cuz0nMNIo08/>

Meemin teksti:

- Huhuu
- Huhuu Huhuu Huhuu
- Onko siellä kaiku?
- Onko siellä kaiku? ... siellä kaiku? ... kaiku?
- Olipa pitkä päivä töissä, mä oon ihan naatti!
- Hei, on tässä kuule muillakin ollu vähän rankkaa ku vaan sulla!

11

Minä toteamassa, että ”elämä on”, sen jälkeen kun kerroin traumaattisia tapahtumia elämässäni

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/C42kaGfLZUJ/>

Meemin teksti:

Minä toteamassa, että “elämä on”, sen jälkeen kun kerroin traumaattisia tapahtumia elämässäni
Mitäpä pienistä

12

Aikuiselämä on sitä, että kerrot muille kuinka väsynyt olet ja kuuntelet muiden kertomuksia siitä, kuinka väsyneitä hekin ovat

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/C4s0rEulwn/>

Meemin teksti:

Aikuiselämä on sitä, että kerrot muille kuinka väsynyt olet ja kuuntelet muiden kertomuksia siitä, kuinka väsyneitä hekin ovat

13

”Ettehän sitten aloita siellä juomista ilman mua!”

Me:

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/C2409U9LNAR/>

Meemin teksti:

”Ettehän sitten aloita siellä juomista ilman mua!”

Me:

Ei tietenkään!

14

Minä ruokakaupassa: Kauheat hinnat! Miten voi olla näin kallista? Jos näin jatkuu, niin ei riitä rahaa muuhun, kamalaa!

Minä baarissa: Otetaas vielä yhet! Meikä tarjoo!

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/C2CUx8yN-uG/>

Meemin teksti:

Minä ruokakaupassa: Kauheat hinnat! Miten voi olla näin kallista? Jos näin jatkuu, niin ei riitä rahaa muuhun, kamalaa!

Minä baarissa: Otetaas vielä yhet! Meikä tarjoo!

15

Minä löytäessäni laturini sen jälkeen, kun olin raivonnut kaikille ja syyttänyt heitä varkaudesta

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/CzOFqZVINGF/>

Meemin teksti:

Minä löytäessäni laturini sen jälkeen, kun olin raivonnut kaikille ja syyttänyt heitä varkaudesta

Hehe, ette ollutkaan varastanut sitä, mun moka sori

16

Minä: Mistäköhän nämä lisäkilot on tullu?
Myös minä 24/7:

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/Cy5IFvojKw/>

Meemin teksti:

Minä: Mistäköhän nämä lisäkilot on tullu?
Myös minä 24/7:

17

”Pitäisköhän nappaa pienet eväät tän lyhyen videon katselun ajaksi?”
Mun pienet eväät:

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/CxKuz4CoCN5/>

Meemin teksti:

Pitäisköhän nappaa pienet eväät tän lyhyen videon katselun ajaksi?”
Mun pienet eväät:

18

Kurkataampas nämä korvat! Voi ei...
Näyttää siltä, että vieläkin uskot pomosi
valheet siitä, että olet tärkeä työntekijä ja
palkkasi tulee nousemaan ihan just...

Instagram-tili @naistenfoorumi <https://www.instagram.com/p/CnRz3c2LcCZ/>

Meemin teksti:

Kurkataampas nämä korvat! Voi ei... Näyttää siltä, että vieläkin uskot pomosi valheet siitä, että olet tärkeä työntekijä ja palkkasi tulee nousemaan ihan just...

19

Olen jo aikuinen ja osaan mennä nukkumaan ajoissa, sillä tiedän, että jaksamiseen tarvitaan hyvät yöunet!

Myös minä kahdelta yöllä:

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/CpAvyQ1IAua/>

Meemin teksti:

Olen jo aikuinen ja osaan mennä nukkumaan ajoissa, sillä tiedän, että jaksamiseen tarvitaan hyvät yöunet!

Myös minä kahdelta yöllä:

Miltäköhän mun ala-asteen opettaja näyttää nyt? Stalkataanpas sen FB:tä!

20

”Oho, sähän olet ajoissa hereillä tänään!”
Minä, joka en ole vielä edes mennyt nukkumaan:

Instagram-tili @suomilife <https://www.instagram.com/p/CoEXwrJoSAV/>

Meemin teksti:

“Oho, sähän olet ajoissa hereillä tänään!”
Minä, joka en ole vielä edes mennyt nukkumaan:

9.4 Onkos tässä montakin niitä?

Tämän tehtävän tarkoitus on saada opiskelijat havainnoimaan, miten eri liitepartikkelit voivat yhdistyä samassa sanassa. Pyydä opiskelijoita ensin etsimään itse tällaisia esimerkkejä edellisistä tehtävistä ja muistakin konteksteista. Kysy, mitä liitepartikkeleiden yhtymiä he ovat löytäneet.

Opettajan avuksi alle on koottu edellisten tehtävien käyttöesimerkit, joissa esiintyy kaksi erilaista partikkelia samassa sanassa. Tavallisimmat liitepartikkeleiden yhtymät ovat *-kOhAn*, *-kOs*, *-pAhAn* ja *-pAs*.

1. Voi ku sä oot kiva. Ihan kamala. Milloinkohan tekin erootte?
2. Oiskohan tässä niin nyt vaan se, et sua ei oo kosittu?
3. Onpas kaunis täys kuu tänä yönä!
4. Olipahan hyvä kesä!
5. Miettiiköhän se jotain toista?
6. Mistäköhän nämä lisäkilot on tullu?
7. Pitäisköhän nappaa pienet eväät tän lyhyen videon kattelun ajaksi?
8. Kurkataampas nämä korvat!
9. Miltäköhän mun ala-asteen opettaja näyttää nyt?
10. Stalkataanpas sen FB:tä!

Pohtikaa yhdessä yhtymien merkityksiä. Tämä onnistuu parhaiten samankaltaisia tapauksia vertaillen (*yllä olevista lauseita voi päätellä, että -kOhAn esiintyy retorisisissa/ihmettelevissä kysymyksissä, -pAs tuttavallisissa kehotuksissa, -pAhAn emfaattisissa lausahduksissa, -kOs tuttavallisissa kysymyksissä*).

Pohtikaa myös, millaisissa vuorovaikutustilanteissa näitä voi kuulla ja käyttää. Miten liitepartikkeleiden yhtymät vaikuttavat lausuman tulkintaan? Muuttuuko tulkinta, jos sanaan liittyy vain yksi liitepartikkeli yhtymän sijaan?

9.5 Taasko?

Viimeiseksi tehtäväksi voi valita yhden seuraavista vaihtoehdoista saatavilla olevasta ajasta ja ryhmän mieltymyksistä riippuen.

1) **Meemitehdas:** peli, jossa opiskelijat keksivät omia meemejä.

Voi pelata esim. Makeitmeme.com -nettisivustolla: verkkopeli, jossa opiskelijat käyttävät kännykkää ja kirjoittavat tekstin kuviin. Tekstissä pitää esiintyä ainakin yksi liitepartikkeli. Pelin kierros sisältää yhden kuvan, johon kaikkien osallistujien pitää kirjoittaa meemiteksti. Tämän jälkeen kaikki osallistujat äänestävät toistensa tekemiä meemejä ja valitsevat parhaat.

2) **Taidegalleria:** opiskelijat valitsevat omien kännyköidensä kuvagalleriasta kuvat tai tekevät uudet kuvat opiskelukavereiden kanssa. Kuvissa pitää näkyä jokin vuorovaikutteinen tilanne (keskustelu kaverin, lasten, opettajan kanssa, ...). Opiskelijat keksivät ja kirjoittavat lyhyet dialogit muiden opiskelijoiden kuviin. Dialogeissa pitää esiintyä erilaisia liitepartikkeleita.

3) **Sketsisarjan käsikirjoittajat ja näyttelijät:** tarkoitus on käsikirjoittaa ja näytellä lyhyt kohtaus, joka esittää jotakin vuorovaikutteista tilannetta. (sama tehtävä kuin tehtävät 2.3 ja 2.4, mutta tällä kertaa valmiita fraaseja ei ole vaan opiskelijoiden täytyy käsikirjoittaa koko dialogi itse). Dialogeissa pitää esiintyä erilaisia liitepartikkeleita.

Muista palaute! Kerro opiskelijoille, mitkä asiat sujuivat hyvin (muun muassa mitkä käyttöesimerkit vaikuttivat luonteisilta), millaista on heidän kielenkäyttönsä näissä tilanteissa.

Lopuksi voit teettää alun itsearviointilomakkeen täyttämistä (1.1) vielä kerran. Kahden itsearviointilomakkeen vastauksia vertaillen saatte selville, missä asioissa liitepartikkeleiden ymmärtämisessä ja käytössä on tapahtunut kehitystä.

Keskustelkaa opiskelijoiden kanssa. Voit kysyä, mitä he ovat oppineet liitepartikkeleiden käytöstä, ovatko he aloittaneet käyttää niitä useammin kuin ennen, ja mitkä asiat taas vaativat lisää harjoittelemista.

LIITE 2: TIIVISTELMÄ LIITEPARTIKKELEIDEN KÄYTÖSTÄ JA MERKITYKSISTÄ

	sijainti lauseessa	merkitys	esimerkit
<i>-kin/
-kAAn</i>	korostettavaan nominiin	1. ='myös', 'ei myöskään'	56) Mäkin haluan! En välitä sun rahoista enkä lahjoistakaan.
	ensimmäiseen sanaan	2. kohdan tai lauseen korostaminen, esimerkki juuri sanotun puolesta	57) En mä kestä sitä Juhoa. Määräileekin aina muita.
	korostettavaan nominiin	3. asteikon ääripää ('jopa', 'tässä on yksi esimerkki, mutta voi olla muitakin vaihtoehtoja')	58) Marco on erittäin pätevä viiniasiantuntija. Hän on käynyt viinikoulunkin Ranskassa.
	verbiin	4. odotustenmukaisuus, oletuksen tai mielipiteen vahvistaminen	59) Olet tosielämässä juuri sellainen, kun ajattelinkin. Niin mä sanoinkin!
62) Enkö olekaan tarpeeksi hyvä sulle?
		5. myönnytys ('vaikka')	61) Sain tosta kurssista kolmosen, vaikka teinkin tosi paljon töitä sen eteen.
		6. muistutus, jyrkkä määräys	63) Muistakin tuoda mukaan eväät. Älkää tuokokaan omia eväitä, täällä on vaikka kuinka paljon ruokaa.
		7. odotustenvastaisuus, yllätys	60) Ku ollaan puhuttu asiasta jo monta vuotta, yllätykseksi kyllä kävi kun hän sanoi ettei halukaan muuttaa maalle. Hei, mulla oli varaus huomenna kahdelta, mutta valitettavasti en pääsekään.
		8. mielenmuutos ('sittenkin')	64) Hei, ostakaakin suklaakakku eikä mansikkakakku. Älä ostakaan kakkua, äiti on leiponut omenapiirakan.

		9. myönteisesti ja kielteisesti suuntautuvia kysymyksiä (myönteistä vastausta, samanmielisyyttä hakiessa: <i>-kin</i> , kielteistä vastausta hakiessa: <i>-kAAAn</i>)	66) Löysin tän sohvan kirppikseltä, eikö olekin nätti?
67) Ai sä oot kotona? Etkö lähtenytkään sällille?
		10. saman mielipiteen ilmaiseminen ja vahvistaminen	69) – On se Maija aika rento tyyppi. – Niin onkin.
70) – Kun työpäivä alkaa vasta kympiltä, ei se maanantai tunnu niin pahalta. – Ei tunnukaan, itsekin oon sitä mieltä, ettei kukaan järkevä ihminen pysty tekeen töitä aamukuudesta asti.
<i>-kin</i>	määrää ilmaisevaan sanaan	1. määrän kysyminen	65) Ootko paljonkin syönyt? Kestääkö tää vielä kauankin?
<i>-kAAAn</i>	verbiin	1. tunteiden vahvistaminen affektiivisissa lauseissa	68) Ja miten kauniisti se poika lauloikaan! Mikä onkaan ihanampi tunne kuin pitkän reissuun jälkeen nukkua omassa sängyssä.
<i>-kO</i>	lauseen ensimmäisen lausekkeen tai lausekkeen ensimmäisen sanan loppuun, jota voi edeltää konjunktio tai attribuutti	1. kyllä/ei-kysymyksiä	1) Oletko valmis? Mennäänks yhdessä?
2) Mutta oliko se oikeasti näin? Ja kysyiks sä edes multa?
		2. myönteisesti ja kielteisesti suuntautuvia kysymyksiä	7) Eikö sinulla ole se kirja? Enks mä oo jo sanonu?
8) Eikö kukaan siis ole palauttanut sitä tehtävää vielä? Eksä ehdi?
		3. liitekysymyksiä: haetaan samanmielisyyttä	9) Mut sähän pärjää nyt tässä, eikö niin? Tää meni hienosti, eiks vaan?
	puhekielessä tarkistuskysymyksissä voi sijoittua muuallekin	4. fokusoituja kysymyksiä: haetaan vahvistusta tietystä kohdasta	10) Minunko piti vastata? Ai kahviiko sä halusit?

		5. määrän/intensiteetin kysymyksiä	3) Kauanko sä oot siellä Tampereella? Paljonko mä oon sulle velkaa? Moneltako mun piti olla siellä?
4) Vanhako sun kissa on? Pitkähkö oli se matka?
		6. tarkistuskysymykset, merkityksen varmistaminen	5) Idea oli sekö, että tästä keskustellaan huomenna palaverissa?
		7. käskyjä	11) Siivoatko oman huoneesi! Lopetatko jo sen kirjoittelun.
-hAn	ensimmäisessä lauseen jäsenessä, jota voi edeltää konjunktio tai attribuutti	1. muistutus, huomautus	13) Mehän ostettiin noi liput jo viime vuonna.
		2. faktan, yhteisen tiedon tai tosiasian toteaminen	14) Suomihan on hyvinvointivaltio.
		3. selitys, perustelu	15) En mä viitsi nyt lähteä ulos, siellähän sataa nyt kaatamalla.
		4. varmistaminen, samanmielisyyden hakeminen, tietyn vastauksen odottaminen	21) Oothan jo hakenut paketin? Ethän ole heittänyt sitä paperia roskeen?
		5. retorinen kysymys	25) Pitäisköhän teidän hankkia oma elämä? Eiku mietin vaan, oiskohan nyt oikeasti oikea aika puhua tästä?
		6. hämmästyminen, yllätys	16) Hetkinen, siellähän näkyy joku ihminen taustalla! Sain juuri DNA-testin tulokset: tulin se Käärjä mun sukulaiseksi!
		7. oivallus, äkkiseltään tullut idea, ajatus	17) Hei, sähän voit pyytää sen kopion vaikka Mikolta!
		8. epävarmuutta, ihmettelemistä kysymyksissä	22) Mitähän se vois tarkoittaa? Mistähän se johtuu?
		9. epäilemistä uskottavuuden kohtaan kysymyksissä	23) Voittaisikohan Suomi tolla laululla Euroviisut?
		10. erimielisyys, vastaväite	18) - Mä oon niin tyhmä, en ymmärrä tässä mitään. - Ethän ole tyhmä! Sähän oot jo vastannut kaikkiin kysymyksiin oikein!

		11. vihainen vastaväite	19) – Kyllä se Loreen oli aika jees. – Eihän ollut! Euroviisujen typerin esitys ja tylsin biisi ikinä!
		12. myönnytys, periksi antaminen (vaikka on eri mieltä)	20) Eipä silti, olenhan mä jo ostanutkin sen kahvinkoneen. No joo, onhan noissa eroa.
		13. kohtelias kysymys	24) Olisikohan kenelläkään tietoa hyvästä autokorjaamosta? Anteeks, mistähän teillä löytyy pakastetetaikinaa?
		14. pyyntö, ehdotus, kohtelias kehoitus	26) Pidetäänhän yhdessä huolta käsihygieniasta.
27) Menehän jo lääkäriin, saat ehkä antibiootteja tähän. Käykäähään kuuntelemassa mun uutta podcastjaksoa!
28) Ethän syö omia eväitä ruokalassa, kiitos. Tulethan kampukselle oireettomana.
-pA	ensimmäisessä lauseen jäsenessä, jota voi edeltää konjunktio tai attribuutti	1. erimielisyys, vastaväite	29) Sä et koskaan laita viestiä ensimmäisenä! – Laitanpa! Sä et vaan koskaan huomaa.
30) Kyllä mä tiän mitä sä puuhaat iltaisin. – No etpä tiä!
		2. haasteen esittäminen	41) Helppo on sun sanoa, mut yritäpä ite olla suu hymyssä riehuvien asiakkaiden kanssa kymmenen tuntia putkeen.
		3. kielteinen imperatiivi 'ei kannata'	42) No menepä valittamaan sun koiralle. Ei itku markkinoilla auta.
		4. samantekeväisyys, myönnytys (= 'sitten')	31) Hän ei vaan ymmärtänyt minua, sanoinpa minä englanniksi tai suomeksi. Etsinpä millä tahansa hakusanalla, ei löydy mitään relevanttia.
		5. ääritapauksen korostaminen (= 'jopa')	32) Hän taitaa olla vähintään viisivuotias, mutta voipa olla paljon vanhempikin.

		6. ihmetteleminen, yllättyneisyys muun muassa emfaattisissa huudahduksissa	33) Onpa kaunis päivä tänään! Tekipä hyvää lähteä vihdoon ihmisten ilmoille.
		7. toivomukset	34) Oispa kaljaa. Olisinpa jo eläkkeellä. Jospa se olisi totta. Kunpa osaisin laulaa.
		8. suunnitelman selostus, perusteleva mielipide, puhujan mielessä tapahtunut päätös	35) Taidanpa tästä lähteä. Oon pitkään miettinyt, kannattaako tätä lähettää ollenkaan, mutta lähetänpä kuitenkin.
		9. sadut	36) Olipa kerran ukko ja akka.
		10. kertomusten aloitukset	37) Kävipä kerran niin, että mä olin niin hirveessä kiireessä ja lähdin kotoa ilman lompakkoa ja kännykkää...
		11. tuttavallinen/kohtelias kehoitus, ehdotus	38) Katsopa, mitä tää tekee! Mietipäs, mitä tapahtuu, jos et läpäise sitä tenttiä? Ottakaapa seurantaan tää tili.
39) Auttakaapas lapset siivoamaan tavarat. Tuupas testaamaan uutta versiota.
40) Katsotaanpas, mitä asialle voi nyt tehdä. Mietitäänpä asiaa.
-S	ensimmäisessä lauseen jäsenessä, jota voi edeltää konjunktio tai attribuutti	1. tuttavallinen/kohtelias kehoitus, ehdotus, jonka toteuttaminen ei ole vaivalloista	38) Mietipäs, mitä tapahtuu, jos et läpäise sitä tenttiä?
39) Auttakaapas lapset siivoamaan tavarat. Tuupas testaamaan uutta versiota.
40) Katsotaanpas, mitä asialle voi nyt tehdä.
52) Odotas nyt hetki. Älkääs menkö tuosta. No niin katsotaas.
53) Lopetatkos jo sen kiroilun. Suljetkos suusi.

		2. tiedustelemissa kysymyksissä: viitataan johonkin yhteiseen tietoon, tarkistetaan jotakin olettusta	43) Kuulitkos jo tän? Siis Laukaa – eikös se ole Keski-Suomessa?
44) [Lääkäri:] Koskas teistä on viimeksi katotukaa sokeria ja tämmösiä asioita. [Asiakas hovimestarille:] Kuinkas suuri jono siin yleensä on. (VISK § 837.)
		3. rutiinikysymyksissä ja rutiinivastauksissa, jolloin ei odoteta yllättävää vastausta	45) Mitäs kuuluu? Mitäs tässä, entäs ittelles?
		4. muisteleminen (= 'oikein', 'oikeastaan')	46) Anteeks, mikäs sun nimi olikaan? Kuinkas tää printteri nyt toimii?
		5. emfaattinen väite (usein kielteisellä implikaatiolla (48))	47) Kalaakos siellä syödään?
48) Minäkös siitä välitän. Väliäkös sillä sitten on.
		6. tuomitseva sävy (merkitys 'sitä ei kuuluisi tehdä')	49) Ja mun piti vastata kaikille, että missäs se Tarja viipyy.
		7. kuulusteleva sävy	50) Kukas teistä on ottanut ton sinisen kansion, joka oli mun pöydällä?
		8. kärkevä ja uhkaileva sävy	51) Menetkös siitä kuvaamasta.
<i>-kA</i>	ensimmäisessä lauseen jäsenessä	1. vastaväite, erimielisyys, painokas kielto	54) Sun piti olla paikalla jo kello 10! – Eikä pitänyt! Kun me sovittiin Ellan kanssa eilen, että mä tuun kahdelta!
		2. informaalit, tuttavalliset kysymykset	55) Minnekäs se lähti? Milloinka tavataan?